

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
UYGULAMALI SANATLAR ANABİLİM DALI
GRAFİK EĞİTİMİ BÖLÜMÜ

SOKAK ÇOCUKLARINI EĞİTME
VE İYİLEŞTİRME KURUMLARINDA
GRAFİTİ TEKNİĞİNİN YERİ VE ÖNEMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Mehmet Emin KAHRAMAN

Danışman
Prof. Ahmet ATAN

ANKARA-2009

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAY SAYFASI

.....'ın.....
.....başlıklı tezi
.....tarihinde, jürimiz tarafından.....
Anabilim / Anasanat Dalında Yüksek Lisans / Doktora / Sanatta Yeterlik Tezi olarak
kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı):.....
Üye :.....
Üye :.....
Üye :.....
Üye :.....

ÖNSÖZ

Sokak çocukları diye tabir ettiğimiz ve toplum bireyleriyle aynı haklara sahip olması gereken çocuklar, yaşam standartlarının altında geçirdikleri çocukluk sürecinin ardından sorunlu bireyler olarak topluma karışmaktadır. Toplumsal yaşamın kamburu olarak görülen çocukların gelişimlerine katkıda bulunacak, zararlı alışkanlıklardan uzaklaşmaları için kişilik gelişimlerini olumlu yönde etkileyecek kazanımları sağlayabilecek eğitim sisteminin temellerinden birini sanat oluşturmaktadır. Gençlerin ilgi ve beğenisini çeken grafiti tekniği, uygulanacak sanat eğitimi sürecinde etkileyici bir teknik olabilir. Bu doğrultuda “Sokak Çocuklarını Eğitime ve İyileştirme Kurumlarında Grafiti Tekniğinin yeri ve önemi” tez konusu seçilmiştir.

Tezimi araştırmamda ve hazırlamamda yardımlarını esirgemeyen, değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Prof. Ahmet ATAN’a şükranlarımı sunuyorum. Ayrıca öğrenim yaşamımda maddi manevi desteğiyle varlığını her zaman yanımda hissettiğim anneannem Râife GENÇ, annem Remziye GENÇ, abim Murat, ablam Ayşegül ve kardeşim Kâmil’e, tezi hazırlarken benden bilgi ve yardımlarını esirgemeyen değerli arkadaşım İsmail Erim GÜLAÇTI’ya, arkadaşlarıma ve hocalarıma sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Mehmet Emin KAHRAMAN

Ankara – Mart - 2009

ÖZET

SOKAK ÇOCUKLARINI EĞİTME VE İYİLEŞTİRME KURUMLARINDA GRAFİTİ TEKNİĞİNİN YERİ VE ÖNEMİ

KAHRAMAN, Mehmet Emin

Yüksek Lisans, Grafik Eğitimi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Ahmet ATAN

Ankara - Mart - 2009

Araştırmanın amacı Çocuk Esirgeme Kurumları ve rehabilitasyon merkezlerinde verilen sanat eğitiminin durumu ve verilecek grafiti eğitiminin çocukların rehabilitasyon sürecindeki yeri ve önemini saptamaktır.

Araştırmanın başında eğitim kavramı ve sanat eğitimi açıklanarak, ülkemizde sanat eğitiminin oluşumundan günümüze kadar geçirdiği evreler incelenmiştir.

Araştırmanın temelini ve evrenini oluşturan sokak çocuğu tanımının içeriği araştırılıp, günümüzde yapılan son araştırmalarla sınırları çizilen ve gruplandırılan sokakta yaşayan/çalışan çocukların bilgilerine yer verilmiştir.

Sokakta yaşayan/çalışan çocukların rehabilitesinde kullanılacak grafiti tekniğinin tanımı, tarihçesi ve grafiti türlerine yer verilmiştir.

Araştırmanın evrenini yardıma muhtaç, sokakta yaşayan/çalışan çocuklar, örneklemini ise Ankara Büyükşehir Belediyesi Ankara Sokaklarında Çalışan Çocuklar Merkezi oluşturmaktadır.

Bu araştırma kapsamında, araştırmacı tarafından hazırlanan ve bahsedilen merkeze bağlı 51 çocuğa uygulanan 30 soruluk anket sonucunda elde edilen bilgiler SPSS programı ve Excel yardımıyla analiz edilmiştir. Analiz yöntemi olarak yüzde

ve frekans dağılımı ile aritmetik ortalama metodları kullanılmıştır. Araştırma ile elde edilen bilgiler ışığında;

1. Eğitim ve iyileştirme kurumlarında verilen resim dersi, çocuklar tarafından yetersiz görülmektedir.
2. Grafiti tekniği çocuklar tarafından sevilmeştir.
3. Çocukların görüşlerine göre eğitim ve iyileştirme kurumlarında grafiti dersi önemlidir resim dersinde grafiti tekniği öğreilmelidir.

Araştırmanın son bölümünde ortaya çıkan sonuçlara dayalı olarak araştırmacı tarafından ortaya konulan önerilere yer verilmektedir. Ayrıca, ilerde yapılabilecek diğer çalışmalara ve olası uygulamalara ilişkin öneriler de sunulmaktadır.

ABSTRACT

THE STATUS AND SIGNIFICANCE OF GRAFFITI TECHNIQUE IN THE REHABILITATION AND EDUCATION OF STREET CHILDREN

KAHRAMAN, Mehmet Emin

Masters of Arts, Department of Graphics

Supervisor : Prof. Ahmet ATAN

Ankara – March 2009

The goal of the current thesis is to determine the condition of arts education given at Childcare Institutions and the status and significance of graffiti training given for the purposes of the study in the process of the rehabilitation of street children.

At the beginning of the thesis, the concepts of education and arts education were explained and the phases were detailed through which the arts education in our country has passed so far.

The definition and concept of ‘street children’, on which the present thesis was grounded, was researched and the information was given about the children who live/work in the streets, who were defined and grouped in line with the latest studies.

The definition, history and types of graffiti technique, which was to be used in the rehabilitation of the children who live in the streets, were also dwelled upon.

The universe of the present thesis is underprivileged children who live and work in the streets and in need of help. Setting is the Center for Children Working in the Streets, which operates under the auspices of Ankara Metropolitan Municipality. Subjects are the children who receive support from this center.

For the purposes the present study, a survey of 30 questions was developed. Then this survey was administered to the children who attend to the aforementioned center. After the process of administration, responses given by the children were transferred to SPSS tables and Excel spreadsheets for data analysis, which was done through the methods of percentages, frequency distributions and calculating means.

In the light of the results obtained, some of the conclusions are provided below:

1. Arts lessons given the childcare institutions are considered insufficient by the children.
2. Children like painting graffiti and applying it to various surfaces.
3. According to the views of children, graffiti has an important place at the childcare institutions and it should be taught in the arts lessons.

In the final chapter of the thesis, some other conclusions are drawn and recommendations are presented on the basis of the results of the study. Suggestions are also made in this part as to further research possibilities and applications for the scope of the current thesis.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAY SAYFASI.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
RESİMLER LİSTESİ.....	xv

BÖLÜM

1. GİRİŞ

1.1.Problem.....	1
1.2.Amaç.....	5
12.1.Alt Amaçlar.....	5
1.3.Önem.....	6
1.4. Varsayımlar.....	10
1.5. Sınırlılıklar.....	10
1.6.Tanımlar ve Kısaltmalar	11
1.6.1.Tanımlar.....	11
1.6.2. Kısaltmalar.....	14

2. TEMEL KAVRAMLAR

2.1.Eğitimin Tanımı.....	16
2.1.1. Eğitim ve Öğretim Sistemlerinin Planlaması.....	16
2.2. Sanat Eğitimi.....	18
2.2.1. Türkiye’de Sanat Eğitiminin Gelişimi.....	28
2.2.2. Sanat Eğitiminin Temelleri.....	29
2.2.3. Grafitinin Sanat Eğitiminde Yeri.....	38
2.3. Sokak Çocukları.....	39
2.3.1. Tanımı.....	39

2.3.1.1. Sokakta Yaşayan Çocuklar.....	41
2.3.1.2. Sokakta Çalışan Çocuklar.....	41
2.3.1.3. Suça İtilen Çocuklar.....	41
2.3.1.4. Uçucu ve Uyuşturucu Madde Kullanan Çocuklar.....	42
2.3.2. Çocuklara Yönelik Çalışmalar.....	43
2.3.2.1. Çocukların Sokaktan Merkezlere Getirilmeleri Yönünde Yürütülen Sokak Çalışmaları.....	44
2.3.2.2. Çocukların Psiko-Sosyal Gelişimini Destekleme Çalışmaları.....	44
2.3.2.3. Eğitimlerini Destekleyici Çalışmalar	44
2.3.2.4. Eğitime Yeniden Kazandırma Çalışmaları.....	44
2.3.2.5. Eğitim İhtiyaçlarının Karşlanması	45
2.3.2.6. Meslek Edindirmeye Yönelik Çalışmalar.....	45
2.3.2.7. Sosyal Kültürel Etkinlikler ile Sportif ve Hobi Faaliyetleri	45
2.3.2.8. Sağlık Sorunlarına Yönelik Çalışmalar	45
2.3.2.9. Tedavi ve Rehabilitasyon Hizmetleri	46
2.4. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Uygulamaları.....	46

3. GRAFİTİ

3.1 Grafitinin Tanımı.....	47
3.2 Grafitinin Evrimi.....	51
3.3 Modern Grafiti.....	53
3.3.1. Hip Hop'un Bir Parçası Olarak Grafiti	54
3.3.2. Modern Grafitinin Çıkışı.....	55
3.3.3. 1970'lerin Ortaları.....	56
3.3.4. Grafiti Kültürünün Yayılması	57
3.4. New York'ta Grafiti.....	58
3.4.1. New York'taki Gerileme.....	58
3.4.2. New York'taki 1985–1989.....	59
3.4.3. Temiz Tren Hareketi	59
3.5. Ticarileşme ve Ana Pop Kültürüne Giriş	60

3.6. Küresel Gelişmeler	61
3.6.1. Güney Amerika	61
3.6.2. Orta Doğu	62
3.7. Kişisel Grafiti.....	63
3.7.1. Karalama.....	63
3.7.2. Tuvalet yazıları (Latrilania).....	63
3.7.3. Kamusal Grafiti	64
3.7.4. Çete Grafitisi.....	64
3.7.5. İmza (Tag).....	66
3.7.6. Yapıtlar (Pieces).....	66
3.7.7. Hızlı Grafiti (Throw-up).....	66
3.7.8. Vahşi Tarz (Wildstyle).....	67
3.7.9. Engelleyici Grafiti (Roller).....	67
3.7.10. Renksiz Grafiti.....	68
3.7.11. Kaldırım Grafitisi.....	68
3.7.12. Modern Denemeler.....	69
3.8. Grafitinin Kullanım Alanları	69
3.8.1. Radikal ve Siyasal Grafiti	70
3.8.2. Süsleme Amaçlı ve Yüksek Sanat	72
3.9. Grafitinin Gelişimine Karşı Alınan Tedbirler	73
3.9.1. Hükümetlerin Tepkileri.....	73
3.9.1.1. Kuzey Amerika	73
3.9.1.2. Avrupa.....	75
3.9.1.3. Avustralya.....	76
3.9.1.4. Asya.....	77
3.10. Türkiye’de Grafiti.....	78
4. YÖNTEM	
4.1. Araştırmanın Modeli.....	80
4.2. Evren ve Örneklem	81

4.3. Verilerin Toplanması.....	81
4.4. Verilerin Analizi.....	82

5. BULGULAR ve YORUMLAR

5.1. Anketin Değerlendirilmesi.....	83
5.2. Amaç ve Alt Amaçlara Ait Bulguların Yorumlanması.....	101
5.2.1. Birinci Alt Amaca Ait Bulgular ve Yorum.....	101
5.2.2. Bir a. Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	101
5.2.3. Bir b. Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	101
5.2.4. İkinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	102
5.2.5. Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	102
5.2.6. Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	103
5.2.7. Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	103
5.2.8. Beş a. Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	103
5.2.9. Beş b. Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	104
5.2.10. Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	104
5.2.11. Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	105
5.2.12. Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	105
5.2.13. Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	106
5.2.14. Onuncu Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	106
5.2.15. Onbirinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	107

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç.....	108
6.2. Öneriler.....	110

KAYNAKÇA

EKLER

EK-1 İzin Yazıları

EK-2 Anket Formu

EK-3 Örnek Çalışmalar

EK-4 Program Uygulamalarından Örnekler

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1 Çocuk ve gençlerin eğitim durumları.....	8
Tablo 2 Dünyanın belli başlı bazı şehirlerindeki sokakta yaşayan/çalışan çocukların durumu.....	43
Tablo 3 Sokak çocuklarının “Sokak Çocuklarını Eğitme ve İyileştirme Kurumlarında Grafiti Tekniğinin Yeri ve Önemi” İle İlgili Ankete Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımları ve Yüzdeleri.....	83
Tablo 4 Ankete Verilen Cevapların Genel Toplam İçindeki Yüzdeleri.....	84
Tablo 5 Ankete Verilen Cevapların Genel Toplam İçindeki Yüzdeleri.....	84
Tablo 6 “Resim yapmak zevklidir” yargısına verilen cevapların yüzdeleri.....	85
Tablo 7 “Boş zamanlarda resim yapılmalıdır” yargısına verilen Cevapların yüzdeleri.....	86
Tablo 8 “Resim yapmanın öğrenilmesi gerekir” yargısına verilen Cevapların yüzdeleri.....	86
Tablo 9 “Resim yapmak dinlendiricidir” yargısına verilen cevapların yüzdeleri.....	87
Tablo 10 “Resim dersini seviyorum” yargısına verilen cevapların yüzdeleri.....	87
Tablo 11 “Resim dersi önemlidir” yargısına verilen cevapların yüzdeleri.....	88
Tablo 12 “Resim dersi, sosyal başarılar yardımcı olur” yargısına verilen cevapların yüzdeleri.....	88
Tablo 13 “Resim dersi, sosyal başarılar yardımcı olur” yargısına verilen cevapların yüzdeleri.....	89
Tablo 14 “Resim dersi, el becerisini geliştirir.” yargısına verilen cevapların yüzdeleri.....	89
Tablo 15 “Resim dersi, estetik duyguyu geliştirir.” yargısına verilen cevapların yüzdeleri.....	90

Tablo 16 “Resim dersi, araç-gereçlerin bulunduğu atölyede işlenmelidir.” yargısına verilen cevapların yüzdeleri.....	90
Tablo 17 “Resim dersi uygulamalı olarak doğa içinde işlenmelidir.” yargısına verilen cevapların yüzdeleri.....	91
Tablo 18 “Resim dersinde yapılan çalışmalar için, çevrede uygulama imkanı sağlanmalıdır” yargısına verilen cevapların yüzdeleri.....	91
Tablo 19 “Apartmanlar farklı renklerde boyanıp, geniş yüzeylerine resim ve grafiti (duvar resimlemesi) çalışmaları yapılmalıdır” yargısına verilen cevapların yüzdeleri..	92
Tablo 20 “Grafiti, eğlenceli bir uğraştır” yargısına verilen cevapların yüzdeleri...	92
Tablo 21 “Grafiti, öğreten merkezler (kurslar) olmalıdır” yargısına verilen cevapların yüzdeleri.....	93
Tablo 22 “Resim dersinde grafiti yapılmalıdır” yargısına verilen cevapların yüzdeleri.....	93
Tablo 23 “Grafiti, insanları farklı konularda bilgilendirir” yargısına verilen cevapların yüzdeleri.....	94
Tablo 24 “Grafiti, uygulandığı ortama uygun olmalıdır” yargısına verilen cevapların yüzdeleri.....	94
Tablo 25 “Grafiti, çevreye karşı ilginin artmasını sağlar” yargısına verilen cevapların yüzdeleri.....	95
Tablo 26 “Grafiti, estetik bilincin gelişmesine katkı sağlar” yargısına verilen cevapların yüzdeleri.....	95
Tablo 27 “Grafiti, görsel kirliliğe neden olur” yargısına verilen cevapların yüzdeleri.....	96

Tablo 28 “Şehirlerde grafiti yapabilecek mekanlar olmalıdır” yargısına verilen cevapların yüzdeleri.....	96
Tablo 29 “Yapılacak grafitide özgün bir form dili ve yaratıcı öğeler olmalıdır” yargısına verilen cevapların yüzdeleri.....	97
Tablo 30 “Grafiti yapmak insanı dinlendirir ve sakinleştirir” yargısına verilen cevapların yüzdeleri.....	97
Tablo 31 “Grafiti yaparak para kazanılır” yargısına verilen cevapların yüzdeleri...98	
Tablo 32 “Grafiti yapmak isteyenler engellenmemelidir” yargısına verilen cevapların yüzdeleri.....	98
Tablo 33 “Ailem grafiti konusunda bilinçlidir” yargısına verilen cevapların yüzdeleri.....	99
Tablo 34 “Grafiti malzemeleri kolayca bulunur” yargısına verilen cevapların yüzdeleri.....	99
Tablo 35 “Çevremde çok fazla grafiti çeşidi vardır” yargısına verilen cevapları yüzdeleri.....	100

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1 Ampelokipi’de Grafiti Örneği.....	47
Resim 2 Fotis’e Ait Grafiti Çalışması.....	48
Resim 3 Reklam Özelliği Taşıyan Grafiti örneği.....	48
Resim 4 Reklam Amaçlı Yapılmış Grafiti Örneği.....	49
Resim 5 Reklam Amaçlı Yapılmış Grafiti Örneği	49
Resim 6 Sprey boya.....	50
Resim 7 Grafiti Uygulaması.....	50
Resim 8 Antik Pompei’li Bir Politikacının Karikatürü.....	52
Resim 9 Alexemenos Grafitosu’nun (Hz. İsa’nın bilinen ilk çizimi).....	52
Resim 10 İzin Alınarak Yapılan Grafiti Örneği.....	53
Resim 11 Grafiti “Kilroy was here / Kilroy burdaydı”.....	53

Resim 12 Tren Vagonuna Yapılan Grafiti Örneği	55
Resim 13 Tren Vagonuna Yapılan Grafiti Örneği.....	55
Resim 14 Kaligrafik Özelliğe Sahip İmza Örneği	56
Resim 15 Kaligrafik Özelliğe Sahip İmza Örneği	56
Resim 16 Çatıya Uygulanan Grafiti Örneği.....	59
Resim 17 Sony PSP Grafiti Örneği.....	60
Resim18 Olinda'da Evin Dış Yüzeyine Uygulanmış Grafiti Örneği, Brezilya.....	62
Resim 19 Tahran'da Grafiti Örneği, İran.....	62
Resim 20 Batı Şeria Duvarı Grafitileri,İsrail.....	62
Resim 21 Tuvalet Yazısı Örneği, İngiltere.....	63
Resim 22 Kamusal Grafiti Örneği.....	65
Resim 23 Çetelere Ait Grafiti Örneği.....	65
Resim 24 Çetelere Ait Grafiti Örneği	65
Resim 25 İmza Örneği.....	65
Resim 26 Banksy'e Ait Grafiti Örneği, New York.....	65
Resim 27 Hızlı Grafiti Örneği, İspanya.....	67
Resim 28 Vahşi Tarz Grafiti Örneği.....	67
Resim 29 Renksiz Grafiti Örneği.....	68
Resim 30 Renksiz Grafiti Örneği, New York.....	68
Resim 31 Kaldırım Grafitisi Örneği, New York	69
Resim 32 Kaldırım Grafitisi Örneği, New York	69
Resim 33 Siyasi Mesaj Taşıyan Grafiti Örneği	71
Resim 34 Süsleme Amaçlı Yapılmış Grafiti Örneği.....	72
Resim 35 Berlin'de İzinsiz Yapılmış Grafitilerin Temizliği.....	73
Resim 36 Banksy'e Ait Grafiti Örneği, New York	76
Resim 37 İstanbul'da Yapılmış Grafiti Örneği.....	78

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1 Problem

Çarpık kentleşme, işsizlik, yoksulluk, barınma, beslenme, eğitim ve benzeri sorunlarla birlikte kültürel değişim ve ekonomik problemlerin altında ezilen aileler; sevgi, şefkat ve ilgiden yoksun bırakılan çocuklar toplum hayatımızı ve geleceğimizi olumsuz yönde etkileyen faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Son yıllarda büyük kentlerimizde göz ardı edilemeyecek derecede artan sokakta yaşayan/çalışan çocuklar sorunu giderek karmaşık hale gelmekte ve sorunların çözümüne yönelik uygulanan müdahale yöntemleri ve projeler yetersiz kalmaktadır. Sokak çocukları sorunu önlenemediği gibi artarak devam etmekte, beraberinde de suç, madde bağımlılığı (uçucu ve uyuşturucu maddeler), dilencilik, kapkaç ve benzeri sorunları getirmektedir.

Sokakta yaşayan/çalışan çocukların rehabilitesi önem arz etmektedir. Çocuklara sunulacak rehabilite eğitiminin müfredatı düzenlenmeli ve çocuklara sanat eğitiminde grafiti tekniği öğretilmelidir. Çünkü Grafiti, gelişmiş ülkelerde sokak sanatı olarak görülüp genelde sokak çocukları tarafından sevilme ve uygulanmaktadır. Nedeni ise grafitinin uygulama şekli ve mekanlarıdır. Sabahın erken saatlerinde, ara sokaklarda, daha önceden gözlerine kestirdikleri duvarlara, eskizlerini kısa bir sürede uygulayan grafiticiler, genellikle sokak çocukları tarafından fark edilmektedir. Grafiti bu özelliğiyle sokakların isimsiz kahramanlarıyla, sahiplerini bir araya getirmektedir. Sokakların sahibi olan çocuklar, yaşamlarının tümünü sokaklarda geçirip, mekan olgusundan uzak yaşamlarını sürdürmektedirler. Yeme, içme, barınma gibi tüm ihtiyaçlarını sokaklarda geçiren çocukları rehabilite amacıyla ortamlarından uzaklaştırmak onlar üzerinde psikolojik sorunlar oluşturabilir. Rehabilite sürecine çeşitli evreler oluşturarak, alışkanlıklarını yavaşça değiştirmek daha olumlu sonuçlar verebilir.

Rehabilitasyon sürecinde çocuklara verilecek sanat eğitimi de çocukların yaşam standartlarına uyumlu olmalı, onlara ilgilerini çekecek teknikler sunulmalıdır. Bunların başında grafiti tekniği gelmektedir. Grafiti sanatına ait eserleri toplum bireylerinden daha fazla görmekte ve ilgilenmektedirler. Grafiti tekniği sadece sokakta yaşamlarını sürdüren çocuklar dışında aile ortamında yetişen eğitim gören çocuklarca da sevilmiştir. Bu bakımdan sanat eğitimi çerçevesinde çocukların ilgisini çeken ve beğenilerini toplayan yeniliklere eğitim müfredatında da yer verilmelidir.

Milli eğitim müfredatlarında sanat eğitimi, eğitim teknikleri açısından ele alınırken bazı temel kurallara bağlı kalır. Oluşturulan müfredatlarda sanat akımları ve tekniklerine fazla yer verilmemektedir. Özellikle okul öncesi ve ilköğretim dönemlerinde çocukların gelişiminde yer alan sanat dersleri ve müfredatları büyük öneme sahiptir. Günümüzde uygarlık düzeyi farkları olmasına karşın ortak nokta, sanat; insanoğlunun kişiliğini besleme süreci olarak görülür. Sanat eğitimi bu amaçla önem taşır. Sanat eğitiminin birçok alt dalı (tasarım eğitimi, sanat eğitimi, teknik eğitim, meslek eğitimi vb.) bulunmaktadır. “Sanat eğitiminin amacı; öğrencinin yaratıcı gücünü uyarmaktır. Yaratıcılık sonucunda buluşlar ortaya çıkar.” (Gökaydın, 2002, s.39)

Ülkemizde okul öncesi ve ilköğretim kurumlarında sanat eğitimi derslerinin uygulama tekniklerinde suluboya, parmak boya, kuruboya ve pastelboya bulunmaktadır. Uygulama alanları genellikle A4-A3 boyutlarıyla sınırlı tutulmaktadır. Ortaöğretim kurumları ve daha ileriki yaş gruplarını içeren (Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri, Öğretmen Okulları, Güzel Sanatlar Fakülteleri vb.) kurumlarda ise karakalem, guaj boya, lavi, yağlıboya ve akrilik boya gibi malzemelerde kullanılmaktadır. Ortaöğretim ve Üniversite gruplarında ise uygulama alanlarında ve uygulama yüzeylerinde sınırlama fazla görülmemektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı, ders müfredatlarını her yıl yenilemekte ve değiştirmektedir. Bunun nedeni Avrupa standartlarına daha çok uyum

sağlayabilme, bilim ve teknolojiyi daha yakından takip edip çocukların eğitim-öğretim sürecinde uygulayabilmektir. Fakat bu titizlik sokak çocukları rehabilitasyon merkezleriyle, T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nda aynı şekilde görülmemektedir. Birçoğu devletin ekonomik desteği dışında hizmet veren rehabilitasyon merkezleri, dernekler aracılığıyla varlıklarını sürdürmektedir. Bu kurumlar, devlet okulları gibi ailesi olan ve ailesinin teşvikiyle okuyan çocuklar dışında eğitime muhtaç, kimsesiz, sahipsiz çocuklara hizmet vermektedirler. Günümüzde ise bu kurumlar oldukça çeşitlilik göstermektedir; bunun nedeni, sokaklarda yaşayan ve çalıştırılan çocukların sayıları (veya sokak çocukları) son yıllarda gözle görünür biçimde artmasıdır. Bu çocuklardan bir bölümü evlerindeki olumsuz koşullardan kaçıp kurtulmak istemekte, ancak kendilerini daha da olumsuz ortamlarda bulmaktadır.

Savaş, kıtlık, işsizlik, gibi sosyal bünyeyi temelinden sarsan meseleler, çeşitli yönlerden çocukların sorun sahibi olmalarına yol açar. Özellikle kimsesiz ve korunmaya muhtaç çocukların çoğalmasında savaşın, işsizliğin rolü büyüktür. (Cılga, 1989, s.7). Sokaklarda çalışan ya da çalışmak zorunda kalan birçok çocuk da aileleriyle birlikte yaşamayı sürdürmektedir. Çeşitli hastalıklar, kötü beslenme, fiziksel ve cinsel istismar bu konumdaki çocukların karşılaştıkları başlıca riskler arasındadır. Çocukların büyük çoğunluğu eğitim sisteminden kopmakta, kimileri ise suça yönelmektedir. Bedensel ve zeka gelişiminin olduğu çocukluk sürecini sokaklarda geçiren çocuklar, toplumda büyük tehlike oluşturmaktadır.

Toplum bireyleriyle aynı haklara sahip olması gereken çocuklar, yaşam standartlarının altında geçirdikleri çocukluk sürecinin ardından sorunlu bireyler olarak topluma karışmaktadırlar. Toplumsal yaşamın kamburu olarak görülen sokak çocuklarının, rehabilite edilerek gelecek kuşağa faydalı bireylere dönüştürülmesi çabası güdülmektedir. Ülkemizde sokakta yaşayan/çalışan çocuklar gibi çok boyutları bulunan böylesine önemli bir hizmetin İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ile Yerel Yönetimler ve Sivil Toplum Örgütlerini ilgilendiren yönleri bulunmaktadır.

Sosyal hizmetleri yürütmekle yükümlü olan mevcut kurumsal yapı, bu ihtiyacı karşılayamamaktadır.

Sokak çocuklarına yönelik rehabilite dönemi zorlu olmaktadır. Normal çocuğun eğitiminden farklı olarak sokak çocuklarının eğitimi, sabır ve maddi imkanlar gerektirmektedir. Rehabilitasyon kurumlarının ders müfredatları sokak çocuklarına yönelik hazırlanmakta ve onların ilgi alanlarına göre düzenlenmektedir. Fakat hazırlanan bu müfredatlar günümüz yaşam şekline fazla uymamaktadır. Özellikle büyükşehirlerimizde çocuk yaşamı ve eğitimi, geçtiğimiz dönemlere göre farklılıklar göstermektedir. Eğitim kurumlarımız yeniliğe açıkken, rehabilitasyon merkezlerimiz ve SHÇEK'ler maalesef eski müfredatlarla ilerlemeye devam etmektedir.

2005 yılında T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü yeni bir uygulama yaparak "Sokakta Yaşayan/Çalışan Çocuklara Yönelik Hizmet Modeli"ni oluşturmuştur (Başbakanlık Genelgesi, 2005). Bu modele göre sosyal rehabilitasyon birimlerinde yer alacak birimler; Psikolojik destek birimi, eğitim birimi, hobi atölyeleri, kültürel ve sportif etkinlikler, hayvan barınakları, sera, mesleki eğitim atölyeleri olmalıdır. İçeriğini incelediğimizde oluşturulan bu hizmet modelinde sanat eğitimi baz alınmadan düşünülmüştür. Çocukların duygu ve düşüncelerini sanat yoluyla açığa çıkardığını baz alan Avrupa ülkelerinde bu tür eğitim kurumlarında sanat dersleri önemli bir paya sahiptir. Çocuk psikolojisi incelenirken öncelikle yaptığı resimler önem arzeder ve rehabilite merkezlerinde resim dersleri çocuklar için zevkli geçmektedir. Çünkü geniş yüzeylere büyük fırçalarla resim yapmalarına imkan sağlamaktadırlar. Yüzeylerin büyüklüğü, uygulamayı yapan çocukların yaratıcılıklarını ve cesaretleri de geliştirir. Bu tür uygulamaların örneklerine Yunanistan'ın Volos ve Atina şehirlerinde bulunan kimsesiz çocuklar rehabilitasyon merkezlerinde görülmektedir.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın genel amacı; sokak çocuklarına rehabilitasyon eğitimi veren kurumların, sanat derslerinin müfredatları, sokak çocuklarının sanat derslerine olan ilgisini, sokak sanatı olarak da bilinen grafiti akımının sokak çocukları rehabilitasyonunda uygulanmasını, elde edilecek sonuçları, yeri ve önemini saptamaktır. Bu genel amacı gerçekleştirmek için aşağıdaki alt problemlere cevap aranacaktır.

1.2.1 Alt Amaçlar

1. Rehabilitasyon merkezlerindeki çocuklar resim yapmayı seviyor mu?
  - a. Çocuklar, rehabilitasyon sürecinde resim yapmanın önemini bilincinde mi?
  - b. Rehabilitasyon merkezlerindeki çocuklar resim yapıyor mu?
2. Çocuklar için resim derslerinin işlendiği dersliklerin özellikleri önemli midir?
3. Rehabilitasyon merkezlerinde resim dersi müfredat programının durumu nedir?
4. Resim derslerinde atölye dışı uygulamalar yapılmalı mıdır?
5. Çocukların, yapılan uygulamalar sonrası, grafiti tekniği için düşünceleri nelerdir?
  - a. Çocuklar grafitinin önemine inanıyorlar mı?
  - b. Çocuklar grafiti öğrenmek ister mi?
6. Çocuklar grafiti yaparken, nesnelere arası ilişkilerde boyut ve bağlantılar kurabilme, kendilerine özgü bir form dili ile yaratıcı öğeler oluşturabilme, duyum ve düşüncelerini estetik elemanlarla ifade edebilme gibi konularda başarılı olabiliyorlar mı?
7. Sokakta uygulanan ve sanatsal değer taşıyan grafiti çalışmalarının çocuklar üzerinde etkisi var mıdır?

8. Çocuklar için şehir merkezlerinde grafiti yapılacak mekanlar var mıdır?
Bu mekanlar çocuklar için yeterli midir?
9. Çocuklarının aileleri grafiti konusunda bilinçli midir?
10. Çocuklar grafiti malzemelerini kolayca bulabiliyorlar mı?
11. Çocuklar çevrelerinde grafiti örneklerine rastlıyorlar mı?

1.3 Önem

Günümüzde eğitim ve iyileştirme kurumları sokak çocuklarına yönelik rehabilitasyon uygulamalarında yetersizdir. Bu bulguya yapılan araştırma sonuçlarında varılmaktadır. Bazı gençler eğitim sonrası rehabilitasyon merkezlerinden, zararlı alışkanlıklara geri dönmektedir. Bunun nedenlerinden en önemlisi ekonomik zorluklardır.

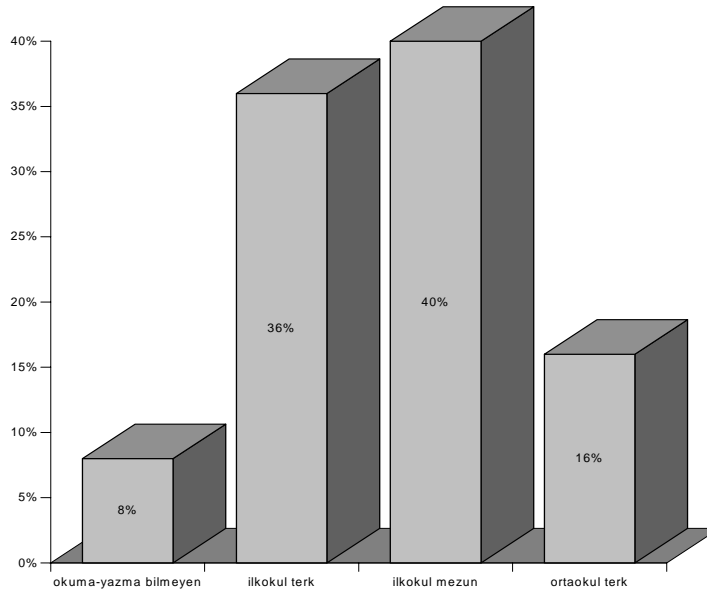
Rehabilitasyon merkezlerinde meslek edindirme kursları bulunmasına rağmen bu meslek gruplarının iş sahalarının çok sınırlı olması veya işgücü aranırken farklı kriterlerin ön planda tutulması, gençlerin önüne zorluklar çıkarmakta ve onları tekrar eski yaşantılarına sürüklemektedir. Büyük şehirlerde daha fazla görülen bu sorunlar; caddelerde kapkaççı ya da zararlı madde alışkanlığı olanları, çocuk dilencileri, cam silicileri, bankamatiklerde ve köprü altında barınan şiddet mağduru gençleri görmemize neden olmaktadır.

Türkiye’de risk altındaki çocukların özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- 9 milyon 300 bin çocuk yoksulluk içinde yaşıyor.
- Korunmaya muhtaç çocuk sayısı 700 bin.
- 7-18 yaş arasında okula gitmeyen çocuk sayısı 8 milyon 120 bin.
- Her gün ortalama 107 çocuk ölüyor.
- Çocukların %72’sinin ana-baba , %22’si öğretmen tarafından şiddete maruz kalıyor (Başbakanlık Genelgesi, 2005).

Kesin sayı bilinmemekle beraber, İstanbul'da 2000, Türkiye'de 6000 sokak çocuğu olduğu tahmin edilmektedir (Başbakanlık Genelgesi, 2005). Son yıllarda ülkemizde sokak çocuklarının rehabilitasyonu için resmi ve gönüllü kuruluşlar işbirliğine girmiş, çeşitli projeler geliştirilmiştir. Ülkemiz'da sokakta yaşayan ve çalışan çocuklarla ilgili projeler ve merkezler şu şekilde sıralanabilir:

- Ağaçlı Çocuk ve Gençlik Merkezi
- AMATEM
- Ayvansaray Çocuk Koruma İstasyonu
- Bakırköy Umut Çocukları İlk adım İstasyonu
- Beyoğlu 75.Yıl Çocuk ve Gençlik Merkezi
- Florya Çocuk ve Gençlik Merkezi
- Galatasaray Umut Çocukları Eğitim ve Kültür Merkezi
- İstanbul Valiliği Rotary Çocuk Evi
- Küçük Bakkalköy Umut Çocukları İlkadım İstasyonu
- Taksim Çocuk Evi
- UMATEM
- Umut Çocukları Çamaşırhane Projesi
- Vakıfbank Umut Çocukları İlköğretim Okulu
- Yel değirmeni Çocuk ve Gençlik Merkezi

Tablo 1: Ülkemizde Çocuk ve Gençlerin Eğitim Durumları

Sokakta başlarından geçen en kötü olayın ne olduğu sorulduğunda, %40'ı dayak, %24'ü polisin kötü davranması, %20'si cinsel taciz, %12'si bıçaklanma olduğunu, %28'i başlarından kötü bir şey geçmediğini söylemiştir. Sokaktayken geçimlerini para isteyerek (%74), hırsızlık yaparak (%20), geçici işlerde çalışarak (%2), tiner satarak (%4) sağladıklarını anlatmışlardır. Gençlerin %60'ı sokakta dışlanıp, hor görüldüklerini, %52'si çok kötü davranıldığını, %20'si bazı kişilerin iyi davrandığını belirtmiştir. Sokaktaki tehlikelerin dayak (%56), bıçaklanma (%32), cinsel taciz (%24), gasp (%32) olduğunu söylerken, %12'si sokakta tehlike yok demiştir (Başbakanlık Genelgesi, 2005).

Benzer şekilde Çocuk Esirgeme Kurumları da aynı sorunları yaşıyor. 18 yaşına gelen gençlerin toplum yaşantısına geçişleri, karşılığın büyük sorunlar çıkarmakta, onları daha önce yaşamadıkları reel hayat yaşamında sarsmaktadır. Karşılaşılan sorunlarla mücadele edemeyen gençleri sokak yaşamı beklemektedir. Her gün sokakları mesken edinen gençlerin sayıları çoğalmakta, sorunları büyümekte ve sokaklarda maruz kaldıkları şiddet artmaktadır.

Etkili bir sosyal güvenlik ağı, çocukların sokaklara yönelmelerinin önlenmesine, bu durumda olanlara da gerekli desteğin gösterilmesine, böylece kendilerini bekleyen çeşitli risklerden korunmalarına yardımcı olabilir. Sokak çocuklarının sayısını azaltacak, sokaklarda olanların ise durumlarını iyileştirecek önlemler alınmalıdır. Bu önlemlerden biri de rehabilitasyon merkezlerinde ,ki sanatsal aktivitelerin iyileştirilmesidir. Grafiti sanatını rehabilitasyon merkezlerinde ve Çocuk Esirgeme Kurumlarında resim dersleri müfredatına uyarlamak, gençlerin kişilik gelişimi aşamalarında önemli faydalar gösterebilir. Verilecek grafiti dersi içerisinde gençlere ağır gelmeyecek şekilde sanat bilgisi ve sanat tarihi sunularak, sokak çocuklarına sanatsal aktivite alışkanlığı ve sanat sevgisi kazandırılır. Grafiti dersinde çocuklar ve gençler yazı yazma, resim yapma, kendini ifade edebilme, eleştirme gibi yetenekler kazanarak toplum yaşamında gerekli olan cesarete ve girişimci ruhuna sahip olurlar.

Avrupa'da uygulanan bu teknik sayesinde gençler grafitiyi, köprü diplerine, metrolara, ara sokaklara değil de; şehir merkezlerindeki büyük mağazaların duvarlarına, şirketlere, süpermarketlere, restoran, cafe gibi işletmelerin iç ve dış yüzeylerine logo, tasarım, reklam veya dekor amaçlı uygulayarak para kazanmaktadırlar. Araştırmada güdülen asıl amaç ekonomik bağımsızlık oluşturmaktır. Çünkü para kazanma, iş sahası açma ülkemiz gençleri için önem arz etmektedir. 21. yüzyılın popüler iş sahası olan grafiği ve resim sanatını bir arada harmanlayan grafiti, iyi değerlendirilmesi durumunda gençlere fayda sağlayıp Avrupa standartlarına uygun yaşam imkânı sağlayabilir.

Bu araştırma, konuyla ilgili yeni araştırmalarda kaynak olarak kullanılabilir. Araştırmada hazırlanan anket geliştirilerek sonuçları doğrultusunda daha kapsamlı ve yeterli müfredat programları hazırlanabilir. Bu araştırmada elde edilen bulgu ve sonuçlar eğitim ve iyileştirme kurumlarındaki resim dersi için daha iyi eğitim-öğretim ortamları hazırlanmasına katkı sağlayabilir. Bu bakımdan da bu araştırmanın benzerleri içinde önemli bir yere sahip olacağı düşünülmektedir.

1.4 Varsayımlar

Eğitim ve iyileştirme kurumları çeşitli konser ve kermeslerle seslerini duyurmakta ve yardım etkinlikleri düzenlemektedirler. Sokaklarda yaşamak zorunda kalan insanlara yönelik hizmet vermeyi amaçlayan kurumlarımızın aktiviteleri sınırlı kalmakta ve yeterli olmamaktadır. Bu olgular dikkate alınarak bu çalışma aşağıdaki sayılılara bağlı olarak yapılmıştır.

1. Seçilen örneklemin, evreni temsil edeceği varsayılmaktadır.
2. Araştırmada kullanılan ve veri toplama amacıyla hazırlanan anket ve anketteki sorular geçerli ve güveniliridir.
3. Ankete katılan öğrencilerin anket sorularına objektif ve samimi cevaplar verdikleri varsayılmaktadır.

1.5 Sınırlılıklar

1. Araştırma 8-15 yaş aralığıyla sınırlıdır.
2. Araştırmanın uygulama kısmı grafiti tekniğiyle sınırlıdır.
3. Araştırma Ankara ili ve ilçelerine ait sokak çocuklarıyla sınırlıdır.

1.6 Tanımlar ve Kısaltmalar

1.6.1 Tanımlar

Eğitim, çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme, terbiye.

Rehabilitasyon, iyileştirme. Bir kimsenin iş yapmaya engel olan sakatlığını, yetersizliğini gidermek veya bozuk olan ruhsal durumunu düzeltmek amacıyla uygulanan tedavi, rehabilitasyon.

İyileştirme: Bir kimsenin iş yapmaya engel olan sakatlığını, yetersizliğini gidermek veya bozuk olan ruhsal durumunu düzeltmek amacıyla uygulanan tedavi, rehabilitasyon.

Grafiti: Resimli, süslü duvar yazıları

Logo: İlmek

Objektif: Duyulardan biri yada birkaçıyla algılanabilen, elle tutulup, gözle görülebilen, zaman ve mekan içinde varolan şey (Cevizci, 2003, s.284).

Sanat Eğitimi: “Kavramsal ve genel anlamda, güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitim; okullarda güzel sanatlara ilişkin ders ve etkinlikler bütünü, estetik eğitim” (San, 1982, s.215).

Yaratıcılık: “Çağcıl görüşe göre yaratıcılık, her bireyde varolan ve insan yaşamının her bölümünde bulunabilen bir yeti, günlük yaşamdan bilimsel

çalışmalara dek uzanan geniş bir alanı içine alan süreçler bütünü, bir tutum ve davranış biçimidir” (San, 1979, s.77).

Tasarım: Zihinde canlandırılan biçim.

Reklam: Bir şeyi halka tanıtmak, beğendirmek ve böylelikle sürümünü sağlamak için denenen her türlü yol.

Stensil: Kesilerek oluşturulmuş (kağıt, karton, metal veya diğer malzemelerden kesilmiş olabilir) karikatür, rakam, harf, resim, baskı veya diğer şekil ve görüntülerdir. Özellikle siyasi tavır sergileyen İngiliz sokak sanatçısı Banksy veya Fransız Blek le Rat tarafından yaygın bir biçimde kullanılmaktadır.

Benlik Gelişimi: İnsanın kendini ayrı bir birey olarak tanımasını sağlayan tüm özellikler, düşünebilen, duyabilen ve eylemde bulunabilen varlık olarak kendini fark etmesi, kendi benliğinin anlayış ve kavrayış biçiminin gelişim süreci.

Estetik Yargı: Belli bir estetik beğeniye bir güzellik duygusuna sahip öznenin nesne karşısında estetik bir tavırla oluşturduğu güzel yada hoş gibi değerinin ifadesi yönündeki yargı.

Düşünsel Elemanlar: Olumlu yada olumsuz davranışların temel kaynağı olan duyum kaynaklı elemanlar; dikkat etmek, hatırlamak, kıyaslamak, hüküm vermek, ayırt etmek, hayal etmek ve sonucunda iyilik-kötülük, ya da güzellik-çirkinlik dizgesi.

Geliştirim: Gelişim şartlarını bilen tarafından özne üzerine yapılan pozitif etki. Gelişim; doğal bir süreçle kişisel bir çabayı karşılarken, geliştirim; doğal sürecin ya da kişisel çabanın dışında bilinçle özneye yapılan müdahale.

Kendini Gerçekleştirme: Bireyin doğuştan getirdiği potansiyaller yada özel kapasite ve yeteneklerle birlikte, gerçek doğa ya da beninin aktüelleşmesi. Söz konusu anlayışa göre, gerçek ben, aktüelleşme gerçekleşme ihtiyacında olan bir bendir. Birey, yetkinliğe ancak potansiyel güçlerinin gerçekleşmesi yoluyla ulaşabilir; o, yalnızca bu sayede gerçek kişiliğini kazanabilir. Birey için en yüksek iyinin, potansiyel güçleri, duyuşsal ve düşünsel tüm imkânlarının tam anlamıyla gelişmesi ve gerçekleştirilmesi.

İmge: Dış dünyadaki nesnelere zihinde canlandırma, hayal.

Kentleşme: Kent sayısının artması ve kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplumda artan oranda örgütlemeye, uzmanlaşmaya ve insanlar arası ilişkilerde kentlere özgü değişikliklere yol açan nüfus birikimi sürecidir.

Mimarlık: İnsanların barınma, eğlenme, dinlenme, çalışma gibi eylemlerini gerçekleştirmeleri için gerekli mekanları; işlevsellik, estetik ve teknik unsurlarla bağdaştırarak inşa etme sanatı (Hasol, 1995, s.315).

Zanaat: Ustalık ve hünere gerektiren iş.

Sosyal Çevre: Fiziksel çevre içinde bulunan insanların ekonomik, toplumsal ve siyasal sistemleri gereği yarattıkları ilişkilerin tümü sosyal (toplumsal) çevreyi oluşturmaktadır. Bireyin sosyal çevresi, içinde bulunduğu fiziksel çevreden etkilenmektedir. İnsanların merkez ilçe, ilçe, köy gibi ortamlarda yaşaması sosyal çevresini etkilemektedir.

1.6.2 Kısaltmalar

AÇEP: Anne Çocuk Eğitimi Programı

AÇEV: Anne Çocuk Eğitim Vakfı

AMATEM: Uçucu Madde Araştırma ve Tedavi Merkezi

BM: Birleşmiş Milletler

BOA: Başbakanlık Osmanlı Arsivi

ÇEK: Çocuk Esirgeme Kurumu

ÇKK: Çocuk Koruma Kanunu

ÇMK: Çocuk Mahkemeleri Kanunu

ÇOĞEM: Çocuk ve Gençlik Merkezi

ÇY: Çocuk Yuvası

DDK: Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu

FAO: Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (Food and Agriculture Organization of the United Nations)

ILO: Uluslararası Çalışma Örgütü (International Labor Organization)

ILO/IPEC: Uluslararası Çalışma Örgütü Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesi Uluslararası Programı (International Program on the Elimination of Child Labour)

KMÇ: Korunmaya muhtaç çocuk

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

MEDA: Akdeniz Ülkeleri İşbirliği Programı

PAGN: Philadelphia Grafiti Karşıtı Platform

PİO: Pansiyonlu ilköğretim okulu

RAM: Rehberlik Araştırma Merkezi

SAM: Sosyal Araştırmalar Merkezi

SHÇEK: T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu

SRAP: Sosyal Riski Azaltma Projesi

STK: Sivil toplum kuruluşu

SYDGM: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü

SYDTF: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu

SYDV: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

TADOK: Türkiye Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi

TCK: Türk Ceza Kanunu

TM: Toplum Merkezi

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

UMATEM: Ankara Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi ve Eğitim Merkezi

UNDP: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (United Nations Development Program)

UNFPA: Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (United Nations Population Fund)

UNICEF: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (United Nations Children's Fund)

WHO: Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization)

YHM: Sokaktaki Çocuklara Yönelik Yeni Hizmet Modeli

YY: Yetiştirme yurdu

BÖLÜM 2

TEMEL KAVRAMLAR

2.1 Eğitimin Tanımı

Eğitim-Öğretim konularına başlamadan önce bu terimlerin anlam ve içerikleri ele alınmalıdır. Eğitim birçok düşünür tarafından değişik şekillerde yorumlanmıştır. Ortak bir tanım olarak ‘Eğitim, yaşam süreci boyunca istendik yönde davranış değiştirme yada oluşturma sürecidir.’ diyebiliriz. Eğitim sürecinin oluşmasında yön verenler yetişkinlerdir. Yetişkinler kendi bilgi, beceri ve doğrularını yeni kuşağa aktarırlar. Okulda yapılan kasıtlı, planlı ve kontrollü olarak yapılan eğitime “Formal” eğitim, planlı olmayan, gelişigüzel ve bireyin içinde yaşadığı tüm çevrede yapılan ve plansız olan eğitime ise “İnformal” eğitim denir. Bireylerin okulda aldığı bilgiler formal eğitimin, arkadaş grubunda aldığı bilgiler ise informal eğitimin ürünüdür.

Eğitimin başlıca genel amaçlarını şöyle sıralayabiliriz;

1. Kültürel miras aktarma
2. Toplumsallaşma sağlama
3. Araştırmacı ve üretici nitelikteki bireyleri yetiştirme
4. Bireylerin sağlıklı gelişiminde katkıda bulunma
5. Bireyleri ilgi ve yetenekleri doğrultusunda geliştirme

2.1.1 Eğitim ve Öğretim Sistemlerinin Planlaması

Genel olarak amaç; ardından koşulan, ulaşılmak istenen sonuç veya son olarak tanımlanabilir. Eğitimde yetkililerce program ve yönetmeliklerde saptanan ve öğrencilerin davranışlarında gerçekleştirilmesi düşünülen davranış değişiklikleri gibi, bir başka deyişle bir toplumun sosyo-kültürel normlarından, eğitim süreci

için bilinçli olarak konmuş, bir zaman akımı içinde bilinçli olarak erişilmek istenen normlara eğitim ya da öğrenim amaçları denir. (Hesapcıoğlu, 1994, s. 35)

Eğitim planı, bir toplumun yarınki eğitim gereksinimleri, toplumsal, kültürel, ekonomik gibi çeşitli açılar göz önünde tutularak yapılan ön hazırlık ya da tasarıdır. Yetkili bir örgüt ya da kümenin somut verilere, gerçekçi ve akılcı bir yöntemle dayalı olarak hazırlayacağı böyle bir planda, yapılacak işler, eldeki olanaklara göre bir öncelik sırasına konur ve alınacak önlemler belli bir süre içinde, adım adım düzenlenir. Bu tür planlar ana çizgileri ile uygulanır, gerekirse bir süre denenir, değerlendirilmesi yapıp, gereken düzenlemeler uygulanır.

Eğitim sisteminin akılcı bir şekilde açıklanması, incelenmesi, eğitim sürecinin temel gerçeklerinin belirlenmesi ve mümkün olabilecek gelişme yönlerinin tahmini, eğitim plânlaması çalışması içinde şekillenir. Bu şekilde eğitim planlaması, eğitim politikasının bilimsel temelini oluşturmaktadır. (Hesapcıoğlu, 1994, s. 35)

Türkiye ve Türk toplumu için çağdaş bir vizyon olarak kabul edilen Avrupa Birliği ile Türkiye arasında 1963 yılında imzalanan ortaklık anlaşmasından günümüze ilişkiler incelendiğinde, 1990'lı yıllara kadar eğitimle ilgili konuların yer almadığı, daha çok ekonomik boyutun ve Gümrük Birliği çalışmalarının gerçekleştirildiği belirtilebilir.

Türkiye ile Avrupa Birliği'nin eğitim konusundaki çalışmaları, Avrupa Birliği'nin Akdeniz Ülkeleri'ne yönelik MEDA (Akdeniz Ülkeleri İşbirliği Programı) adı verilen program çerçevesinde başlamıştır. Bu programa göre Avrupa Birliği. Türkiye'de meslekî eğitime destek olmuş, mali katkı sağlamıştır. Türkiye'nin Avrupa Birliği eğitim politikalarına uyum çalışmalarını, Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde yapılan çalışmalar, Yüksek Öğretim Kurulu ve üniversiteler düzeyinde yapılan çalışmalar, hükümet düzeyinde yapılan çalışmalar ve sivil

toplum kuruluşlarının yapmış olduğu çalışmalar olmak üzere birkaç bölümde incelemek mümkündür.

2.2. Sanat Eğitimi

Bir toplumun gelişmişliği ile o toplumun eğitim sistemi arasında yakın bir ilişki vardır. İnsanlar varoluşundan bugüne öğrendikleri bilgi ve becerileri başkalarına aktarma ihtiyacı duymuşlardır. İnsanlar çok eski çağlardan beri eğitimin önemli bir kavram olduğunun bilincindedirler. Eğitimin bilim olarak gelişmesi, sosyal ve davranış bilimlerindeki ilerlemelerle 20. yy başlarından itibaren hız kazanmıştır (Erden, 1999, s. 12).

Eğitimdeki bu ilerlemelerle birlikte, eğitimin sadece pozitif bilimler alanında olmadığı, düz bir anlatımın yetersiz kaldığı, bireylerin yaratıcılıklarının gelişmesinde sanat eğitiminin de önemli bir yanı olduğu gün geçtikçe daha iyi anlaşılmaktadır.

“İnsanın genel eğitimini bir bütünlük içerisinde düşünürsek, sanat eğitimi genel eğitimin bir parçası olarak kabul etmek zorundayız” (Gençaydın, 1990, s. 99). Bu sözü ile Gençaydın sanat eğitiminin genel eğitim içerisinde mutlaka bulundurulması gerektiğini savunmaktadır.

Günümüzde sanatın salt sezgi ya da duyuşsal alanla değil de eğitimle de büyük oranda geliştirildiği bilinmektedir. Eğitimin sanatsal zekanın belirlenmesi, yönlendirilmesi ve geliştirilmesindeki önem her geçen gün daha da artmaktadır. Birey doğru bir seçimle, eğitim yoluyla birden fazla sanat dalında yetkinlik gösterebilmektedir.

Sanat eğitimi; çalışma alanı itibariyle tüm bilim dalları ile ilişkilidir; bu alan kalkınmasını sağlamış ülkelerde bilim eğitimiyle aynı paralelde gelişme göstermiştir. Rönesans döneminde usta-çırak ilişkisine dayanan sanat eğitimi, 19.

yüzyılda Avrupa’da endüstri devriminin başlamasıyla birlikte, mal ve hizmet artışında meydana gelen üretim patlaması, sanat eğitimi kavramlarının yeniden ele alınmasını gündeme getirmiştir, çizim ve yazım eğitiminin birlikte ele alınmasını savunan eğitimcilerin fikirleri sayesinde okullarda yerini almıştır (Tepecik, 2003, s.164).

Geçmişten günümüze sanat eğitiminin olumlu etkileri inkar edilemez bir gerçektir. Ancak günümüzde bile sanat eğitimi yanlış anlaşılabilir. Sanat eğitiminin sadece yetenekli insanlara verilmeyen, herkesin alması gereken okul içi ve okul dışı yaratıcı eğitim olduğu bireylere anlatılmalıdır. Sanat eğitimi denildiği zaman sanatçı yetiştirilmesi anlaşılmalı, bireyin sanat yoluyla eğitilmesi düşünülmelidir. Sanat eğitimi bireyin estetik duyarlılığını geliştirmesini, insanın yaratıcı güçlerini ortaya çıkararak her alanda yaratıcı kişiliklerini yetiştirmesini amaçlamaktadır.

“Resim ve el işleriyle öğrencinin, yaratıcı yetenekleri geliştirilecek ve sanat eserlerinin değerlerini anlayacak bir duruma getirilecektir. Bu bizzat sanat değildir. Belki herkesi sanata doğru eğitmektir. Bizzat sanat, ancak bu alanda yaratma gücü olan kısıtlı kişilerce başarılabilir” (Telli, 1990, s.13).

Bu anlayış eğitim sistemi içinde de kabul gördüğünde öğrenciler sanat eğitimi derslerini daha çok benimseyecektir. Sanat eğitimi ile ilgili derslerde öğretmenlerin bu ayrımı öğrencilere açıklaması gerekmektedir. Aksi takdirde öğrenci yeteneğinin olmadığını düşünüp, sanatçıların yaptığı eserleri kendisine ölçüt alıp başaramama korkusuyla kendini bu derslerde geri çekmektedir.

Sanat eğitimi bireye özgü bir gereksinimdir. Bu nedenle çocuğun tüm gelişim evresi içerisinde estetik olguların geliştirilmesi, yeteneklerinin belirlenmesi, yaratıcı gücünün olgunlaştırılması gereklidir. Bu da sanat eğitimi ile mümkün olmaktadır (Karababa, 1993, s. 23).

Sanat eğitimi yaratıcı bir süreç olarak çocuğu özgür düşünmeye, özgür çalışmaya yöneltmeyi amaçlamaktadır. Sanat eğitimi yoluyla kendini özgür bir şekilde ifade etmeyi öğrenen çocuk ileride de başarılı, düşüncelerini güçlü, bilinçli bir biçimde temsil edebilen bir birey olacaktır.

Sanat eğitimi çocuğun kendini özgürce ifade edebildiği bir ortamdır. Çocuğun kişiliğinin gelişmesinde, kendine güvenmesinde önemli rol oynar. Atölye derslerinde paylaşma, sorumluluk, düzen, malzemeyi kullanma konularında bilinçlenir. Sanat eğitimi, özgür, barışçı, insancıl, yaratıcı, toplumu ile bütünleşmiş, değişen şartlara göre kendini yenileyebilen, geleceğin izlerini yansıtan çocukların yetişmesi için vazgeçilmez bir dünyadır. Sanat eğitimi çocuklara, kültür, sanat ve tarih değerlerini kazandırırken aynı zamanda onların özgürce yaratıcı güçlerini ortaya koyabilecekleri bir süreç olmalıdır (Buyurgan, 2001, s. 43).

İlköğretimden itibaren öğrencinin kendini ifade edebilmesi, yaratıcı gücünü ortaya çıkarabilmesi için uygun ortamın sağlanması gereklidir. Öğrencilerin Resim ve İş Eğitimi derslerinde yaptıkları tasarımları çevrede uygulama imkanı tanınmalı, öğrencilere yaptıkları çalışmaları sergileme olanağı verilmelidir. Öğrencinin sanat eğitimine kazandırılması için ondan çok güzel bir iş yapması beklenmemeli; yaratıcı, kendine özgü, elinden gelenin en iyisini yapabileceği çalışmalar istendiği söylenmelidir.

Duyularımız yolu ile algılananlar sayesinde çevre ile ilişkilere bir anlam yüklemenin en güzel yolu sanattır. San'a (San, 1985, s.17) göre "Eğer görmek istiyorsak, gözümüz ve zihnimiz beraber çalışmalıdır." Sanatı anlayabilmek için çevremizdekileri sadece görmemiz yeterli değildir. Bunları zihnimizde yorumlamalı, farklı değerlerini anlamlandırmalıyız. Bunu yapabilmek için de sanat eğitimi gereklidir. Çevrede uygulanan sanat sadece belli bir kesim tarafından anlaşılmalı, tüm toplum üyeleri tarafından anlaşılması isteniyorsa o zaman eğitim içerisinde sanat eğitimine çok daha fazla önem ve yer verilmelidir.

Yetkin'e göre "Sanat eğitimi bir çeşit ahlak eğitimidir." Bu tanım, insanın yetişmesinde, kişiliğinin olumlu yönde gelişebilmesinde sanat eğitiminin ne denli önemli olduğunu ifade etmektedir (Yetişkin, 1972, s. 43).

"Sanat eğitimi yalnızca yeteneklilerin eğitimi için bir lüks değil, herkes için gerekli olan bir kişilik eğitimidir. Burada sanat eğitiminden amaçlanan, sanatçı yetiştirmeye yönelik eğitim değil, bireyin sanat yoluyla eğitimi, yani bireyin estetik eğitimidir. İnsanın yaratıcı güçlerini ortaya çıkarmasına yardımcı olacak koşulları hazırlayan ve bireyin sağlıklı bir kişilik kazanmasını sağlayan bir etkinliktir" (Gençaydın,1990, s.44).

Teknoloji çağında olduğumuzdan sanat eğitime daha çok önem verilmelidir. Günümüzde yaratıcı düşünme gücü daha da önemli hale gelmiştir. Teknolojiyi sadece teknik bir olgu gibi görmeyip, onu anlamamız için yaratıcı düşünme gücü şarttır. Endüstri çağının getirdiği olumlu gelişmelerin yanı sıra; betonlaşma, çevremizde gördüğümüz karmaşıklık ancak bireylerin aldıkları sanat eğitimi yoluyla giderilebilir.

İnsanlar günün gelişen teknolojisine ayak uydurabilmek için sürekli hayatı kolaylaştıran fikirler üretmektedir. Bu uğraşlarında başarılı olabilmesi için insanların yaratıcı güçlerini geliştirmeleri, yeni, pratik fikirler üretimini aralıksız devam ettirmeleri gerekmektedir. Sürekli kendini yenilemek zorunda olan insan için bu ortamı yaratacak olan ise sanat eğitimidir.

Sanat eğitimi; toplumsal, psikolojik ve estetik temellere dayandırılabilir. Birey yaşadığı toplum içinde sürekli etkilenmekte ve yaratıcılığı ile çevrenin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle; kültürel, toplumsal ve sanat biçimlerindeki değişimler paralellik göstermektedir. Makineleşmenin getirdiği olumsuzluklardan biri olan bireyin madde ile ilişkisinin kesilmiş olması ve yabancılaşması durumundaki dengesizliği gideren yine sanat eğitimi olmuştur (Bal, 1993, s. 28).

Teknolojideki gelişmeler sanatı öldüren bir silah olarak kullanıldığında sanatta bir duraklama yaşanacaktır. Oysa teknolojinin sağlamış olduğu gelişmeleri sanat eğitiminde olumlu biçimde kullanarak sanatta daha hızlı bir gelişme sağlandığı düşüncesi ile teknoloji bir araç olarak sanat eğitimcilerine ve öğrencilere kolaylık sağlayacaktır.

“Çocukların ve gençlerin örgün eğitim içerisinde, çeşitli yaş gruplarına ait bireylerin yaygın eğitim yoluyla sanat yeteneklerini geliştirmek sanat eğitiminin kapsamı içerisinde. Özellikle çocukların sanat eğitimi alması, onların hayatında kullanabileceği istenilen davranışları edinebilmesi için zorunludur. Böylelikle toplumda, estetik duyarlılığı olan ve bunu sergileyebilen; nazik, ince ruhlu, zevkli, saygılı, dürüst ve kişiliği oluşmuş bireylerin sayısının artmasında etkili olacaktır” (Özsoy, 1998, s.65).

Sanat eğitiminde hedef kitle çocuklar ve gençler olmalıdır. Küçük yaşta alınan sanat eğitimi estetik duyarlılığı gelişmiş, bilinçli yetişkinlerin olmasını sağlayacaktır. Sanat eğitimi bireyin davranışlarını geliştirirken, onun çevresel yaşamda düzenlemeler yapmasını da sağlayacaktır. Çevrede görülen çarpıklaşmanın giderilme yollarından en önemlisi estetik duyarlılığı gelişmiş bireylerin sayısını arttırmaktır.

Kırıçoğlu'na göre “Sanatın kişiye kazandırdığı bir başka boyut yaratıcı eylemin yine değeri kendinden kaynaklanan mutluluk duygusudur. Bu hazzı aynı zamanda yaratmanın bir güdüsü olarak çocuklara tattırmak sanat eğitimi bir başka amacıdır.” Çocuklar yaptıkları çalışmalarda kendilerini mutlu hissettiklerinde yeni şeyler üretmeye daha istekli olurlar. Yaptıkları her yeni çalışma onlara mutluluk verirken daha yaratıcı, sanatsal anlamı daha kuvvetli çalışmalar ortaya koymuş ve kendilerini en iyi şekilde ifade etmiş olurlar (Kırıçoğlu, 1991, s.57).

“Yaratıcı eylemlerin ortak özelliği düşünmektir. Sanatsal alanlarda düşünmek imgeler oluşturmakla gerçekleştirilir. Düşünmek için bilgi nasıl gerekli ise, sanatsal düşünmek için de sanatsal bilgi gereklidir.” Çocuklar okulda verilen sanat eğitimi sayesinde içlerinde varolan yaratıcılığı ortaya çıkarmaktadırlar. “Bilim adamı sezgiyle keşfettiklerini deneylerle kanıtlarken, sanatçı sezgiyle keşfederek içselleştirdiklerini, biçimlerle dışa vurur” (Çetin, 2002, s. 46).

Öğrenciler sanat eğitiminde özgür bırakılmalıdır. Bu özgürlük çocuğa hiçbir bilgi verilmemesi anlamına gelmemektedir. Öğrenciye verilecek sanatsal bilgi çok önemlidir. Sanat ile ilgili konular kitaptan okumakla anlaşılacak bilgiler değildir. Bu nedenle resim ve iş eğitimi derslerinde renkli resimler, slaytlar, CD’ler gösterilmelidir. Görsel örneklerle sanatın ilke ve unsurları çocuğa iyi ve kalıcı bir şekilde anlatılmalı, uygulama yapma olanağı tanınmalıdır. Sanatsal bilgiyi edinen çocuk içinde varolan yaratıcılığı daha rahat bir şekilde dışa vurabilmektedir.

Mengüşoğlu’na göre “Sanat objesi, en başta insanla, insan ilişkileriyle, insanın duyularıyla, onun varlık dünyasındaki yeriyle, insanın her çağ ve durumda içinde bulunduğu durumla ilgilidir.” Tasarım, resim, fotoğraf, çevre tasarımı, heykel, mimari, bale, tiyatro gibi birçok sanat dallarını kapsayan bir sanat eğitimi bireyin estetik, sosyolojik, psikolojik yönlerinin en iyi şekilde gelişmesini sağlayacaktır. Olumlu bir kişilik gelişimi gösteren kişi topluma faydalı, yaratıcı fikre sahip, diğer bilim dallarına ilgili ve başarılı olacaktır (Mengüşoğlu, 1997, s.216).

Sanat eğitiminin önem kazanması ve popülerliğinin artması toplumumuz ve özellikle çocuklarımız için sevindirici bir durumdur. Fakat eğitim hala geleneksel ve tutucu bir nitelik taşımakta, sanat eğitiminde, geliştirme olanakları üzerinde durulmamaktadır. Bunun sonucu olarak da örgün eğitim, sosyal dinamizmin ve çağın koşullarının gerisinde kalmaktadır (Avcı, 2000, s. 57).

Ülkemizde maalesef hala birleştirilmiş sınıflarda eğitim verilmeye çalışılan öğrenciler vardır. Buralarda da, henüz okuma-yazmayı kavraması için uğraşan öğrenciler varken sanat eğitimcisine görev verilmesi bile düşünülmemektedir. Eğitim sistemi içerisindeki aksaklıkların giderilip, sanat eğitiminin her okulda gerçek anlamda yerini alması gerekmektedir.

Cumhuriyet tarihi boyunca sanat eğitimi ve sanat eğitimcisi niteliği ile ilgili olarak yanlış bir görüş gelişmiştir. El işi eğitimi sanat eğitimi ile aynı anlamda bahsedilerek, kavram karmaşası oluşmuştur. İşlik, atölye ve malzeme kullanımı becerileri geliştirmek, halı dokumak, seramik pişirmeyi öğrenmek sanat eğitimi için yeterli görülümüş, içeri pratiğin yanında önemsiz kalmıştır (Özel, 2002, s. 67-68).

Öğrenciler bu tür yanlış sanat eğitimi yöntemleriyle eğitime çalışılmamalı, konu dahilinde öğrencinin serbest çalışması sağlanmalıdır. Öğrenciye sanat eğitimi ile ilgili derslerde tek bir ürün ortaya çıkarması konusunda ısrarcı olunmamalıdır. Aksi takdirde öğrencinin derse karşı ilgisinin azaldığı, uygulanan yanlış yöntem sonucunda öğrencilerin sanat eğitimiyle ilgili dersleri sevmediği görülmektedir.

“Çağdaş sanat eğitimine ilişkin derslerde sadece el becerisini öğretmek yeterli değildir. Sanatta yaratıcı düşünme ustalığın önüne geçmiştir. Sadece masanın üzerine konan vazanın resmini yaptırmak sanat eğitimi değildir” (İlhan, 1997, s.17). Öğrencilere, kısıtlanmış konu dahilinde sanat eğitimi vermek yanlıştır. İlköğretim okullarındaki bazı öğretmenlerin yıllar öncesinden hazırlamış olduğu yıllık planı hiçbir gelişmeyi, yeniliği eklemeyen uygulaması, öğrencilerin sanat eğitimi ile ilgili konularda kısıtlandığı anlamına gelmektedir. Günümüzdeki sanat eğitiminde öğrencinin kendini özgürce ifade etmesi, yaratıcı ürünler ortaya koyması gerekliliği düşünülerek plan oluşturulmalıdır. Ülkemizde sanat eğitimi kavramının kullanımı tam oturmamıştır. Toplumumuzda resim kavramı için insanın veya doğanın bir parçasının görüntüsünün gerçekçi anlamda fotoğrafının

çekilmesi olarak anlaşılmaktadır. İnsanlar fotoğraf çektirmeye gidiyorum yerine resim çektirmeye gidiyorum diyebilmektedir. Bu durum sanat eğitimi kavramının anlaşılmasında karışıklığa neden olduğu için sanat eğitimi sorunlarından birini oluşturmaktadır (Avcı, 2000, s.56).

İlköğretim okullarındaki sınıf öğretmenlerinin eksik ve yanlış bilgilere sahip olmalarının yanında; sanatın ve sanat eğitiminin önem ve gereğine inanmamaları, müfredatlarında yer alan bu dersleri boş zamanları değerlendirme olarak yorumlayıp ders içinde Matematik, Türkçe, Fen derslerini daha çok önemseyip işlemleri ilköğretim okullarındaki sanat eğitimine yapılmış büyük bir haksızlıktır. İlköğretim ikinci kademedeki de benzer durumlar maalesef yaşanmaktadır. Okullarda sanat eğitiminin verildiği Resim ve İş Eğitimi derslerine, kredi tamamlamak amacıyla branş dışı öğretmenler girmektedir. Bu öğretmenlerde ders hakkında bilgi sahibi olmadıklarından ya da bu dersleri önemsemediklerinden çoğunlukla kendi branş derslerinin konularını işlemektedirler. Bu da çocuğun kişilik gelişimini olumsuz yönde etkileyip, estetik bilinçten yoksun, yaratıcı düşüncesi gelişmemiş bireyler oluşumunu sağlamaktadır. Eğitimciler bu tür yanlışlar yaptığında, toplumun sanat anlayışıyla ilgili beklentiler de gereksiz olmaktadır.

Okullarda Resim ve İş Eğitimi derslerinin diğer derslere göre daha az önemsenmesinin nedeni, yetenek dersi olarak görülmesidir. Bu yanlış, Resim ve İş Eğitimi dersi öğretmenlerinin uygulayacağı etkili öğrenme durumuyla öğrencilere sanatı öğretmek, sanat eğitiminin amaçlarını gerçekleştirerek düzeltilebilir (Yıldız,1998, s. 27).

“Sanat eğitimi temelde, çocuğu görmeye, aramaya, sormaya, denemeye, sonuçlandırmaya alıştırmaktadır. Çocuk bu sayede soyut ve somut imgeler arasındaki iletişimin nasıl kurulacağını sorgulayarak deneyler, denemeler, araştırmalar yapacak, böylece yaratıcılığını geliştirmiş olacaktır” (Gökaydın, 1998, s.3).

Sanat eğitimi veren kişilerin, çocuğun sanatsal gelişim basamaklarını bilmesi gerekmektedir. Sanat eğitimi sayesinde çocuk kendini ifade edebilecek, yaratıcılığını en rahat biçimde geliştirebilecektir. Eğitimin her alanı ve aşamasında olduğu gibi sanat eğitiminde de sanat eğitimcisinin rolü çok önemlidir. Bir öğrencide varolan yetenekler köreltilerek yaratıcı cesaretleri kırılabileceği gibi, arttırılarak geliştirilebilir. Sanat eğitimcisi öğrencide varolan yaratıcılığı ortaya çıkarabilecek ortamı hazırlamalıdır. Sanat eğitimcisi sanatçı kişiliği ve eğitimciliğini bütünleştirerek, etkileyen ve harekete geçiren bir özellik göstermeli, öğrenciye yeni dünyalar keşfetmeye yönelik duygular yaşatmalı, kalıplaşmış düşünceden onları kurtarmalıdır.

Sanat eğitiminde, ezberci öğretme metodları yerine öğrencinin öğrenme ve öğretme eylemine katıldığı ders sistemi şarttır. Sınıfta, atölyede sadece öğretmenin değil öğrenenin de aktif rol oynaması gerekmektedir. Derslerin işlenişi modern ders araçları ile desteklenerek eğitimin kalitesi yükseltilmelidir. Okul, aile, çevre işbirliğinin sağlanarak klasikleşmiş eğitim sistemi artık yıkılmalıdır (Cömert, 2002, s. 32).

Ülkemizde yaygın eğitim alanında kullanılan “Resim-İş Eğitimi” adlandırması, “sanat eğitimi” gibi geniş, bütüncül bir alanı kapsamakta yetersiz kalmaktadır. Resim- İş Eğitimi adlandırması sanat eğitiminin yalnız bir boyutuna (resim) gönderme yapmakta, diğer alanları dışlamakta, dolayısıyla dar kapsamlı, sınırlı bir sanat eğitimi anlayışı ortaya çıkmaktadır. Örneğin, Ortaöğretim kurumlarında resim-iş öğretmenleri sanat eğitimini genellikle, kağıt, kalem ve boyaya indirgemektedirler. Bu atelye ağırlıklı yaklaşım aslında yetersiz, yanlış bir yönlendirmenin uzantısıdır. Böyle bir anlayış, diğer disiplinlerden kopuk, üç boyutlu tasarıma yer vermeyen, fikri boyutu olmayan, dahası öğrenci objektivasyonunu sınırlayan ve onları sanat eğitiminden soğutan bir yaklaşımdır (Boydaş, 1996, s.8).

Sanat eğitiminin gerçekleştirilmesinde öğretmenlere büyük görev düşmektedir. Kısıtlı sanat eğitimi ders saati de olsa, müfredat programında konular istenildiği gibi düzenlenmemiş de olsa öğretmenin kendi çabalarıyla dersini en iyi şekilde, öğrencinin yaratıcılığına fırsat verecek düzeyde işlemesi gerekmektedir. Her şeyden önce öğretmenin sanat eğitiminin bilincinde olması, kendini geliştirmesi, yenilikleri takip etmesi şarttır. Resim dersinde sadece Belirli Gün ve Haftalarla ilgili resim yaptırılıyor, sınıf içindeki öğrencilerin hepsi fotokopi çekilmiş gibi artık ezberlemiş oldukları aynı resimleri yapıyorlarsa sanat eğitimi gerçek amacına ulaşamamış demektir. Öğrencilere çevrede uygulama fırsatı verilmeli, öğrencinin yaratıcılığını ortaya çıkarma olanağının daha fazla bulunduğu üç boyutlu çalışma ihmal edilmemelidir. Neyse ki günümüzde kalıplaşmaların etkisini yitirmeye başladığı bir bilgi çağı yaşanmaktadır. Böyle bir çağda sanat eğitimcisi, tüm dünya kültürlerine açık olmuş, tasarımlar yapmak ve tasarımlar geliştirmek için internet, bilgisayar v.b. teknolojilerden yararlanmayı öğrenmiştir. Sanatsal yaratışlarda özgünlük çok önemlidir. Maupassant'ın dediği gibi “Gözlerimiz her şeyi bizden öncekilerin bize bıraktığı anlarıyla görmeye alışmıştır. Oysa en ufak bir şeyde bile bilinmeyen bir yan vardır. İşte onu bulalım. Yanan ateşi ya da ovadaki bir ağacı betimlemek için, bu ateşin ya da ağacın önündeki hiçbir ateşe ya da ağaca benzemeyecek bir yan buluncaya kadar duralım. İşte insan ancak bu biçimde özgün olur.” Romen Heykeltıraş Constantin Brancusi ise “Büyük ağaçların gölgesinde hiçbir şey büyüyemez” sözü ile sanatta özgün olmanın önemi dile getirilmiştir (Çetin, 2002, s.24). Bu nedenle öğrencinin yaratma süreçlerinde sanat eğitimcileri müdahalede bulunmamalı, belli bir yönde onları kendi istedikleri doğrultuda yönlendirmemelidirler. Öğrencinin kendini bulması, özgün çalışmalar ortaya koyması sağlanmalıdır.

Türk eğitim tarihinin önemli isimlerinden İsmail Hakkı Baltacıoğlu öğretmenlerin yetiştirilmesi için gereken koşul ve olanakların sağlanması yanında onlara özgürlük sağlanması, eğitimde kullanacağı program, yöntem ve tekniklerin öğretmence belirlenmesi gerektiğini öne sürmüştür. Okulun sanat eğitimi ve

estetik ile ilgili görevleri olduğunu, öğrencilere verilen sanat eğitiminde çevre ile iç içe olunması gerektiğini belirtmiştir (Özel, 2002, s. 4).

Öğrenciye öncelikle çevresi tanıtıldığında verilen bilgiler daha kalıcı olmaktadır. Çevresini tanıyan öğrenci konuları daha iyi kavramakta, daha fazla araştırma yapmaktadır. Çevre ile ilişkilendirilen bir sanat eğitimi sadece kitaptan verilen bilgidен, sadece öğretmenin anlattığı konudan çok daha fazla etkili olmaktadır.

2.2.1 Türkiye’de Sanat Eğitiminin Gelişimi

Cumhuriyetimiz, geçmişindeki altı asırlık bir devletin maddi ve manevi deneyimlerinden yararlanarak çok sağlam temellere oturtulmuştur. Bu durum, devletin kuruluşundan günümüze birlik ve beraberliğe verdiği önemden, çağdaş uygarlıklar düzeyi ve ötesi hedeflere odaklanmasından, tüm insanların barış ve refahı adına seçmiş olduğu tam demokrasi yolundan ve diğer ülkelerle barış üzerine temellendirdiği ilkelerden de anlaşılmaktadır.

Çağdaş dünyada sanat eğitimi, artık hükümetlerden öte devletin bir politikası olarak desteklenmektedir. Çünkü sanat eğitimi, genel eğitim içinde önemli bir yere sahiptir. Milletlerin tarihine bakıldığında da yine bu gerçek fark edilecektir. Bu nedenle günümüz insanının “ömür boyu” eğitime gereksinimini belirtirken, sanat eğitimini bu eğitimin odağında düşünmek durumundayız. Aksi takdirde hayat damarlarından biri kopmuş olan bir milletin ne denli yaşayabileceği kuşkuludur.

Konuya ilişkin gerçekleştirilen literatür incelemesinde, Türkiye’deki sanat eğitimi uygulamalarının, uluslararası standartlara çok yakın olmadığı anlaşılmıştır. Ancak, dünden bugüne gelinen noktanın da küçümsenmemesi ve gelişim seyrinin bilinmesiyle bu ivmenin daha da yükseleceği gerçeğine de inanılmaktadır.

2.2.2 Sanat Eğitiminin Temelleri

Bir milletin sanat eğitiminin temelleri incelenirken, uygarlık tarihinden bağımsız düşünmenin zorluğu inkâr edilemez. Farklı çağ ve dönemlerde sanata çeşitli anlamlar ve roller yüklense de toplumların uygarlık tarihlerinin sanat tarihleri ile paralel geliştiği söylenebilir. Gelişen uygarlıklara paralel olarak sanatın üstlendiği çok önemli görevlerin başında ise “eğitim” gelmektedir. Genel eğitim içinde “Sanat Eğitimi” nin Türkiye’deki tarihsel sürecine dair tespitlere bakıldığında, Türklerin Orta Asya’da ilk kez görüldükleri yüzyıllardan, Cumhuriyet dönemine kadar güzel sanatlara ve bunun eğitimine önem verdikleri görülür.

Güney Sibiry’a da Altay dağları eteklerindeki Pazırık’ta Rus arkeologu Rudenko tarafından açılan MÖ IV. ve III. yüzyıldan kalma kurganlarda Hunlar’dan birçok eşya ve buzlar içinde binlerce yıl bozulmayan insan ve hayvan ölüleri bulunmuştur. Kurganlardaki Pazırık halılarında görülen insan ve hayvan desenleri ile bitkisel ve dekoratif motiflerin plâstik etkileri, bu resimlerin sanatçılarının güzel sanatlara ilişkin becerilere sahip olduklarını göstermektedir. Türkler bu dönemlerden İslamiyet öncesi döneme kadar geçen yüzyıllarda heykel, resim, duvar resimleri, minyatür, seramik, mimari gibi birçok alanlarda estetik bir duyarlılıkla sanatsal yetkinliklerini sergilemişlerdir. Bu sanat ürünleri her ne kadar çoğu zaman devlet erkinin ya da dinî yönelimlerin etkisiyle yapılmış olsa bile estetik kaygılardan uzak olduğu söylenemez (Aslanapa, 1993, s.24-25).

Karahanlılar’dan başlayarak İslâmiyet sonrası Türk kültür ve sanatında, yeni dinin etkisiyle sanatsal alanın ilgi odağında başkalaşımalar görülmüştür. Cami, medrese, köprü, saray, kervansaray vb. mimari yapılar; heykel yerine bitkisel motifler ağırlıklı üç boyutlu taş işlemeciliği türünde mimari süslemeler; resimden çok minyatür; grafiksel tasarımlar anlamında hat ve tezhip sanatı figüratif desenli çini, cam, maden işleri ve seramikler daha çok önem verilen sanatsal etkinlikler olmuştur. Bugün birçok müzeler ve kütüphanelerde mükemmel minyatürlerle

resimlendirilmiş, tıp, astronomi ve diğer tabii ve sosyal bilimler ile ilgili illüstrasyon (kitap resimleme sanatı) niteliğinde el yazmalar vardır. Selçuklu hükümdarları günümüz atölyeleri anlamında “Nigar hane” ve resim enstitüsü anlamında “Nakkaşhane”ler yaptırmışlardır. Bu kurumlarda sistematik bir sanat eğitiminden çok usta-çırak ilişkisine dayanan bir öğretim anlayışı egemen olmuşsa da bunlar sanat eğitimi adına önemli sayılabilir.

Türk resim sanatının geçmişine bakıldığında, objeden uzaklaştırılan ve nonfigüratif resmin kaynağı olan arabeskler, mimariye ve yan birimlerine uygulanan yazılar, taşa nakış gibi işlenerek sabır, hüner ve estetik kokan eserlerin tümünün çağdaş resim sanatımızda bir alt yapı özelliğinde olduğu görülecektir. Sanatsal bir gelişim ve değişim ansızın olamayacağından Türk sanat eğitimindeki gelişmenin yavaş seyretmesi de doğal karşılanabilir. Bu bakımdan Tansuğ’un dediği gibi, “Tarihsel Türk sanatının özellikle İslami çağlarda gerçekleşen özgün biçim verileri, yenilenme süreci içine bir etken unsur olarak sızmışlardır.” (Tansuğ, 1993, s.11)

Osmanlı devletinin çöküşünü engellemek düşüncesiyle batılılaşma eksenli hareketler içinde hem askerî hem eğitim içerikli bir takım yenilikler başlarken, resmî ve sivil okulların programlarına resim dersi de eklenmiştir. Batılı anlamda resmin okul programlarına girişine ilişkin olarak, “Ordunun teknik alanda gelişimini sağlayacak bir araç görevini üstlenerek Türkiye’ye giren resim” derken, bir Askerî Deniz Okulu olarak 1776’da açılan Mühendishane-i Bahri-i Hümayun, günümüzün ilk ve kısmen ortaöğretim düzeyinde olup, ilk iki yıl resim derslerinin de verildiği bir okuldur, demektedir. 1795’te açılan Mühendishane-i Berri-i Hümayun’un ders programında hat sanatının yanı sıra resim dersi de konulmuştur. 1834’te açılan Mekteb-i Fünun-ı Harbiye’nin ders programında da resim dersine yer verilmiştir (Akyüz, 1997, s. 4). Bu okullardaki resim dersi etkinlikleri, her ne kadar askerî amaçlı bir haritacılık ya da teknik resim niteliğinde bile olsa, sanat eğitimi bakımından zemin hazırladığı söylenebilir. İlk olarak 1835’te resim eğitimi için Mühendishane-i Berri-i Hümayun’dan yurt dışına gençler

gönderilmeye başlanmış ve 1851-52 öğretim yılından başlayarak mezunlarına altı yıl süre ile “Ressamlar sınıfı” gibi bölümlendirmeye giderek resmin gelişmesinde bir alt yapı olmuştur (Erol, 1980, s.13). İlk Türk ressamlar, Mühendishane ve Harbiye’de okumuş subaylar arasından çıktığından, bu okulların aynı zamanda Türkiye’deki resim öğretimi veren ilk kurumlar olmalarından ve mezunlarının resim öğretmeni olarak görevlendirmelerinden dolayı Türkiye’deki sanat eğitimi ve öğretiminde çok önemli görevler üstlenmişlerdir. Güzel Sanatlar Akademisi kurulana dek ve sonraki yıllarda bir süre daha, okullarda resim dersleri bu öğretmenlerce yürütülmüştür.

Tanzimat döneminde kurulmaya başlanıp sonra çoğalmaya başlayan Rüşdiye’lerin iyi bir öğretim düzeyini yakalayabilmeleri, iyi yetişmiş öğretmenlerin varlığına bağlı idi. Bu amaçla “Öğretmen Okulları” işlevi ile ilk defa 1848’de “Darümuallimin-i Rüşdi” açılmıştır. Bu açılış, “Türk eğitim tarihinde ve Tanzimat döneminin sivil okullar açılması atılımında çok önemli bir olaydır.” (Akyüz, 1997, s. 121).

1862’de açılan “İlköğretmen Okulu” ve 1870’de açılan “Kız Öğretmen Okulu” da Tanzimat döneminin yeni anlayışla öğretmen yetiştiren kurumlarındandır. Tüm bu öğretmen okullarında, içinde resim derslerinin de bulunduğu batılı anlamda modern programların uygulandığı görülür. Çağdaş batı uygarlığını örnek alan kültür değişimi sürecinde sivil okulların da açılmaya başladığı bu dönemde “İstanbul’da Galatasaray Mekteb-i Sultanisi (1869), Darüşşafaka Lisesi (1873) gibi okullarda Batı dili öğreniminin yanı sıra, resim derslerine de ağırlık verilmiştir” (Tansuğ, 1993, s.21).

Askerî liselere öğrenci yetiştirmek gayesiyle açılan “Askerî Rüşdiye Mektepleri”ne 1869’dan itibaren serbest resim dersleri konulmuştur. Askerî okulları bitirenler arasından resme yeteneği belirlenenler, bu okullarda sanat eğitimcisi olarak görevlendirilmiştir. Dört yıllık öğrenim süresi olan Menşe-i Muallimin okulunda resim öğretmeni yetiştirilmiştir (Özsoy, 1993, s.111) I.

Meşrutiyet döneminde Rüştiye ve İdadi'lerin ilk beş yılındaki ders programlarında, güzel sanatlar içerikli Hüsn-i Hat ve Resim dersi okutulmakta iken, Darülmualimat denen Kız Rüşdiyelerinin üç yıllık öğretiminde de Resim dersi okutulmaktadır.

II. Meşrutiyet'te 1913'te çıkartılan "İlköğretim Geçici Kanunu" ile altı yıl olarak zorunlu kılınmış olan ilköğretim programında olduğu gibi, ortaöğretim anlamındaki Erkek ve Kız Sultanilerinde de resim dersine yer verildiği görülmektedir. Rüştiye ve İdadiler'deki resim derslerinde litografi (Taşbaskı) tekniğiyle figürlü,figürsüz modeller ve manzaralardan kopyalar yapılırken ezber ve hayalden resimler ya da doğaya bakılarak resimler yapılamazdı. Buna karşın günümüz Mesleki ve Teknik Liselerine benzer özellikteki sanayi mekteplerinde ise, geometrik motifler ve özellikle arabesklere dayalı programlar yürütülmekteydi (Özsoy, 1993, s.114)

Türkiye'de resim öğretiminin geliştirilmesinde İstanbul Erkek Öğretmen Okulu olarak bilinen İstanbul Darülmualimin' in de payı büyüktür. Bu okul özellikle 1909'daki Mustafa Satı Bey'in müdürlüğü ve sanat ile eğitimi birleştirmede öncülüğüyle bilinen İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun öğretmenliği döneminde resim eğitime büyük katkılar sağlamıştır. Satı Bey, bu görevi sırasında okul programına resim ve eliş derslerini koymuş, okul müzelerini kurmuş, toplumda herkesin öğretmen olabileceği düşüncesine karşı çıkarak, öğretmenliğin özel yeteneklere dayanan bir meslek olduğunu savunmuştur.

1910'da Satı Beyin önerisiyle pedagoji ve sanat eğitimi konusunda incelemelerde bulunmak üzere Avrupa'ya gönderilen Baltacıoğlu, iki yıl sonra yurda döndüğünde gerek genel eğitimde gerekse resim eğitiminde hem teorik hem de uygulamaya dönük birçok yeniliklere imza atmıştır. Sanata ilişkin başta Resim ve Terbiye olmak üzere; Resmin Usul-ü Tedrisi, Yazının Usul-ü Tedrisi, Demokrasi ve Sanat, Resim Elişleri ve Sanat Terbiyesi, Sanatsal Estetik Yaratma bu eserlerinden sadece bir kaçıdır. Uygulamaya dönük etkinlikleri "sanat

eğitimine getirdiği yeni tarzı ayrıca uygulama okulunda örnek dersler vererek göstermiştir. Uyguladığı yöntemi ise ‘doğaya ve sezgiye bağlı yöntem’ olarak adlandırmıştır”. Baltacıoğlu ayrıca “Türkiye’de 1910’dan sonra resim eğitiminde yaptığımız “reform” tam bir başarı ile sona ermiştir” diyerek, o dönemde Türk çocuklarının uluslararası resim sergilerindeki aldıkları yüksek derecelerden ve bu eserlerin Herbert Read gibi yetkin kişilerin beğenisini kazanmış olmasından güç aldığını da belirtmektedir (Aytaç, 1978 s.4)

Cumhuriyet dönemine kadar sanat eğitimi bakımından en önemli gelişmenin kuşkusuz, Osman Hamdi Bey’in 1883’te kurduğu ve 1910’a kadar müdürlüğünü yaptığı Sanayi-i Nefise Mektebi (Güzel Sanatlar Akademisi) olduğunu belirtmekte yarar vardır. Bu okul ile ilgili olarak “sivil yaşama daha yakın bir sanatçı heyecanı görölmeye başlandı.” derken, “Figürlü düzenlere ve portrelere yönelmekle özgünlüğünü kanıtlayan Osman Hamdi Bey’in kuruculuğunu yaptığı bu mektep, bir anlamda artık resim sanatının askerlerden sivillerin ellerine geçmesi demektir” (Turani, 1992, s.667).

Osmanlının son döneminde başlayan yenileşme hareketleri, askerî okul programlarına resim derslerinin de girmesi, Osmanlı sultanı Abdülaziz’in sanata olan ilgisi gibi nedenler bir akademinin kurulmasının ön hazırlığı olmuştur. Sanayi-i Nefise Mektebi Alisi (Güzel Sanatlar Akademisi), iřte böyle bir ortamda Batıdaki akademilerin bir benzeri olarak kurulmuştur. Çađdařlařma ačiusından önemli bir adım olan Güzel Sanatlar Akademisinde ilk sıralar eğitime “Resim, Mimari ve Oymacılık (Heykel)” bölümleri ile başlanır. Eđitimin hem kuramsal hem de uygulamalı olduğu bu yıllarda hocaların çođu yabancı, programlarda insan anatomisi, tabiat resmi, perspektif ve yağlıboya ağırlıklı olup, dersler usta-çıracak ilişkisi ile yürütölmektedir. Bir erkek okulu olarak ačiusılan okul, 1914’te Halil Ethem Bey’in müdürlüğünde içinde İbrahim Çallı, Hikmet Onat, Feyhaman Duran’ın da bulunduğu Avrupa’dan dönen Türk hocalar okula atanır. 1914’te gelişen toplumsal şartların, İnas (Kız) Sanayi-i Nefise Mektebi’nin de ačiusılmasına neden olduğunu belirtmekte yarar vardır. 1927 yılında Sanayi-i Nefise

Mektebi'nin ismi Devlet Güzel Sanatlar Akademisi olarak değiştirilip, teşkilatlandırılır. Her geçen gün sanat eğitimi amaçlarına uygun olarak gelişen okul, 1940-1941 öğretim yılında resim ve heykel bölümlerinin yüksek devreleri açılmış, 1959'da ise akademinin tüm bölümlerine seçme sınavlarıyla lise mezunları alınarak bölümlerin öğretim süreleri beş yıla çıkartılmıştır.

Çağdaşlaşma adına köklü girişimlerde bulunulan Cumhuriyet dönemi sanat eğitimi hareketlerine bakıldığında ilk on yılın çok önemli olduğu görülecektir. Bu dönemde kısaca belirtmek gerekir ki, 1916'da Galatasaray Resim-Heykel Sergileri adıyla başlatılan etkinliklerin devamı olarak 1914 kuşağı sanatçıları tarafından 1927 yılında açılan ve "Serbest Resim Atölyesi" olarak anılan bu sergilerin 11.sinin düzenlenmesi, Türk resim tarihinin gelişme çizgisine dair en ilgi çekici olanıdır. "Resim Öğretmenliği Kursu" etkinliğini istenen sürede başarı ile tamamlayanlar resim öğretmenliği hakkını elde etmiş oluyorlar.

Türkiye Cumhuriyeti'nin temel bir özelliğinin "Güzel Sanatları sevmek ve onda yükselmek" olduğunu belirten ve "sanat ve sanatçıdan yoksun bir millet, tam bir hayata sahip olamaz" diyen Atatürk, bu görüşleriyle sanat eğitiminin gelişim seyrine önemli katkıları olmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarında hükümetin davetiyle Türkiye'ye gelen ünlü eğitimcilerden Amerika'lı John Dewey'e okulların mevcut durumu incelenmiş ve hazırlanan ayrıntılı rapor, yerli eğitimcilerin de gayretleri ile sonuçlandırılarak Eğitim Bakanı Mustafa Necati döneminde yürürlüğe konulmuştur. Ona göre, 1926'da kurulan Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü bünyesinde 1932 yılında resim bölümü açılmıştır. Gerçekten bu bölümün açılışı ile Türkiye'de sanat eğitiminin temellerini oluşturmada önemli role sahip resim öğretmeni yetiştirme işinin kurumsallaştırılması sağlanmıştır. Böylece cumhuriyetin yeni insanı geçmişin olumsuz etkilerinden arınıp, olumlu değerlerini sürdürürken çağdaş ve uygar dünyanın verilerinden de yaralanacak biçimde eğitilmesi amaçlanmıştır (Özsoy, 1993, s.68)

1925–1929 yılları arasında Millî Eğitim Bakanlığı yapan Mustafa Necati, sanat eğitiminin gelişmesine önemli katkıları olmuştur. Avrupa’ya giderek eğitim kurumlarında incelemelerde bulunarak gözlem ve deneyimlerini artıran Mustafa Necati’nin döneminde; müdürlüğüne İsmail Hakkı Tonguç’u getirdiği Mektep Müzesini kurması, o dönemde çok ihtiyaç duyulan Sanayi-i Nefise Encümeni (Güzel Sanatlar Kurulu) uzman kurulunu örgütlemesi ve Alman eğitim bilimci Frey ve Stiehler öğretmenliğinde hizmet içi eğitim amaçlı olarak okullardaki resim ve el işi öğretmenlerinin katıldığı “İş Prensiplerine Müstenit Tedrisat Kursu”nun açılması önemli uygulamalar olarak değerlendirilebilir. Bu süreçte Frey; Mektep Müzesi ve İş Okulu Akımı, Stiehler ise; sanat eğitimi konularında raporlar hazırlayarak Eğitim bakanlığına sunmuşlardır, Stiehler’in raporunda şu önerilerin önemli olduğunu söylemektedir: “Resim ve el işleriyle öğrencinin, yaratıcı yetenekleri geliştirilecek ve sanat eserlerinin değerini anlayacak bir duruma getirilecektir. Bu, bizzat sanat değildir. Belki herkesi sanata doğru eğitmektedir. Bizzat sanat, ancak bu alanda yaratma gücü olan kısıtlı kişilerce başarılabilir.” (Telli, 1990, s.12). Cumhuriyetin kuruluş yıllarında hem genel hem de sanat eğitimi politikalarına etkili olan İsmail Hakkı Tonguç’un da sanat eğitimine katkıları göz ardı edilemez. Tonguç’un sanat eğitimi anlayışını anlattığı resim-el işleri ve sanat terbiyesi, resim eğitimi tarihi ile iş ve meslek eğitimi kitapları bu bakımdan önemlidir. Tonguç’un sanata bakışında; öğrencinin resmi bir anlatım aracı olarak görmesi, resimle tasarım becerisini ve yaratıcılığını geliştirmesi, sanat eserlerini tanıma ve değerlendirme deneyimini kazanması, resmin doğadaki güzellikleri duyumsatması, çocuğu ve genci sanata dost kılması gibi düşünceleri bulmak mümkündür. İlköğretim Genel Müdürlüğünü yapmış olması, Gazi Orta Muallim Mektebi resim-iş bölümünün ve köy enstitülerinin kuruculuğunu üstlenmiş olması, sanat eğitiminin yaygınlaştırılmasına büyük katkı sağlamıştır.

1926-1927 öğretim yılında ortaöğretime öğretmen yetiştirmek amacıyla kurulan Gazi Eğitim Enstitüsü’nde, 1932 yılına gelindiğinde önemli olaylardan biri Enstitü bünyesinde Resim-İş Eğitimi Bölümü’nün açılmasıdır. Bölümün ilk

öğretmeni ve kurucusu İsmail Hakkı Tonguç olup, 1932-1935 yılları arasında bölüm başkanlığı yapmıştır. Tonguç ile birlikte Almanya’da eğitim gördükten sonra yurda dönen Malik Aksel, Hayrullah Örs, İsmail Hakkı Uludağ, Şinasi Barutçu ve Mehmet Ali Atademir bulunmaktadır. Bu kadro, daha sonraki katılımlarla genişlemiş ve bölümün ilk programlarını hazırlamıştır. Bölümdeki benimsenen öğretim yaklaşımına ilişkin olarak bir değerlendirme yapmak için Kemal Aytaç’ın bu konuya dair tespitlerine bakmakta yarar vardır (Telli, 1990, s.19).

“Sanat Eğitimi Akımı”, eğitim literatüründe dar ve geniş anlamlarda olmak üzere iki biçimde kullanılmaktadır. Dar anlamıyla kısmen İş Okulu Akımı ile ilişkili olup, resim ve eliş derslerini yeniden yapılandıran bir akım anlamında iken; geniş anlamıyla ise, 19. Yüzyılın son çeyreğinde, kültür çöküşüne ve insanın kendine yabancılaşmasına karşı koymak için, eğitimde güzel sanatlar yoluyla genel bir reform yapma çabası anlamına gelmektedir. Bu perspektiften GEE-RİB’ ne bakıldığında, her iki yaklaşımın süreç içerisinde birbirlerini tamamlar nitelikte bir etki göstermiş olduğu söylenebilir. Ayrıca Güzel Sanatlar Akademisi’nin o güne dek üstlendiği resim-iş öğretmeni yetiştirme görevini de artık GEE-RİB üstlenmiş oluyordu (Aytaç, 1978 s.4).

Baltacıoğlu’nun kısa bir süre GEE Müdürlüğünü yaptığı dönemde RİB henüz açılmamış olmasına rağmen, enstitünün 1931 yılı öğretim programının hazırlanmasında çok etkili olmuş ve resim ve eliş derslerinin bütün bölümlerde okutulmasını sağlamıştır. Uygulamaya konulan programın önemli sonuçlarından biri, resim-iş bölümünün açılması için bir aşama olmasıdır. Hazırlanan programlarda hedeflenen amaç, öğrencinin yeteneklerinin sanatsal işe dönüşecek biçimde geliştirilerek sağlam ve yaratıcı bir kişilik sahibi olmalarını sağlamak olmuştur. 1932 yılında RİB’nün kuruluşunda görev alanlarla (Bunlar 1927 yılında Almanya’ya resim-iş öğrenimi için gönderilenlerdir) birlikte ilk programın hazırlanmasında, Tonguç’un elişleri rehberi adlı kitabındaki sanata yaklaşımının etkileri görülmektedir. 1941, 1944, 1946 ve 1947 programlarında iş ve işe yönelik

derslerin ağır bastığı, genel kültür ve kuramsal sanat derslerinin azaldığı, resim ve öğretmenlik meslek derslerinin oranlarının korunmuş olduğu belirtilmektedir.

GEE-RİB'ünden resim-iş öğretmenlerinin yetişmeye başladığı yıllardan beri genellikle ilkokullarda resim derslerinin sınıf öğretmenlerince verilmekte olduğu bilinmektedir. Ülke genelinde uygulanan ortaokul programlarında ise, durum biraz farklıdır. 1930, 1938, 1949 ortaokul programları resim dersleri önceleri oldukça yalın ve yüzeysel iken 1949' da en gelişmiş biçimine ulaşmıştır. Bu yıllarda Resim derslerinin program bütünü içindeki yeri uzun yıllar %3'lük oranını koruduğu, ancak amaç, içerik, yöntem ve değerlendirme bakımından ise, 1950'ye doğru daha çok gelişmiştir. 1938 programında bilinçli olarak belirlenen hedeflerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor davranışlara dönüşmesi için somut çabaların programlara yansıdığı görülmektedir. Ayrıca "1938' de başlayan geleneksel disiplinlere dönüş eğilimi sonucu, resim ders saatleri azaltılmış ve programlarda ağırlık sosyal bilgilere verilmiştir" (Özsoy,1993, s.114). 1949 programının çağdaş program geliştirme anlayışına uygun olarak hazırlanan "Çocuk Gelişiminin Ana Çizgileri ve İlk Gençlik Çağı" adlı bir bölümün bulunmasına dikkat çekerken; resim ders saatlerindeki azalmanın başından beri 1949 programına kadar devam ettiğini, bu programda iş bilgisi dersinin konulmuş olmasından başka 1970 yılına kadar bir değişiklik olmadığını ve 1990'a kadar yapılan programlarda da bir değişikliğin görülmediğini belirtmektedir (Telli, 1990, s.18-28).

1957 yılında 976 sayılı Tebliğler Dergisinde Liseler için hazırlanan resim dersi programı biraz daha genişletilerek dekoratif resimler, grafik çalışmalar ve şematik resim gibi konulara da yer verilmiştir. İlk öğretmen okullarının öğretim programlarına bakıldığında ise 1953-1973 yılları arasında Resim-İş dersinin yoğunluklu olarak yer aldığı görülecektir.⁸⁴ 1962 yılında 7. Millî Eğitim Şûrası'nda Güzel Sanatlar Komisyonunun raporunda plâstik sanatlar eğitiminin önemsenmesi, sanatçıların desteklenmesi, bölge kültür merkezlerinin kurulması, devletin gerçek bir sanat politikasının olması istenmiş ve bu çalışmaların;

- a. Halk sanatı eğitimi,
- b. Okullardaki sanat eğitimi,
- c. Sanatçıların yetiştirilmesi

Biçiminde sınıflandırılarak ele alınması gereği vurgulanmıştır. 1974'teki 9. Millî Eğitim Şûrası'nda ise orta öğretim kurumlarındaki sanat eğitiminin eğitsel kol etkinlikleri ile desteklenmesi ve lise ve dengi okullarda resim derslerinin seçmeli dersler arasına alınmıştır. Bu çabalar sanat eğitimi adına değerlendirildiğinde aslında hiç küçümsenmeyecek uğraşlar olarak görülebilir. Çünkü bütün bunlar, ileride yapılacak olan daha gerçekçi ve doyurucu projelere alt yapı niteliği taşımaktadır.

2.2.3. Grafitinin Sanat Eğitiminde Yeri

Grafiti sanatı sanat eğitimi veya örgün eğitim sistemi müfredatlarında yer almamıştır. Araştırma kapsamında grafiti tekniğinin eğitim müfredatına alınması durumunda elde edilecek sonuçlar araştırılmıştır. Yapılan deneyler ve araştırmalar sonucunda grafiti tekniğinin gelişim aşamasındaki çocukların eğitim süreçlerine olumlu sonuçlar verdiğini ve gençler arasında zevkle uygulandığı görülmüştür. Ülkemizde ilk kez uygulanması istenilen bu sanat programı görsel sanatlar müfredatlarına eklenmesiyle dünyanın gelişmişlik oranı yüksek olan ülkelere örnek teşkil edeceği savunulmaktadır.

2.3 Sokak Çocukları

Topluma kazandırılmaya çalışılan çocukları özelliklerine ve ihtiyaçlarına göre gruplandırmak gerekmektedir.

2.3.1 Tanımı

Tarım politikalarındaki yetersizlik, terör, yoksulluk ve endüstrileşme süreci ile birlikte ortaya çıkan büyük kentlere göç olgusu birçok sosyal sorunları da beraberinde getirmiştir. Çarpık kentleşme, işsizlik, yoksulluk, barınma, beslenme, eğitim ve benzeri sorunlarla birlikte kültürel değişim ve ekonomik problemlerin altında ezilen aileler; sevgi, şefkat ve ilgiden yoksun bırakılan çocuklar toplum hayatımızı ve geleceğimizi olumsuz yönde etkileyen faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Son yıllarda büyük kentlerimizde göz ardı edilemeyecek derecede artan sokakta yaşayan/çalışan çocuklar sorunu giderek karmaşık hale gelmekte ve sorunların çözümüne yönelik uygulanan müdahale yöntemleri ve projeler yetersiz kalmaktadır. Sokak çocukları sorunu önlenemediği gibi artarak devam etmekte, beraberinde de suç, madde bağımlılığı (uçucu ve uyuşturucu maddeler), dilencilik, kapkaç ve benzeri sorunları getirmektedir.

Bu çocuklar, aileleri veya çeşitli çıkar grupları tarafından sokakta çalıştırılmakta, sevgisizlikten, ilgisizlikten ve şiddete maruz kalmaktan dolayı sokakta yaşamayı tercih etmekte ve her geçen gün önemli bir sosyal sorun haline gelmektedir.

Bu çocuklardan bazıları, aradıkları sevgiyi hayal dünyasında bulma umuduyla kısa sürede uçucu ve uyuşturucu madde bağımlısı olmaktadır. Yine bu çocukların bir kısmı bazı organize suç örgütlerinin eline düşmekte birer suç makinesi haline gelmektedir.

Bilindiği gibi ulusal ve uluslararası düzenlemeler yoluyla çocukların korunması sağlanmaya çalışılmış ve bu konuda öncelikle anne-baba yükümlü kılınmıştır. Medeni kanunumuza göre velayet, çocukların bakım ve korunmalarını sağlamak için çocukların malları üzerinde anne-babanın sahip olduğu hakların ve yetkilerin hepsini ifade etmektedir. Ancak bu hakların anne-babalarca sınırsız kullanması yasaklanmıştır. Ayrıca, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 41. maddesinde, “Aile Türk toplumunun temelidir. Devlet ailenin huzur ve refahı ile özellikle anne ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanması için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar”, 42. maddesinde, “Kimse eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakılamaz”, 50. maddesinde, “Kimse yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz.

Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar”, 56. maddesinde “Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir”, 61. maddesinde “Devlet korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır” 2. maddesinde ise, “Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir” hükümleri yer almaktadır.

Sokak çocukları ile araştırma yapmayı planlayanlar daha işin başında tanımlama sorunu ile karşılaşmaktadır. Gerçek sokak çocukları ile sokakta çalışıp ailesinin yanına dönen çocukları ayırmaya çalışan belli başlı iki tanım bulunmaktadır. 80’li yılların sonlarına doğru UNICEF büyük çapta Güney Amerika deneyiminden edinilen bilgiler doğrultusunda sokak çocuklarının, sokaktaki çocuklar ve sokağın çocukları olmak üzere iki ana başlık altında incelenmesi gerektiğini belirtmektedir. Fakat sokak yaşamındaki farklılıklardan dolayı bu gruplama 4’e ayrılmıştır.

Bu çocuklar 4 ana başlık altında incelenebilir.

2.3.1.1 Sokakta Yaşayan Çocuklar

Sokağı mesken tutan, günlük hayatının tamamını sokakta geçiren, yaşadıkları ortamlarda her türlü ihmal, istismar, sömürü ve kötü davranışa maruz kalan, aile veya yasal yakınlarıyla bağları kısmen ya da tamamen kopmuş, risklere karşı kendilerini koruyamayan, bir kısmı da yaşadıkları ortam ve geçirdikleri travma sonucu uçucu ve uyuşturucu madde kullanan çocuklardır.

Göç, işsizlik, yoksulluk, eğitimsizlik gibi ana nedenlerin yanı sıra çocuklarını yetiştirmede önemli hatalar yapan ailelerin sosyo-ekonomik durumları yeterli ancak sağlıklı aile ilişkileri sonucu çocuklarını ihmal ve istismar eden ailelerin ürünüdür.

2.3.1.2 Sokakta Çalışan Çocuklar:

Aileler, çıkarıcı kişi veya gruplar; sokaklarda çocukları çalıştırarak, dilendirerek, geçimlerini temin etmede araç olarak kullanmaktadır. Bunlar; çoğunlukla okul saatleri dışında sokakta çalıştırılan, zamanla ailelerinden ve arkadaşlarından kopan, bir kısmı da okula gitmeyen çocuklardır. Bu çocuklar için ev; oyun ve günlük yaşam mekanı olmaktan çıkmıştır. Çoğu geceleri evlerine dönmekle birlikte arada sırada sokakta sabahladıkları da olmaktadır. Zamanla aileleriyle ilişkileri bozulan çocuklardır.

2.3.1.3 Suça İtilen Çocuklar

Gerek sokakta yaşayan gerekse de sokakta çalışan çocuklardan bir kısmında suç eğilimi gelişmektedir. Bu çocuklar, bir kısım şahıslar, çete ve gruplar tarafından kapkaç ve gasp gibi işlerde kullanılmaktadır.

2.3.1.4 Uçucu ve Uyuşturucu Madde Kullanan Çocuklar

Sokakta yaşayan/çalışan çocukların bir bölümü ve ailesiyle kalan bazı çocuklar aile içi şiddet, ihmal, istismar ve ilgisizlik sebebiyle uğradıkları travma sonucu uçucu ve uyuşturucu madde kullanmaktadırlar. Bu çocuklar madde kullanarak korkularını, üşüme hislerini, açlıklarını ve sevgisizliklerini bastırmaya çalışmaktadırlar. Çocukları sokağa iten başlıca sebepler şunlardır:

- Göç ve buna bağlı çarpık ve sağlıksız yerleşme
- Yoksulluk
- Kontrolsüz nüfus artışı
- Ailenin eğitimsizliği
- Parçalanmış aile
- Sokakta zorla çalıştırılma
- Aile içi şiddet ve geçimsizlik
- Fiziksel-duygusal-cinsel-ekonomik istismar
- Sevgisizlik, ilgisizlik
- Çocuk haklarının yeterince hayata geçirilememiş olması
- Gelir dağılımındaki adaletsizlik

Sokakta yaşayan/çalışan çocukları bekleyen başlıca tehlikeler şunlardır:

- Şiddet (arkadaşları veya başkaları tarafından uygulanan şiddet)
- Madde Bağımlılığı (tiner, bali, esrar, hap, alkol, sigara ve diğer uyuşturucular)
- Suça Karıştırılma (hırsızlık, adam yaralama ve suç örgütlerine katılmaya zorlanma)
- Cinsel istismar ve ticari cinsel sömürü aracı olarak kullanılma (taciz, tecavüz, fuhuşa sürüklenme)
- Sağlık sorunları (madde kullanımı ve olumsuz yaşam koşullarından kaynaklanan fiziksel ve ruhsal sorunlar)

Tüm dünyadaki toplam çocuk sayısının 2.2 milyar, gelişmekte olan ülkelerde yaşayan çocuk sayısının 1.9 milyar, yoksulluk içinde yaşayan çocuk sayısının ise 1 milyar olduğu belirtilmektedir. Bu sayılardan, her iki çocuktan birisinin yoksul olduğu sonucu çıkmaktadır (UNICEF Dünya Çocuklarının Durumu, 2005).

Şehir	Sayı	Geçmişteki Durum	Gelecekteki Durum
Moskova	1500	Artış göstermiş	Artmaya devam ediyor
Lizbon	2500-5000	Azalmış	Azalıyor
Bükreş	1000-2500	İlk kez 1989 da görülmüş	Aynı
Stuttgart	100-1000	Normal	Normal
Rotterdam	100-1000	Normal	Normal
Bologna	100-1000	80'den önce yokmuş	Artıyor
Dakar	500-1000	Artmış	Artıyor
Port av Prince	4000	86'dan beri artmış	-
Metro Manila	5000-6000	Artmış	Artıyor
Lima	Bilinmiyor	80'den beri artmış	Değişken
Johannesburg	600	Normal	Artıyor
Recife	1000	Artmış	Artıyor

Tablo 2: Dünyanın belli başlı bazı şehirlerindeki sokakta yaşayan/çalışan çocukların durumu (UNICEF, 1991)

2.3.2 Çocuklara Yönelik Çalışmalar

T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'nün 2005 yılında, sokakta yaşayan/çalışan çocuklara yönelik hizmet modelinin uygulanmasına ilişkin açıklanan genelgede şöyle tedbirler yer almaktadır.

2.3.2.1 Çocukların Sokaktan Merkezlere Getirilmeleri Yönünde

Yürütülen Sokak Çalışmaları

Sokakta veya çocukların yoğun olarak bulunduğu yerlerde yapılan psiko-sosyal inceleme, gözlem, teşhis, tespit ve mesleki müdahale süreçlerini içeren çalışmalardır.

2.3.2.2 Çocukların Psiko-Sosyal Gelişimini Destekleme Çalışmaları

Merkezlerde bulunan sosyal hizmet uzmanları, psikolog ve çocuk gelişimciler tarafından çocuklarla kişisel çalışma, grup çalışması ve kişisel testler yapılarak çocuklar psiko-sosyal yönden desteklenmektedir.

2.3.2.3 Eğitimlerini Destekleyici Çalışmalar

Başarısız oldukları derslerdeki başarılarını artırmaya yönelik etüt çalışmaları yapılmaktadır.

2.3.2.4 Eğitime Yeniden Kazandırma Çalışmaları

Bu çalışmalar kapsamında Halk Eğitim Merkezleri ile ortak I. Kademe ve II. Kademe Okuma Yazma Kursları açılmaktadır. Zorunlu eğitim yaşını geçmiş çocukların Açık İlköğretim ve Açık Lise Kurslarına kayıtları yapılmaktadır.

2.3.2.5 Eğitim İhtiyaçlarının Karşlanması

Okula devam eden ve sosyo-ekonomik yoksunluk içinde olduğu belirlenen çocukların okul araç ve gereçleri karşılanmaktadır.

2.3.2.6 Meslek Edindirmeye Yönelik Çalışmalar

Halk Eğitim Merkezleri ve Çıraklık Eğitim Merkezlerinin katkıları ile Çocuk ve Gençlik Merkezlerinde çocuklara ve ailelerine yönelik meslek edindirme kursları verilmektedir.

2.3.2.7 Sosyal Kültürel Etkinlikler ile Sportif ve Hobi Faaliyetleri

Resim, el işi, halk oyunları, müzik ve benzeri kurslar düzenlenmekte ve kültürel yerlere gezi çalışmaları yürütülmektedir.

2.3.2.8 Sağlık Sorunlarına Yönelik Çalışmalar

Merkez hizmetlerinden yararlanan çocuklara yönelik sağlık hizmetleri sunulmakta olup bu hizmet Sağlık Bakanlığı kuruluşları aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. Tıbbi tedavi ve madde bağımlılığı tedavisi gibi iki farklı sağlık desteği sunulmaktadır.

2.3.2.9 Tedavi ve Rehabilitasyon Hizmetleri

Uçucu madde kullanan çocuklar tıbbi tedavi amacıyla UMATEM'lere gönderilmektedir. UMATEM'lerin yetersiz kalması nedeni ile İstanbul'da Yel Değirmeni Çocuk ve Gençlik Merkezinde 2001 yılında tedavi ünitesi oluşturulmuştur. Sosyal etkilenme sonucu suç işleme riski bulunan çocuklara yönelik mesleki müdahalelerde bulunarak suç işlemlerini önleyici mesleki çalışmalar ve rehabilitasyon hizmetleri yürütülmektedir.

2.4 Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Uygulamaları

Anayasamız, yasalar ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu açıkça, “çocuk ihmali ve istismarı konusunda ivedi tedbirlerin alınmasını öngörmektedir. Bu çerçevede 2828 sayılı Yasanın 3. maddesi (e) bendine eklenen 6. maddeyi ve 1997 yılında çıkan 572 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile sokakta yaşayan ve çalışan çocuklara hizmet vermek amacıyla hizmete açılan; “Çocuk ve Gençlik Merkezleri” eşler arası anlaşmazlık, ihmal, hastalık, kötü alışkanlık, yoksulluk, terk ve benzeri nedenlerle sokağa düşerek sosyal tehlike ile karşı karşıya kalan ve sokakta çocuk ve gençlerin geçici süre ile rehabilitasyonlarını ve topluma yeniden kazandırılmalarını sağlamak amacıyla kurulan yatılı veya gündüzlü sosyal hizmet kuruluşları olarak tanımlanmıştır. Çocuk ve Gençlik Merkezlerinin açılış ve işleyiş esaslarını belirleyen “Çocuk ve Gençlik Merkezleri Yönetmeliği” 30 Eylül 2001 tarih ve 24539 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmeliğin amacı, sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalan, sokakta yaşayan çocuklar ile sokakta çalıştırılan çocuk ve gençlerin rehabilitasyonları ve topluma yeniden kazandırılmalarını sağlamakla görevli Çocuk ve Gençlik Merkezlerinin kuruluş, çalışma esaslarını, hizmet standartlarını belirlemek, ilgili kişiler ve kurumlar arasında eşgüdümü sağlamak ile hizmetin en etkili ve verimli şekilde yürütülmesine ilişkin kuralları sağlamaktır.

BÖLÜM 3

GRAFİTİ

3.1. Grafitinin Tanımı

Graffiti kökenleri ve ilk örnekleri Antik Yunan'a ve Roma İmparatorluğuna kadar uzanacak şekilde eski zamanlardan beri varlığını sürdürmüştür. Graffiti, dilimize çevrilmeden kullanılan kelimelerdendir. En geniş anlamıyla resimsel, süslü, kaligrafik duvar yazısı olarak söylenebilir. "Graffiti" ve "graffito" sözcükleri İtalyanca *graffiato* (çizilmiş, karalanmış) sözcüğünden gelir. Sanat tarihinde graffiti bir yüzeye kazıyarak yapılmış eserler için kullanılır. Bu sözcükle ilgili diğer bir kelime de "graffito"dur. Bu sözcük bir boya katmanını kazıyıp alttaki diğer katmanı ortaya çıkararak yapılmış eser demektir. Eski zamanlarda graffiti, duvarları sert bir cisimle kazıyarak yapılan bir uğraştır.

Bazen kömür ve tebeşir de kullanılırdı. Yunanca "yazmak" sözcüğü de aynı kökenden gelmektedir. Graffiti ayrıca Pompei ve eski Roma mezarlarında gömütlerin duvarlarında bulunan kazımalara ve figürlerde verilen bir addir. (Resim 1)

Resim 1. Ampelokipi'de Graffiti Örneği

Sanat tarihçileri, graffiti konusunda bölünmektedirler. Graffiti, Avrupa ülkelerinde sanat akımı sayılırken ülkemizde ve birçok az gelişmiş ülkede hala yasadışı uygulama olarak görülüp gelişmesi engellenmektedir. Kore'li sanatçı Koon Hwee KAN konuya şöyle yaklaşıyor; "Graffiti nedir ve neden bu kadar çok sayıda ergen grafitiye ilgi duyar? Sanat öğretmenleri bu günlerde son derece çeşitli sanat biçimleri olduğunu kabul ediyor. Sanat kavramı değiştikçe sanat eğitimi hakkındaki düşünceler de değişecektir. Wilson bugünün gençliğinin

yoğun olarak ilgilendiği etkinlikleri de içerecek bir “çocuk sanatı” kavramı ileri sürmüştür. Bu görüş öğretmenleri müfredatlarını genişletmeye ve genç insanları daha çok cezbedecek yeni sanat biçimlerini bu müfredatlara dahil etmeye teşvik edebilir.” (Art Education, 2001, s. 4)

Facebook adlı internet sitesinde oluşturulan grafiti grubunda, terim “yüreğin asi seslenişinin duvarlara yansıması” şekilde yorumlanmıştır.

28 yaşındaki sokak sanatçısı Fotis ise “Evet, grafiti barbarlıktır. Fikir ayrılığını temsil eden bir unsurdur.” şeklinde yorumluyor ve grafiti yapma nedenini ise “Grafiti için kimi zaman güzel olan bir şeyler bozulabilir. Grafiti benim için holiganlık ve uyuşturucu bağımlılığından kurtulmak için yaptığım şey oldu. Ama aynı zamanda bu ‘çirkinlik ve nefret’ dolu bir şehirde büyümeye gösterdiğim bir tepkiydi” şeklinde açıklıyor (Radikal Gazetesi, 2008, s.12) (Resim 2).

Resim 2 Fotis’e Ait Grafiti Çalışması

Yunanistan Kültür Bakanlığı’nın konuyla ilgili açıklamasına göre işin başı Lord Byron, 19. yüzyılda 22 yaşında bir gezgin Poseidon Tapınağı’na ismini kazıyan Lord Byron’ın ‘eseri’ Yunanlılar için bugün bir gurur kaynağı. Yunanistan Kültür Bakanlığı’nda arkeolojik bölgelerden sorumlu Miranda Karatza ise “Byron’ın bıraktığı iz tarihi bir belge. Bugünün gençleri ise sloganlar yazıyorlar. Aynı şey değil” diyor. Atinalılar uzun süredir spor ve politikayla ilgili grafitiye alışık olsalar da sokak sanatı olgusuyla ve sokak sanatı ‘tayfaları’nın mintikalarını belirlemelerini sağlayan imzalarla yeni tanışıyorlar (Radikal Gazetesi, 2008, s.12).

Grafitinin amacı tarihsel değeri bulunan yapılara zarar vermek değil, aksine çarpık kentleşmenin oluşturduğu göz kirliliğine müdahaledir. Modern, ürkütücü yapıların sanatsal değişimini amaç gütmesine rağmen birçok ülkede mal sahibinin izni olmadan grafiti yapılması yasadışı ve vandalizm olarak kabul edilir. Bazen de grafiti iletişim kurmak ve bazı mesajları yaymak için kullanılır (Resim 3). Bazılarına göre sergilenmeyi hak eden bir sanat biçimi, bazılarına göre de kelimenin tam anlamıyla yasadışıdır.

Resim 3-4. Reklam Özelliği Taşıyan Grafiti örneği

Grafitinin amacı resimle ya da grafiklerle yarışmak, onların yerini almak değildir. Hem resim hem de grafik sanatlarının temellerini içerisinde barındıran fakat onlara kıyasla daha farklı bir uygulama alanı ve tekniği olan bir sanat akımıdır. Basit çiziklerden karmaşık motiflere kadar herşey bir çeşit grafiti olarak kabul edilebilir (Resim 4-5).

Resim 5. Reklam Özelliği Taşıyan Grafiti örneği

Grafiti, tamamen bir dışavurumdur ve akım, gelişmeler göstererek tüm dünyaya yayılmaktadır. Yaklaşık on yıldır ülkemizde, özellikle de nüfusça kalabalık şehirlerimizde görülmektedir. Bu yayılma sürecinde her uygulama, farklı çeşitleri ve teknikleri doğurmaktadır. Çünkü grafiti uygulandığı ülkeye ve kültüre göre değişim gösterir.

Avrupa ile Asya arasında köprü görevi gören ülkemizde grafiti, kültürel değişimlere maruz kalmakta ve bu değişimlerden fazlasıyla etkilenmektedir. Ama genel açılımıyla grafiti sprej boyalarla duvara veya düz bir yüzeye uygulama olarak görülür. Uygulamada sadece sprej boya kullanımı yeterli olabilir, bu özelliğiyle resim sanatından farklıdır. Çünkü sprej boya, klasik resim sanatında yer almamaktadır, fakat sprej boyayla yapılan bir çalışmanın sanatsal değer taşımadığını da iddia edemeyiz (Resim 6-7).

Resim 6 Sprej boya

Resim 7 Grafiti Uygulaması

Grafiti eserleri grafik sanatının özelliklerini içermesine rağmen grafik sanatı dalı altında gruplandırılmaz. Çünkü grafitinin amacı reklam içeren poster değildir. Posterler ve grafiti arasında bazı büyük kavramsal farklar vardır. Reklam konusundaki düşüncelerimiz ne olursa olsun, posterler belirli bir amaç için sipariş edilir ve asılırlar. Asıldıkları yerlerde duvar sahiplerinin onayıyla bulunurlar. Posterler aslında tasarlanırlar. Tam bu noktada, duvarlardaki sprej boyayla boyanmış resimleri haklı çıkaracak bir açıklama yapılabilir. Gerçek bir duvar

resmi belirli bir duvar için tasarlanır. Ölçüleri, renkleri, dokusu ve bulunduğu yer tamamen bellidir. Bu ölçütlere uyan grafiti, sanat değilse bile tasarım olarak kabul edilebilir.

Sanat, teknik gelişim bakımından yeniliklere ve farklılıklara her zaman açık olmuştur. Eğer okullarımızda özellikle 10-15 yaş arası gençleri spreyle boyayla sanat yapma konusunda bilinçlendirecek bir sanat eğitimi müfredatımız olsaydı, gençlerin sahip oldukları yaratıcı enerjinin toplumsal olarak kabul edilebilir ifade biçimlerine herhangi bir baskı olmadan yönlendirebilecekleri gayet açıktır.

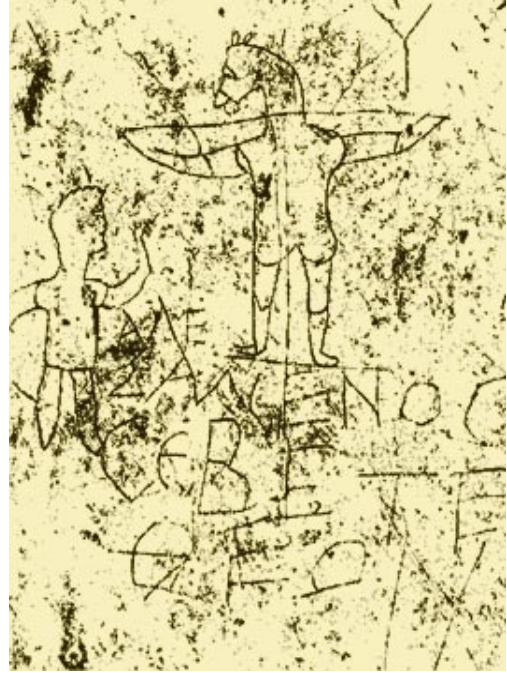
3.2. Grafitinin Evrimi

Grafiti, sanat tarihçileri tarafından tartışılırken gençler arasında hızla uygulanmakta ve çeşitlilik oluşturmaktadır. “Modern tarz”daki ilk grafiti örneği Ege Bölgesi’ndeki antik Yunan kenti Efes’tedir. Yerel rehberler bu grafitinin bir çeşit fuhuş reklamı olduğunu söylemekte (Resim 8). Mozaik ve taş bir yolun yanında yer alan bu grafiti belli belirsiz bir kalbe benzeyen bir elyazısının yanında bir ayak izi ve numaradan oluşur. Bu grafitinin eskiden burada bulunan bir genelev’in reklamı olduğuna inanılır (Joel, 2006, s.7-8). Diğer bir grafiti ise iğneleyici ve kinayeli bir tarzda yapılan ve Hz. İsa’nın bilinen ilk çizimi olduğuna inanılan resimdir (Resim 9).

Örnekleri halen Mısır’da duvarların ve anıtların üzerinde görülebilecek olan antik Roma grafitileri günümüze kadar gelmiştir. Vezüv Yanardağı’nın patlayarak Pompei’yi lavlara gömmesi, grafiti örneklerini korumuştur. Bu örnekler arasında antik Roma sokak yaşamına ışık tutan küfürler, büyü sözleri, aşk sözcükleri, alfabeler, politik sloganlar ve ünlü edebi alıntılar vardır. Bu grafiti örneklerinin arasında zamanın çok ünlü bir hayat kadının adı ve adresi vardır. Bir diğerinde bir penis ve yanında esprili bir şekilde yazılmış “Dikkatli Kullanın” ifadesi görülmektedir (Joel, 2006, s.13).

Resim 8 Antik Pompei’li Bir Politikacının Karikatürü

Resim 9 Alexemenos Grafitosu’nun (Hz. İsa’nın bilinen ilk çizimi)

Sadece antik Yunanlar ve Romalılar grafiti yapmamıştır. Guatemala’daki Mayalara ait Tikal bölgesinde de çok eski örnekler görülebilir. Ayrıca Roma’daki ve İrlanda’daki bazı yerlerde Vikingler’in yaptıkları grafiti örnekleri günümüze kadar gelmiştir. Hatta İstanbul’da bulunan Aya Sofya’da Halvdan adında birinin adını kazıdığı eski Rumca bir trabzan da vardır.

Pinturicchio, Rafael, Mikalenjelo, Girlandayo ya da Filipino Lippi gibi Rönesans sanatçıları Nero’nun Domus Aurea’sından kalan harabeleri ziyaret ettiklerinde kendi adlarını kazımışlar ya da boyamışlardır. Amerikan tarihinde de grafiti örnekleri vardır. Bunların bir örneği Oregon’daki İmza Kayası’dır. Daha sonra Fransız askerleri Napolyon’un 1790’daki Mısır seferi sırasında adlarını anıtların üzerine kazımışlardır. Yunanistan’daki Attika bölgesinde bulunan Poseydon Tapınağı’nda Lord Byron’ın bazı dizeleri görülebilir (Shanks, 1996, s.76). Freskler ve duvar resimleri gibi sanat biçimleri duvar yüzeylerine birtakım görüntüler ve yazılar bırakmayı içerir. Mağara adamlarının yaptıkları tarih öncesi

duvar resimleri resim sanatının geçmişine ışık tutsada grafiti olarak kabul edilmezler; çünkü grafiti yapan sanatçılar genellikle eserlerini duvar ya da bina sahiplerinin açık rızası hatta desteği ile gerçekleştirirler (Resim 10).

Resim 10 İzin Alınarak Yapılan
Grafiti Örneği

Resim 11 Grafiti “Kilroy was here/
Kilroy burdaydı” isimli grafiti

3.3. Modern Grafiti

Dj’lik, break dans ve rap müzikle beraber grafiti hip-hop kültürünün ayrılmaz bir parçası olarak görülür. Ancak bu yüzyılda bunlardan ayrı olarak yapılmış kayda değer grafiti örnekleri de vardır. Tren vagonlarının üstünde sık sık böyle grafiler görülebilir. Bu tip grafitinin en uzun geçmişe sahip olan ve günümüzde de görülebilen örneği Bozo Texino’dur. 2. Dünya Savaşı sırasında ve sonraki yıllar boyunca “Kilroy was here / Kilroy burdaydı” ifadesi Amerikan askerleri tarafından sık sık gittikleri yerlere götürülmüştür ve Amerikan pop kültürünün önemli bir parçası haline gelmiştir (Resim 11). 60’larda bu grafitinin popülerliğine denk olan başka bir grafiti daha ortaya çıkmıştır. “Yossarian lives! / Yossarian yaşıyor!” 1968 Mayıs’ında Paris’te görülen devrimci, anarşist gösterilerde birçok slogan görülmüştür “Tedium is anti-revolutionary / Sıkıntı anti-devrimciliktir.” bunlardan biridir.

1970'lerin ünlü bir grafitisi, o zamanki gençliğin dönemin Amerikan başkanına olan tepki ve düşmanlığını gösteren efsanevi "Dick Nixon, before he dicks you/O sizi becermeden siz Nixon'ı becerin" sözüydü (Shanks, 1996, s.76). Grafiti ayrıca 70'lerde başlayan ve kurulu düzene karşı çıkan punk rock hareketiyle de ilişkili hale gelmiştir. Black Flag ve Crass gibi birçok çete adlarını ve logolarını her yere yazmışlardır.

3.3.1 Hip Hop'un Bir Parçası Olarak Grafiti

1960'ların sonuna doğru Amerika'da grafiti siyasi amaçlar için bir ifade aracı olarak kullanılmıştır. Aynı dönemde Tom Cat, Cool Earl ve Cornbread gibi Philadelphia grafiti çizerlerinin imzaları-"tag"leri görülmeye başlamıştır (Shapiro, 2007, s.34). 1970-71 civarında grafiti hareketinin merkezi New York şehrine kaymıştır. Burada TAKI 183 ve Tracy 1682'i takip eden grafiti çizerleri yaşadıkları sokak numaralarını adlarına eklemeye, metro trenlerini eserleriyle "bombalamaya" ve böylece şehrin her tarafında görülmeye başladılar. Tracy 168'in kullandığı yazım tarzı ve harf şekilleri grafitinin bir sanat olarak görülmeye başlamasında oldukça etkili oldu. Bu sanatçılara daha sonra 70'lerin ortalarında Dondi, Futura 2000, Daze, Blade, Lee Zephyr, Rammellzee, Crash, Kel, NOC 167 ve Lady Pink de katıldı (Shapiro, 2007, s.52).

Grafiti ve hip hop kültürü arasındaki ilişki hem ilk grafiti sanatçıların hip hop'un birçok yönünü hayatlarında uyguluyor olmalarından hem de grafitinin genellikle hip hop'un yaygın olarak görüldüğü yerlerde yapılmasından kaynaklanmaktadır. 80'lerin ortalarına gelindiğinde grafiti sokaklardan yavaş yavaş sanat dünyasına adım atmaya başlar. Jean-Michel Basquiat sanat galerilerinde yer alabilmek için kendi SAMO imzasını böylece bırakır ve grafitinin hip hop'la olan bağlarında giderek gevşer.

3.3.2 Modern Grafitinin Çıkışı

1969-74 yılları arasında grafitinin ilk çağı yaşanmıştır. Bu aralıkta grafiti tarz ve popülerlikte ciddi değişimler yaşadı. TAKI 183 ortaya çıktı. TAKI 183 postacı olarak çalışan bir gençti. İmzası, isminin, Demetrius (Demetraki) ve yaşadığı sokağın bir karışımıydı. Postacı olduğu için sık sık metroyu kullanıyordu ve yolculukları sırasında gittiği her yere imzasını bırakıyordu. Julio 204 grafiti çevreleri dışında pek bilinmese de ilk grafiti çizerlerinden biriydi (New York Magazine, 2003, s.12). Bu dönemin diğer göze çarpan isimleri şunlardır: SJK 171, Stay High 149, PHASE 2, Stitch 1, Joe 182, Junior 161 ve Cay 161. Barbara 62 ve Eva 62 de dönemin ilk kadın grafiti çizerleri olarak ayrıca göze çarpar (Toop, 2000 s.3).

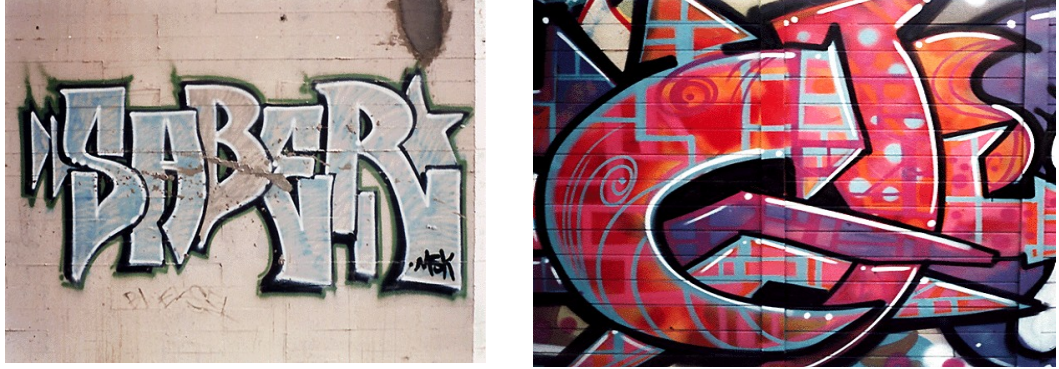
Bu dönemde gerçekleşen bir olay da sokaklardan şehir metrosuna olan yöneliştir (Resim 12-13). İlk rekabet tohumları yine bu dönem de ekilmiştir. Bu dönemdeki grafiti çizerlerinin amacı şehrin her yerinde mümkün olan en çok imzayı ve izi bırakmaktı. Çizerler bu amaçla metro duraklarına ve depolarına yöneldiler. Böylece daha uzun zamanda daha karmaşık eserler yapabiliyorlardı ve bu da “bombalama” denen tarzı oluşturdu.

Resim 12-13. Tren Vagonuna Yapılan Grafiti Örnekleri

1971'e gelindiğinde, çok fazla grafiti çizerinin olması ve bu çizerlerin bir şekilde kendilerini diğerlerinden farklı gösterip onlardan ayırtılmak istemeleri

nedeniyle imzalar şimdiki kaligrafik görüntülerine kavuştu (Resim 14-15). Giderek artan karmaşıklık ve yaratıcılık bir yana imzalar ayrıca boyut ve ölçek olarak da büyümeye başladı. Bu yönelim, 1972’de sözde “başyapıt”ların yolunu açtı. Super Kool 223 bu tarzı uygulayan ilk grafiti çizeri olarak bilinir.

Resim 14-15. Kaligrafik Özelliğe Sahip İmza Örnekleri

Polka noktalarının, karelerin ve çarpı şeklindeki şekillerinin kullanımı bu süreçte giderek popülerleşti. Grafiti çizerleri yapıtlarını büyüttükçe spreylere boya kullanımı da arttı. Bir metro vagonunu “baştan aşağıya” kaplayan yapıtlar bu dönemde ortaya çıkmaya başladı. Grafitideki tüm bu yaratıcılık ve olgunlaşma geleneksel sanatçıların da gözünden kaçmadı ve Hugo Martinez 1972’de Birleşik Grafiti Sanatçıları Derneği UGA’yı kurdu (Herskovits, 1983 s.17). 1974’e gelindiğinde grafiti sanatçıları yapıtlarına artık manzara resimleri ve çizgi film karakterlerini de dahil ediyordu.

3.3.3 1970’lerin Ortaları

1970’lerin ortalarına gelindiğinde birçok tarzda ve grafiti kültüründe bir standart sağlanmıştı. En ağır “bombalama” bu dönemde yaşandı çünkü New York Şehrin’de uygulanan finansal kısıtlamalar belediyenin grafiti temizleme ve metro bakım olanaklarını ciddi oranda azalttı. Yine bu dönemde baştan aşağı metro vagonlarını kaplayan yapıtlar tüm metro trenlerine yayıldı.

Grafiti çizimi giderek daha rekabetçi hale geldi ve sanatçılar kendilerini tüm şehirde göstermek için çabalıyordu. En sonunda 70'lerin başında ortaya çıkan standartlar yetersiz gelmeye başladı ve bu yetersizlik birçok sanatçıyı 1980'lerde oldukça güçlü bir genişleme ve değişim dalgasıyla karşı karşıya bıraktı.

70'lerin sonu ve 80'lerin başında yeni bir yaratıcılık dalgası oluştu. Grafitinin etkisi Bronx'un dışına taşıkça Fred Brathwaite (Friendly Freddie)'nin yardımıyla yeni bir grafiti hareketi başladı. Fred Brathwaite, grafiti ve rap müziğin etkilerinin Bronx'u aşarak çok daha uzaklara erişmesini sağlayan zamanının en önemli grafiti sanatçılarından. Ancak bu dönem "bombalama" olaylarının en güçlü şekilde yaşandığı en son dönemdir çünkü Metro yönetimi grafitiyi metrodan temizlemeyi bu dönemde en büyük önceliği haline getirmiştir. Metro yönetimi, çizerlerin yapıtlarını sürekli ve hızlı bir şekilde silip ortadan kaldırdıkça birçok çizer umutsuzluk içinde pes etmiştir. Ancak yine bu dönemde geleneksel sanat dünyası grafiti kültürüne Hugo Martinez'in 1970'lerin başında açtığı Razor Galerisi'nden beri ilk kez ilgi duymaya başlamıştır (Smith, 2000, s. 14).

3.3.4 Grafiti Kültürünün Yayılması

1979'da grafiti sanatçıları Lee Quinones ve Fab 5 Freddy, sanat eserleri satıcısı Claudio Bruni tarafından Roma'da kendilerine verilen bir galeride sergilerini açtı. 1982'de gösterime giren Wild Style filmi ve PBS kanalının 1983'teki Sytle Wars belgeseli de grafitinin hip-hop kültürünün içindeki yerini gösteriyordu (Herskovits, 1983 s.17). Fab 5 Freddy ve Futura 2000, 1983'teki turneleri çerçevesinde grafiti ve hip hop'u Paris ve Londra'ya taşıdı. 1984 yapımı Beat Street filminin çekimleri sırasında PHASE 2 gibi bir grafiti çizere danışarak Hollywood da grafiti kültürünün yayılmasında kendi payına düşeni yapmıştır.

3.4 New York'ta Grafiti

Grafiti, Amerika'da özellikle New York eyaletinde hızlı gelişmiştir. Eyalet grafiti kültürünün benimsenmesi ve sokak sanatçıların hızla artışı diğer eyaletlere oranla daha çabuk bir gelişim göstermiştir. Fakat grafitiye karşı alınan tedbirler ve önleyici yasaklar grafitinin gelişim sürecini etkilemiştir. New York'ta grafitinin geçtiği süreç üç bölümde incelenebilir.

3.4.1 New York'taki Gerileme

Grafiti kültürü tam da New York dışına ve Avrupa'ya yayılırken grafitinin New York'taki yönü neredeyse yok olma noktasına gelmişti. Bu hızlı gerileme ve kayboluşun birkaç nedeni vardı. Sokaklarda uyuşturucu satışı ve kullanımı artmıştı; grafiti çizerler için çok daha sert cezalar getiriliyordu ve boya satışına getirilen kısıtlamalar çizerlerin işini git gide zorlaştırıyordu. En önemlisi New York Metrosu Yönetimi grafitiyle mücadele için ayırdığı parasal kaynağı bu dönem büyük miktarda arttırmıştı. Birçok gözde grafiti sahası sıkı korumaya alındı, devriyeler çıkarıldı ve bu sahaların etrafına daha sağlam ve iyi çitler çekildi. Bu önlemlere rağmen yapılan grafitiler ise hızlı ve etkili bir şekilde silindi. Böylece çizerler metrodan çekilerek boyamanın ve çizimin daha kolay olduğu sokaklara yöneldi. Birçok grafiti sanatçısı bu engellemeleri, vazgeçmektense grafiti yapmaya devam etmeyi zorunlu hale getiren bir meydan okuma olarak gördü. Ortaya çıkan bu engellemelerin dezavantajı ise az sayıdaki değerli grafiti sahasının sanatçılar arasında paylaşılamaması oldu. Bu nedenle sanatçıların beraber hareket etmesi ve bunu yaparken de çok sayıda bir arada bulunmaları önem kazandı. Dolayısıyla grafiti tarihindeki en şiddet dolu dönem yaşanmaya başladı. Yalnız dolaşmayı ve yapıtlarını yalnız yapmayı seçen çizerler sık dövülüyor ve malzemeleri çalınıyordu. Bu dönemin önemli çizerleri Blade, Dondi, Seen ve Skeme oldu. Bu dönem grafitiyi eğlence amaçlı kendileri için yapan sanatçıların ve çizerlerin sonuydu. Onların yerini "sert oynayan" ve baş etmesi zor olan sanatçılar almaya başlamıştı.

3.4.2 New York 1985–1989

1985 ve 1989 arasındaki yıllarda dönemin grafiti sanatçıları son bir mücadele ortaya koydu. Hurdaya ayrılan metro vagonları hedefleriydi. Artan güvenlik nedeniyle grafiti kültürü ciddi oranda gerilemişti. Önceki kadar karmaşık olmayan çizimler, artık yağmur suyuyla silinebilen boyalı kalemle yapıyordu.

1986'nın ortalarına doğru gelindiğinde metro yönetimi grafitiye açtığı savaşı kazanmak üzereydi ve grafiti çizerlerinin sayısı son derece azalmıştı. Böylece grafitiyle ilgili suç ve olaylar da azaldı. Bu dönemde çatılar yeni grafiti sahaları olarak ortaya çıktı (Resim 16).

Resim 16 Çatıya Uygulanan Grafiti Örneği

3.4.3 Temiz Tren Hareketi

Günümüz grafiti sanatçıları metro ya da tren vagonlarından sokak galerilerine doğru bir hareket içinde olmuştur. Temiz Tren Hareketi Mayıs 1989'da başladı. New York Belediyesi üzerlerinde grafiti olan tüm metro ve tren vagonlarını ulaşımdan kaldırmaya karar verdi. Bu nedenle birçok grafiti sanatçısı kendilerini ifade etmek için yeni yöntemlere yönelmek zorunda kaldı. Bu dönemde artık birçok grafiti sanatçısının yapıtlarını sergileyecek kendi galerileri ya da stüdyoları vardı. Bu şekilde hareket eden ilk sanatçılar Jean-Michel Basquiat ve Keith Haring oldu.

Bazı durumlarda grafiti sanatçıları o kadar güzel ve göze hoş gelen yapıtlar yapıyorlardı ki, özellikle ölen birinin anısına yapılan eserlerde, mal sahipleri

binalarının duvarlarındaki bu eserleri silmek konusunda ciddi tereddüt ediyorlardı. Bu durumlara örnek olarak ünlü rapçiler Big Pun, The Notorious B.I.G., Tupac Shakur, Big L ve Jam Master Jay'in vefatları anısına yapılan grafitiler sayılabilir.

3.5 Ticarileşme ve Ana Pop Kültürüne Giriş

Popülerliğinin artması ve meşruluğunun kabul edilmesiyle beraber ticarileşme de grafitiyi etkilemeye başladı. 2001'de IBM, Şikago ve San Fransisko'da kaldırımlara barış sembolü, bir kalp ve Linux'un sembolü olan bir penguen figürü yapılmasını içeren bir kampanya başlattı. Ancak birtakım yasalar nedeniyle bazı "sokak sanatçıları" tutuklandı ve vandalizmle suçlandı. IBM de 120.000 dolarlık bir cezaya ve temizleme masraflarını ödemeye mahkum edildi.

Resim 17 Sony PSP Grafiti Örneği

2005'te benzer bir kampanyayı Sony başlattı. IBM'in başına gelenleri dikkate alan Sony bina sahiplerine para ödedi ve PSP oyun konsolunun tanıtımı için bir grup çocuğu PSP ile oynarken gösteren birçok grafiti yapıldı; fakat Sony, PSP'nin reklamını grafiti ile yaptığı için sanat camiasından büyük tepki aldı (Resim 17).

Ticari büyümeyle beraber grafitiyi temel alan, grafiti yapmayı gösteren birçok bilgisayar oyunu ortaya çıktı. Bu oyunların ortak yönü hepsinde gizli çalışan bir grafiti sanatçısının totaliter bir polis rejimine karşı ifade özgürlüğünü grafiti yaparak savunmasıydı.

Keith Haring bu dönemde Pop Art'ı ve grafitiyi ticarileştiren en önemli grafiti sanatçılarından biri olmuştur. Haring, 1980'lerde ilk Pop Shop'u açtı. Bu mağaza herkesin Haring'in yapıtlarına ulaşabileceği bir yerdi. O zamana kadar Haring'in yapıtları sadece şehrin duvarlarında bulunuyordu. Ancak artık isteyen herkes Haring'in eserlerini görebilecek ve bu eserlerin çanta, tişört vb. gibi ticari ürünlerini satın alabilecekti.

3.6 Küresel Gelişmeler

Amerika ve Avrupa'lı gençleri saran grafiti, zamanla diğer ülkelerde de görülmeye başlanmıştır. Özellikle teknolojinin ve iletişimin gelişmesi gençler arasındaki diyaloguda etkilemiştir. Grafiti'de ki gelişmeler teknolojiyle paralel ilerlemiştir. Güney Amerika, Sovyetler Birliği, Orta Doğu ve Asya ülkelerinde de grafiti örnekleri görülmeye başlanmıştır.

3.6.1 Güney Amerika

Güney Amerika'da, özellikle Brezilya'da oldukça önemli bir grafiti geleneği vardır. Sao Paulo, Brezilya'nın dünya çapında grafiti sanatçılarının bulunduğu en önemli grafiti merkezidir.

Brezilya benzersiz ve son derece zengin bir grafiti kültürüne sahip olmakla övünür (Tristan, 2005, s.7). Birçok sanatçı eserlerindeki ilhamı Brezilya'nın grafiti kültüründen almıştır (Resim 18). Böylesine zengin bir grafiti kültürünün belli başlı nedenleri arasında yoksulluk, işsizlik, ve ülkenin yıllardan beri dışlanan bazı gruplarının mücadelesi vardır (Tristan, 2005, s.9). Brezilya dünyadaki en adaletsiz gelir dağılımına olduğu ülkelerden biridir; bu da toplumda ekonomik bölünmelere yol açmış ve gerilimleri vandalizmi, yoksul insanların mücadelesini ateşleyen bir durumu ortaya çıkarmıştır.

Resim18 Olinda’da Evin Dış Yüzeyine Uygulanmış Grafiti Örneği, Brezilya **Resim 19** Tahran’da Grafiti Örneği, İran

3.6.2 Orta Doğu

Orta Doğu’daki grafitinin gelişimi oldukça yavaştır. Birleşik Arap Emirlikleri, İsrail ve İran’da bir grup genç grafiti yapmaktadır (Resim 19). İran gazetesi Hamshahri İran’lı sanatçı Alone’un Tahran duvarlarındaki eserlerini konu alan bir yazı yayınlamıştır (Uleshka, 2005, s.6). İsrail’deki Batı Şeria duvarı grafiti için çok önemli bir saha olmuştur (Resim 20). Bu anlamda Berlin Duvarı’na benzemektedir.

Resim 20 Batı Şeria Duvarı Grafitileri,İsrail

3.7 Kişisel Grafiti

Gençlerin grafitiyi öğrenmeleri ve beğenilerine göre ilerletip uygulamaları grafitide çeşitliliğe yol açmıştır. Özellikle kültür, dil, din ve ırk gibi farklılıklar grafitide çeşitliliğe yol açmıştır. Toplumların sosyo-ekonomik durumları ve yaşadıkları çevrenin yönetim biçimlerinde ayrıca etkileyici faktörler arasında yer almıştır. Grafiti'nin gelişim süreci araştırıldığında bazı gruplamalar yapılabilir.

3.7.1 Karalama

Karalama bir kişisel grafiti biçimidir. Bu karışık yazılar ve karalamalar genelde dikkatin başka bir yerde olması gerekirken yapılır. Bu yüzden tamamlılıkları ve estetik nitelikleri ender olarak fark edilir. Gençlerin karalamaları tamamen biçimsiz ve anlamsız görünebilir ama ergen psikolojisinin bazı yönlerini çok iyi açıklar.

3.7.2 Tuvalet Yazıları (Latrilania)

Grafiti türlerinden en çok görülen ve bilinen çeşidi “tuvalet yazıları”dır. Tuvalet duvarlarında ve kapısında görülen tuvalet yazıları, gençlerin duygusal gereksinimlerini alışılmadık bir şekilde karşılamalarının ürünüdür. Ergenlik, bireylerin yaşamlarında özerklik aradıkları bir dönemdir. Kişisel bir alan ve zaman duygusu elde etmeye çalışırken, başkalarının, özellikle de yetişkinlerin, varlığı tehdit edici olarak algılanır (Resim 21).

Resim 21 Tuvalet Yazısı Örneği, İngiltere

Kore’li sanatçı Koon Hwee KAN konuya şöyle yaklaşıyor; “Evde ebeveynler sık sık çocuklarının garip davranışlarına tanık olurlar. Bu davranışlar ya kapalı kapılar ardında, yatak odalarında ya da garip bir şekilde uzun süren banyolarda gözlemlenir. Bir çok ergen için ailenin ilgi gösteren soruları işlerine karışma olarak algılanır. Ne de okul yeterince destekleyici ve gelişimlerini cesaretlendiricidir. Dolayısıyla okullardaki tuvalet yazıları onların en önemli ihtiyaçlarını görmezden gelen eğitim sistemine karşı sessiz ve bilinçsiz bir karşı koyma biçimi olabilir.” (Art Education, 2001, s.17).

Başarılı bir öğrenme ortamı yaratabilen okullarda tuvalet yazıları giderek azaldığı ve yok olduğu kanıtlanmıştır.

3.7.3 Kamusal Grafiti

Kişisel grafitinin aksine, kamusal grafiti varlığını her zaman hissettirir. Kişisel grafiti ve kamusal grafiti arasındaki en önemli fark kamusal grafitinin belirli bir hedef kitle için ve özel nedenlerle yapılması (Resim 22), fakat kişisel grafitinin ise grafiti yapıldığının çok farkında olmadan yapılmasıdır. “Tag/imza” ve “pieces/yapıtlar” gibi farklı kamusal grafiti biçimleri, sadece ergenlerle sınırlı olmayan yaratıcılarının psikoloji ve duygusal gereksinimlerini karşılamada önemli bir araçtır.

3.7.4 Çete Grafitisi

Çete grafitisi ABD’de 1950’lerde ortaya çıkmıştır. Çetelerin kötü ünleri yüzünden en kabul edilemez kamusal grafiti biçimidir. Bunlar çetelerin kendi alanlarını ve mücadele bölgelerini belirlemek için kullandıkları, çete isimlerini ve sembollerini içeren ilkel karalamalardır (Resim 23-24). Genellikle yabancıları bölgelerinden uzak tutmak ya da kendi üyelerine gizli mesajlar yollamak için kullanılan tersten yazılmış basit alfabeler, grup halinde rakamlar ve kasten yazılmamış harfler içeren basit yazılardır. Genellikle bu etkinlikler çete

Resim 22 Kamusal Grafiti Örneği

hıyerarşisinin küçük üyeleri ya da çeteye yeni girmiş kişiler tarafından değerlerini ve cesaretlerini kanıtlamak için yapılır. Başka bir çetenin bölgesine girilir ve o çeteye hakaret içeren yazılar yazılır.

Resim 23-24. Çetelere Ait Grafiti Örnekleri

Resim 25 İmza Örneği

Resim 26 Banksy'e Ait Grafiti Örneği, New York

3.7.5 İmza (Tag)

İmzalar “imzacı”ların farklı amaçlarla kullandıkları imzaya benzeyen yalın harflerdir (Resim 25). Boyalı kalemli ve sprey boyanın 1960’ların sonunda geliştirilmesiyle “imzalama” ABD’de daha kolay ve popüler hale gelmiştir çünkü bu materyaller son derece kolay elde edilebilir malzemelerdir.

3.7.6 Yapıtlar (Pieces)

Bu çalışmalar metro trenlerinin ya da binaların dış cephelerinde bulunan büyük, karmaşık detaylara sahip yapıtlardır. Bu çalışmaların tarzı önemlidir çünkü bu tarz sayesinde yaratıcıları birbirinden ayırır. Yapıtlar, Berlin Duvarı’nda bulunanlar gibi bir çeşit siyasi protesto biçimi olabilir (Resim 26). Birçok yapıtların çizeri eserlerini bir halk sanatı, çevrelerini ve içinde yaşadıkları topluluğu iyileştirmenin bir yolu olarak görürler. New York’ta suç ve şiddete maruz kalan bazı kişilerin aileleri, vefat etmiş yakınlarının anısına duvar resimleri yapmaları için grafiti sanatçılarına iş ısmarlamaktadır. 1970’lere gelindiğinde satışların düzenli olmasını ve grafiti çizerlerin haklarını koruma amaçlı Grafiti Sanatçıları Derneği kurulmuştur. Bu dernek sergiler düzenleyip sanatçıların eserlerinin satışını gerçekleştirmiştir.

3.7.7 Hızlı Grafiti (Throw-up)

Bir başka biçim “hızlı grafiti” olarak bilinen türdür. Bu tür grafitide estetik hız için feda edilir ve sadece iki ya da üç renkle oldukça çabuk bir biçimde bir eser yapılır. Bazen tek renkle bile yapılabilir. Bir yapıt sanatçının isminin çok daha karmaşık ve estetik olarak iki ya da üç renkle farklı harf biçimleri ve fontlarıyla çizilmesidir (Resim 27). Bu tarz bir eser elbette çok daha fazla zamanda yapılır ve sanatçının yakalanması riskini artırır. Bir “blockbuster” ise büyük bir yüzeyi genelde iki zıt renkle kaplayarak yapılan ve çoğu zaman amacı başka sanatçıların aynı duvarı kullanmasını engellemek olan bir grafiti türüdür.

Resim 27 Hızlı Grafiti Örneği, İspanya

3.7.8 Vahşi Tarz (Wildstyle)

Daha karmaşık bir tarz ise “Vahşi Tarz/Wildstyle” denen grafiti türüdür. Bu tarz grafitide birbirinin içine geçmiş harfler, oklar ve birbirlerine bağlanan noktalar vardır (Resim 28). Bu eserler grafiti sanatçısı olmayanların, harflerin birbiri içine geçmesinden dolayı çok da kolay okuyamayacağı eserlerdir.

Resim 28 Vahşi Tarz Grafiti Örneği

3.7.9 Engelleyici Grafiti (Roller)

Engelleyici grafiti denen grafiti tekniğinin tek amacı ise başka sanatçıların da aynı duvarı kullanmasını engellemeye yönelik yapılan eserlerdir. Bazı sanatçılar bazen yapışkan kağıtlar kullanırlar. Maliyeti fazla ve zaman alıcı grafiti tekniğidir.

3.7.10 Renksiz Grafiti

Karakalem çalışmalarına benzeyen ve siyah-beyaz tonları dışında renk içermeyen grafiti çeşitleridir. Bu grafiti eserleri genelde karton ya da daha sert bir kağıt üzerine önce boyanacak resmi çizip sonra bu kartonu jilet ya da maket bıçağı ile keserek yapılır. Ortaya çıkan şablonun üzerine spreyci boya uygulanır ve eğer doğru yapılırsa son derece güzel bir eser olur (Resim 29-30). Grafitiye başlayanların ilk kullandıkları tekniktir. Çok hızlı uygulanabilirliği ve kolaylığı bu teknikte yapılan grafitilerin çok fazla görünmesine neden olmaktadır.

Resim 29-30 Renksiz Grafiti Örnekleri

3.7.11 Kaldırım Grafitesi

Kaldırımlara renkli boya ile uygulanan grafiti tekniğidir. Son yıllarda ortaya çıkan bu teknik daha çok New York Sokaklarında görülmektedir. Göz yanılmasını kullanarak yapılan grafitiye normalde bakılınca biryeşe benzetilmemesine rağmen

doğru bakış açısı sağlandığında 3 boyutlu hissi verilip yapıldığı anlaşılmaktadır. Perspektifin en iyi kullanıldığı başarılı çalışmalardır (Resim 31-32). Çalışmalar yapıldığı yüzeyde birkaç gün kalabilmektedir. Ardından rüzgar yağmur gibi nedenlerle silinebilir.

Resim 31-32 Kaldırım Grafitisi Örnekleri, New York

3.7.12 Modern Denemeler

Modern grafiti sanatı genellikle sanat ve teknolojiyi bir araya getirir. Örneğin, Grafiti Araştırma Laboratuvarı grafiti sanatçılarının yansıtımlı görüntüleri ve manyetik ışık yayan çubukların kullanmasını desteklemektedir. İtalyan sanatçı Kaso daha önce yapılmış grafiti eserlerinin soyut şekillerle değiştirilerek yeniden yapılması gibi yollarla kendini yenileyen bir grafiti türü üzerinde çalışmaktadır.

3.8 Grafitinin Kullanım Alanları

Grafitinin kullanımına yönelik kuramlar 1961'deki İskandinavya Karşılaştırmalı Vandalizm Enstitüsü'nde yapılan çalışmalara kadar uzanır. Birçok çağdaş sanat analizcisi ve hatta sanat eleştirmenleri bazı grafiti eserlerinde sanatsal bir değer görmüştür. Grafitiyi bir çeşit kamu sanatı olarak kabul etmiştir. Birçok sanat araştırmacısına göre, özellikle Hollanda ve Los Angeles'ta, bu tür bir

kamu sanatı aslında toplumsal özgürleşmede veya siyasal bir amaca ulaşmada etkili bir araçtır (Friend, 2002, s. 3).

Belfast ve Los Angeles'ın duvarlarında da grafitinin resmi olarak tanınması görülür. Çatışma ve kutuplaşma zamanlarında bu duvarlar toplumsal, etnik veya ırksal olarak bölünmüş topluluklar için bir tür iletişim ve kendini ifade etme aracı olmuştur. Uzun vadede bu tür bölünmüşlüklere dialog yoluyla çözümler bulunmasının da aracıdır. Buna bir örnek olarak baskıcı Sovyet yönetimi altındaki Doğu Berlin'de bulunan Berlin Duvarı verilebilir. Bu duvarda dönemin toplumsal baskıları çok açık bir biçimde anlatılmıştır.

Grafitiyle uğraşan birçok sanatçı “stenciling” denilen ve karakalemle yapılan grafitilerden rahatsızlık duymaktadır. Sprey boya kullanılarak bir ya da daha fazla renkle yapılan bir çeşit baskı türü olan “stenciling” dünya çapında birçok grafiti sanatçısı için ilham kaynağı olmuştur. Bu yolla yapılan eserlerde yine toplumsal ve siyasal konular ele alınmaktadır.

İngiltere'de Banksy bu tarz sanatsal hareketin en tanınmış semboldür ve tutuklanmamak için kimliğini gizli tutmaktadır. Eserleri Londra'nın pek çok yerinde ve duvarlarda görülebilir. Batı Şeria'daki tartışmalı duvarda da eserleri vardır. Bir eserinde duvardaki bir delikten karşı tarafta görülen plaj resmi, bir diğerinde de yine karşı tarafta bir dağ manzarası resmi vardır.

3.8.1 Radikal ve Siyasal Grafiti

Her ne kadar sanatçıların ve çizerlerin görüşleri büyük oranda farklılık ve çeşitlilik gösterse de grafiti genelde otoriteye baş kaldıran bir alt kültürün parçası olarak görülmüştür (Resim 33). Siyasal bir amaç taşıyabilir ve otoriteye direniş araçlarından sadece bir tanesidir. Buna bir örnek 70'lerin sonu ve 80'lerin başında Londra Metrosu'nda savaş ve tüketim karşıtı, anarşist ve feminist mesajlar içeren grafitiler yapan Crass müzik grubudur.

Have a nice day

Resim 33 Siyasi Mesaj Taşıyan Grafiti Örneği

1990’larda sanat galerileri ve üniversitelerdeki gelişimle, grafiti sanatı açık bir şekilde politize olarak yeni ve farklı sanat biçimlerinin yolunu açmıştır. Bu hareketler ya da tarzlar sanatçıları toplumsal ortamlarına veya ekonomik statülerine göre sınıflandırmaktadır. Çünkü birçok ülkede grafiti sanatı hala yasadışıdır. 1990’lardan beri gittikçe artan sayıda grafiti sanatçısı; kalıcı olmayan, silinebilen boya kullanmaya başladı. Bazı yerlerde ve topluluklarda bu tür boyalarla yapılan grafiti eserleri kalıcı boyayla yapılanlardan daha etkili olmuştur; çünkü toplum bu tür eserleri sokak yürüyüşleri gibi kalıcı olmayan ama oldukça etkili olan türden etkinlikler olarak görmektedir.

Esas amacı, bir mesaj iletmeye yönelik sanat eseri yapmak değil de duvarların ya da üzerlerine grafiti yaptıkları binaların kontrolünü ele geçirmek olan sanatçılar silinebilen boya kullanmaya şiddetle karşı çıkmıştır.

Grafitinin doğasında olan siyasi yönünün yanı sıra siyasi gruplar ve bireyler de grafitiyi kendi görüşlerini yaymak için kullanmışlardır. Bu tür kullanım genelde aşırı sağ ya da aşırı sol gruplarda görülmektedir. Bu gruplara göre kendi reklamlarını yapacak paraları yoktur ya da yönetici sınıfın veya devletin basın

organları onların görüşlerine yer vermedikleri için bu tarz grafitiler “Gamalı Haçlar ve Nazi Simgeleri” kaba ve düşmancıl olarak algılanabilir.

3.8.2 Süsleme Amaçlı ve Yüksek Sanat

2006’da Brooklyn Müzesi’ndeki bir sergi, grafitiyi New York’un dış mahallelerinde başlayan ve 80’lerin başlarında Crash, Lee, Daze, Keith Haring ve Jean-Michel Basquiat’ın çalışmalarıyla doruk noktasına ulaşan bir sanat olarak göstermiştir. New York’lu grafiti sanatçılarının 22 eserini içeren bu serginin küratörü Charlotta Kotik bu sergiyle insanların grafiti hakkındaki görüşlerini değiştirmeyi amaçladıklarını söylemektedir. Kotik’e göre grafiti devrimciydi ve devrimin her türü bir suç olarak kabul ediliyordu. Hor görülen ve ezilen insanların bir çıkış yoluna ihtiyacı vardı; bu yüzden de duvarlara yazıyorlardı; çünkü duvarlara yazmak para gerektirmiyordu (Resim 34).

Resim 34 Süsleme Amaçlı Yapılmış Grafiti Örneği

Avustralya’da sanat tarihçileri bir takım yerel grafiti eserlerini yeterince yaratıcı bularak görsel sanat kategorisine dahil etti. Oxford Üniversitesi öğretim üyeleri, grafitinin çağdaş görsel sanatlar ve kültür içindeki anahtar rolünü tartışarak yine aynı sonuca varıyordu (Smith, 1788-2000 arası Avustralya Resmi, 2000, s. 4–8).

3.9 Grafitinin Gelişimine Karşı Alınan Tedbirler

Hükümetler ve yerel yönetimler izinsiz yapılan grafitileri önleme amaçlı grafiti çizerlerine karşı yasal yasaklar oluşturup, çizerlere yıldırıcı cezalar vermişlerdir. Grafiti çizerlerini engelleme yolunda hükümetlerin tedbirleri ve grafitilerin temizlenmesi için ayırdığı bütçe çizerlerin sayılarında oldukça ciddi azalmalara neden olmuştur (Resim 35).

Resim 35 Berlin’de İzinsiz Yapılmış Grafitilerin Temizliği

3.9.1 Hükümetlerin Tepkileri

Engelleyici politikaları yetersiz kalan Yerel yönetimler yasal değişiklikler düzenlemesini dile getirmişler. Hükümetler, Yerel Yönetimlerin istekleri üzerine yasalar yoluyla izinsiz grafitileri engellemeye çalışmışlar. Yasa değişiklikleri öncelikle Amerika ve İngiltere’de görülmüştür. Daha sonra Avrupa ve Avusturya’da da yasal tedbirler alınmıştır.

3.9.1.1 Kuzey Amerika

Grafiti savunucuları grafitiyi kamuya ait alanların sahiplenmenin ya da kendi sanat eserlerini sergilemenin bir yolu olarak görürler. Öte yandan grafiti karşıtlarınca, grafiti istenmeyen ve sinir bozan bir şey ya da temizlenmesi oldukça pahalı olan bir vandalizm türü olarak kabul edilir. Grafiti bir yaşam kalitesi sorunu olarak algılanmaktadır ve grafitiden nefret edenlere göre grafitinin varlığı çevre kirliliğine yol açmakta ve suç oranının artmasına neden olmaktadır.

1984'te Philadelphia Grafiti Karşıtı Platform (PAGN) kurulmuştur. Amacı giderek artan çete grafitileriyle mücadele olan PAGN, Duvar Resimleri Programı'nı ortaya çıkarmıştır. Bu programa göre şehirde sıklıkla grafiti yapılan yerlere ve duvarlara karmaşık büyük duvar resimleri yapılmış ve bu resimlere herhangi bir şekilde zarar verenler için yüksek para ve hapis cezaları getirilmiştir.

Wilson ve Kelling tarafından Amerika'nın New Jersey eyaletindeki 28 şehirde "Güvenli ve Temiz Çevre Programı" adı altında yapılan uygulama sonrasında ortaya çıkan sonuçların Atlantik dergisinde 1982'de yayınlandığında başlık olarak "Kırık Pencereler" (Broken Windows) ifadesinin kullanmasından dolayı bu isimle tanınmasına neden olan kurama göre toplumdaki düzensizliğin ve suçun birbiri ile olan ilişkisini ifade etmek amacıyla kullanılmıştır; "Bir binanın pencere camlarından birisi kırık ve tamir edilmeden bırakılıyorsa diğer kalan pencere camları da camları kırmaktan hoşlanan tarafından yakın zamanda kırılacaktır ve binada kısa sürede kırılmayan pencere camı kalmayacaktır. Kırık Pencere Kuramı'na göre Philadelphia Metrosu'nda 15 yıldır karantina altında varlıklarını sürdüren grafiti örnekleri daha fazla vandalizmi tetiklemekte ve çok daha ciddi suçların önünü açmaktadır. Bu kurama ciddi biçimde inanan eski New York Belediye Başkanı Ed Koch zamanında oldukça sert ve etkili bir grafiti karşıtı kampanya başlatılmış ve 80'lerin başında trenlerdeki tüm grafiti eserleri temizlenmiştir. O zamandan bu yana New York'ta grafitiye karşı hoşgörüsüz bir belediye politikası olarak benimsenmiştir. Ancak dünyanın çeşitli şehirlerinde grafiti bir suç değil de bir kabahat olarak algılanmış ve sonuç olarak daha hafif cezalar getirilmiştir. Metro trenleri ellerinden alındıktan sonra grafiti çizerlerinin yeni hedefi daha öncede değinildiği gibi çatılar olmuştur.

2005'te Pittsburgh Belediyesi grafiti sanatçılarının imzalarını grafiti örnekleri ve eserleriyle eşleştirerek olası bir yargılamada bu örneklerin ve grafitilerin sanatçılara karşı kanıt olarak kullanılması amacıyla bir veritabanı oluşturmuştur (Welles, 2005, s. 12).

3.9.1.2 Avrupa

Eylül 2006'da Avrupa Parlamentosu, Avrupa Komisyonu'na şehir plancılığı konusunda politikalar üretmesi için yetki vermiştir. Bu yetkiye dayanarak grafiti, hayvan pisliği, toprak ve aşırı gürültüyle mücadele için yöntemler ve teknikler geliştirilmektedir.

2003'teki Anti-Sosyal Davranış Kanunu İngiltere'nin yeni grafitiyle mücadele yasası oldu. Ağustos 2004'te düzenlenen "İngiltere'yi Temiz Tutun" kampanyası grafitiye karşı sıfır hoşgörü öngörüyordu ve suçüstü yakalanan grafiti çizerlerine ağır para cezaları getiriyordu. Yine aynı kampanya çerçevesinde 16 yaşın altındaki gençlere spreyci boyaya satışı yasaklamıştı. Bu kampanya çerçevesinde yayınlanan basın bildirimlerinde grafitinin reklamcılıkta ve müzik kliplerinde kullanımı, gerçeğin çarpıtıldığı ileri sürülüyor ve grafitinin gerçek dünyasının bu reklam ve kliplerde gösterildiği gibi "havalı" ve "son moda" olmadığı gerekçesiyle vurgulanıyordu.

Kampanyayı desteklemek için dönemin başbakanı Tony Blair dahil 123 milletvekili bir bildiri imzaladı. Bildiride şöyle deniyordu: "Grafiti sanat değildir; bir suçtur. Seçmenlerim adına toplumumuzu bu sorundan kurtarmak için elimden geleni yapacağım.". Ne var ki son birkaç yılda İngiltere'deki grafiti dünyası, devrim tarzında eserleriyle İngiliz grafitisini yeniden tanımlayan, kendine 'sanat teröristi' diyen Banksy tarafından yeni bir dönemin eşiğine getirildi. Banksy "stenciling" tekniğiyle grafiti eserlerinin yapımına hız ve içeriklerine yenilik getirdi. Eserleri çok büyük oranda alaycı ve iğneleyici olan Banksy, dönemin toplumsal ve siyasi atmosferini ele alıp konularını maymun ve fare motifleriyle anlatıyordu (Resim 36).

Resim 36 Banksy'ye Ait Grafiti Örneği, New York

Öte yandan, Stroud, Gloucestershire'da olduğu gibi bazı belediyeler şehir içinde “onaylı” bölgeler yaratarak grafiti sanatçılarının yeteneklerini sergileyebilecekleri sahalara yarattılar. Bu sahalarda arasında altgeçitler, otoparklar ve bazı boş duvarlar da vardı.

3.9.1.3 Avustralya

Vandalizmi azaltma amacıyla Avustralya'da birçok belediye sadece grafiti sanatçılarının kullanabileceği duvarlar ya da alanlar belirledi. Bu tür sahalara bir örnek olarak Sidney Üniversitesi Camperdown Kampüsü'ndeki “Grafiti Tüneli”nden bahsedilebilir. Bu yolla vandalizmi azaltabileceklerini göre bu tip alanlar vandalizmi engellemekte ve sanatçıları eserlerine yeterince zamanı

Temmuz 2008'de İngiltere ilk kez DPM grubunun grafiti sanatçıları üç aylık bir polis takibinden sonra komplo suçlamasıyla göz altına alınıp suçlandı. Grup üyeleri bir milyon sterlinlik bir tazminatla karşı karşıya kaldılar. Beşi 18 aydan 2 yıla değişen oranlarda hapis cezaları aldı. Soruşturmanın görülmemiş büyüklüğü ve verilen cezaların sertliği kamuoyunda grafitinin bir sanat mı yoksa suç mu olduğu konusunda tekrar büyük bir tartışmanın doğmasına yol açtı (Akbar, 2008, s. 23).

ayırarak yakalanma ve gözaltına alınma korkusu olmadan tamamlamaya özendirilmektedir. Karşıt düşüncedekiler ise yasal grafiti duvarlarının ve sahalarının şehrin başka yerlerinde yapılan grafitiyi azaltmadığını savunmaktadır. Bazı belediyeler yasal grafiti sahalarının varlığına rağmen başka yerlere grafiti yapanları yakalamak ve yapılan grafitileri temizlemek için timler kurmuştur. Birçok eyalet yönetimi 18 yaşın altındakilere spreylere boyanın satışını yasaklayan kanunlar çıkarmıştır. Bazı durumlarda 26.000 Avustralya Doları'nı bulan para cezaları ve 2 yıla kadar hapis cezaları öngören yasalar da vardır. Üstünüzde bulunan ve açıklaması yapılamayan her kutu spreylere boyanın cezası 550 Avustralya Doları'dır (Smith, 2000, s. 10).

3.9.1.4 Asya

Çin'de grafiti 1920'lerde Mao Zedong ile başlamıştır. Mao ülkenin komünist devrimini desteklemek için halka açık yerlerde devrim sloganları ve resimleri yapmıştır. 4000 karakterlik bir grafiti olan ve öğretmenleriyle Çin toplumunun durumunu eleştiren eseriyle en uzun grafiti rekorunu da elinde tutmaktadır. Hindistan, Nepal, Buhutan ve Pakistan'da grafiti henüz emekleme çağlarındadır.

1993'te grafiti Singapur'da gazete başlıklarında yer almıştır. Birkaç pahalı arabanın spreylere boyayla boyanması üzerine polis Singapur Amerikan Okulu'ndan Michael P. Fay'ı gözaltına alıp vandalizmle suçlamıştır. Fay, arabaların boyanmasına ek olarak bazı yol işaretlerinin çalınmasından da suçlu bulunmuştur. Mahkeme Fay'ı 4 ay hapis cezası ve 2.233 Amerikan Doları para cezasına çarptırılmıştır.

3.10 Türkiye’de Grafiti

Ülkemizin grafitiyle tanışması çok yenidir. Avrupa’yı ve Amerika’yı uzun yıllar sarsan ve mücadele ettiren grafiti ülkemizde önceleri siyasi mesajlar içeren duvar yazıları şeklinde 1960-1970 döneminde görüldü. Özellikle siyasi gelişmeler ve ülkenin içinde bulunduğu ekonomik çalkantılar gençlerin yasadışı olan duvar yazılarına ilgilerini arttırdı. Estetik görüntüsüne bürünemeyen grafiti, duvar yazıları olarak 1980’li yılların sonuna kadar devam etti.

Önceleri Sirkeci, Halkalı ve Haydarpaşa Garı’nda rastlanan karalamalar daha sonra Beyoğlu sokaklarını dönüşüme uğrattı. 1990’dan sonra İstiklal Caddesi’nin arka sokaklarında, Tünel’de, Cihangir’de stensil ve grafiti örnekleri yaygınlaştı.

İstanbul merkezli oluşan grafiti serüveni 1995’ten sonra İzmit, Bursa, Eskişehir, Ankara, İzmir, Adana, Diyarbakır, Trabzon gibi büyükşehirlerle yayıldı. 2000’li yıllardan itibaren grafiti örnekleri Türkiye’nin her köşesinde görülmeye başladı.

Resim 37 İstanbul’da Yapılmış Grafiti Örneği

Ülkemizde ünlü grafiti sanatçıları olmamasına rağmen, öncelikle İstanbul'da kimliğini gizleyerek yıllardır grafiti yapan çizerler bulunmaktadır (Resim 37). Mesela İzmit'te 2 grafiti grubu para karşılığında gösterilen mekanlara uygulama yapmaktadır. Aynı şekilde Eskişehir'de 4 kişiden oluşan grup şehrin dışında kalan yapılara ve duvarlara grafiti yapmaktadırlar. Ankara'da özellikle Çankaya, Yenimahalle ve Keçiören ilçelerinde grafiti örneklerine rastlanmaktadır. Diyarbakır'da Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri izinsiz olarak grafiti yapmaktadır.

Türkiye ölçeğinde ise, son zamanlarda İstanbul'da sokak sanatı uygulayıcısı olup, çalışmalarını galerilerde gösterilmiş olanlar şunlardır:

- Grafiti sanatçıları, Tunç "Turbo" Dindaş - "S2K", WYNE - "S2K", Ari Alpert; Flypropaganda'nın ortak çalışması ile 9. Uluslararası İstanbul Bienali'nde Sanatçı Luca Frei'nin enstalasyonu oluşturulmuştur. (16 Eylül - 30 Ekim 2005)
- Bora Akıncıtürk; "Bedenim Benim Kalemimdir" sergisi, Siemens Sanat Galerisi'nde (31 Ocak - 12 Mart 2006)
- Nalan Yırtmaç; "Motif" Sergisi, Borusan Sanat Galerisi (28 Ocak - 25 Mart 2006)

BÖLÜM 4

YÖNTEM

4.1 Araştırmanın Modeli

Araştırma tasarım olarak seçmecidir. Diğer bir deyişle birkaç araştırma tasarımı modelinden öğeler içermektedir. Bu modeller betimsel, yarı deneysel ve niceliksel modellerdir. Öncelikle araştırma betimsel bir yapıya sahiptir, çünkü kendiliğinden gerçekleşen yani doğal bir ortamda ortaya çıkan bir olguyu ele almaktadır ve araştırma için gerekli olan veri ilk elden toplanmıştır. Tüm betimsel araştırmalarda olduğu gibi önceden tasarlanmış Bölüm 1’de açıklanan varsayımlarla yola çıkmıştır. Bu nedenle, varsayım üretmekten ziyade araştırma için geliştirilen varsayımları test eden tündengelim bir yapıya sahiptir. Araştırma altındaki olguyu açıkça tarif ederek, bu olgunun varlığını ya da yokluğunu ortaya çıkarmak esas amaç olmuştur. Ancak, bu noktada belirtilmelidir ki araştırma önceden geliştirilen birtakım varsayımlarla başlasa da, ele aldığı olgu yapay bir şekilde oluşturulmamış ve değiştirilmemiştir.

Araştırmanın yapıldığı evren daha önceden oluşturulduğu için, araştırmacı bu evrenin oluşum sürecini herhangi bir şekilde etkilememiştir. Bu durum araştırmanın betimsel yönüne katkıda bulunan diğer bir nedendir. Başka bir ifadeyle araştırma gurubunu oluşturan denekler yaşları, eğitimsel geçmişleri ve cinsiyetleri açısından herhangi bir gruplandırmaya tabi tutulmamıştır. Bu durum araştırmayı yarı deneysel de yapmıştır. Çünkü denekler sadece ve özellikle bu araştırma için oluşturulan bir grup değildir. Böyle bir durum araştırmacının söz konusu olguyu doğruya daha yakın sonuçlarla ortaya çıkarmasını da kolaylaştırmıştır.

Son olarak araştırma niceliksel bir modele sahiptir. Çünkü verinin toplanması ve analizi belli bir oranda sayısallaştırma içermektedir. Bu sayısallaştırma

deneklerin veri toplama aracına verdikleri cevapların sayılıp, yüzdesel oranlara dönüştürülmesini, ortalamalarının bulunmasını ve tablolaştırılmasını içermektedir. Araştırmanın betimsel yönü, toplanan verinin istatistiksel yöntemler ve tekniklerle analiz edilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu durum araştırmanın niceliksel yönüne katkıda bulunmaktadır.

4.2 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini büyükşehirlerimizde yardıma muhtaç, sokakta yaşayan ve sokakta çalışan sokak çocukları, örneklemini ise Ankara Büyükşehir Belediyesi Ankara'da Sokakta Çalışan Çocuklar Merkezi oluşturmaktadır.

Sokak çocuklarını eğitme ve iyileştirme kurumlarında grafiti tekniğinin yeri ve önemini araştırmak için tespit edilen örneklem grubunun Ankara ili merkez ilçelerinde yaşayan sokak çocukları olmalarına dikkat edilmiştir. Bu özellikler doğrultusunda seçilen öğrenciler tesadüfi olarak bulunmuştur. Uygulama için Türkiye'de ilk ve tek özelliğe sahip ILO tarafından kurulup ardından Ankara Büyükşehir Belediyesi'ne devredilen Sokakta Çalışan Çocuklar Merkezi'yle görüşmeler yapılmıştır. Gazi Üniversitesi'ne dilekçeyle başvurulup gerekli izinlerin alınması sağlanmıştır. Merkeze kayıtlı bulunan 51 çocuğa bizzat araştırmacı tarafından grafiti uygulaması yaptırılıp anket uygulanmıştır.

4.3 Verilerin Toplanması

Bu araştırma için gerekli olan veriler, ilgili literatürün taranması ve sokak çocuklarının "Sokak Çocuklarını Eğitme ve İyileştirme Kurumlarında Grafiti Tekniğinin Yeri ve Önemi" hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi amacı ile geliştirilen veri toplama aracından elde edilen bulgulardan oluşmaktadır.

Veri toplama aracı hazırlanmadan önce, veri toplama aracının taslağının oluşturulması amacıyla ilgili kaynaklar ve benzer araştırmalar gözden geçirilerek

incelenmiş, uzman eğitimcilerin yardımı alınmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda çocukların okuma-yazma oranları ve bir arada tutabilme güçlükleri göz önüne alınarak, veri toplama aracının tek bölümden oluşmasının gerekli olduğu görülmüştür.

Oluşturulan taslaktaki maddelerin, araştırma konusunun içeriğine uygun ve ifadelerin anlamlı olup olmadığını saptamak amacıyla uzman kişilerin incelemelerine sunulmuştur. Özellikle merkez yetkililerince anket sorularının tek bölümden oluşması ve kısa tutulması önemle vurgulanmıştır. Uygulama için sokak çocuklarını bir araya toplama ve anketi uygulamanın zorluğu düşünülerek uygulama süreci ve anket soruları üzerinde titizlikle durulmuştur. Grafitiyi tanıtan ve nasıl uygulanacağını anlatan bir Powerpoint sunumu hazırlanmıştır. Çocuklara sunumla birlikte sanatçı Murat Öztekin'in hazırladığı ve Akbank Sanat Galerisi'nde Eylül ayında sergilenen grafiti örneklerini içeren video çalışması da izletilmiştir. Video sunumunun ardından çocuklar resim atölyesine yönlendirilip uygulama yapmaları sağlanmıştır. Son aşamada, içeriğinde resim ve grafiti ile ilgili görüşler olan 30 maddelik anket çocuklara uygulanmıştır. Okuma-yazması olmayan çocuklar için de merkeze bağlı hocalardan yardım istenilmiştir.

4.4 Verilerin Analizi

Veriler, örnekleme uygulanan anketten bilgisayar ortamında Microsoft Excel tablolarına aktarılmış ve SPSS 10 (Statistical Package for Social Sciences) istatistiksel analiz programı kullanılarak çözümlenmiştir. Bu çözümlemede yüzde ve frekans hesaplaması ile aritmetik ortalama yöntemleri kullanılmıştır.

BÖLÜM 5

BULGULAR VE YORUMLAR

1.1 Ankete Verilen Cevapların Değerlendirilmesi

Bu bölümde araştırmaya ait bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır.

Tablo 3: Ankete Verilen Cevapların Frekans Dağılımları ve Yüzdeleri

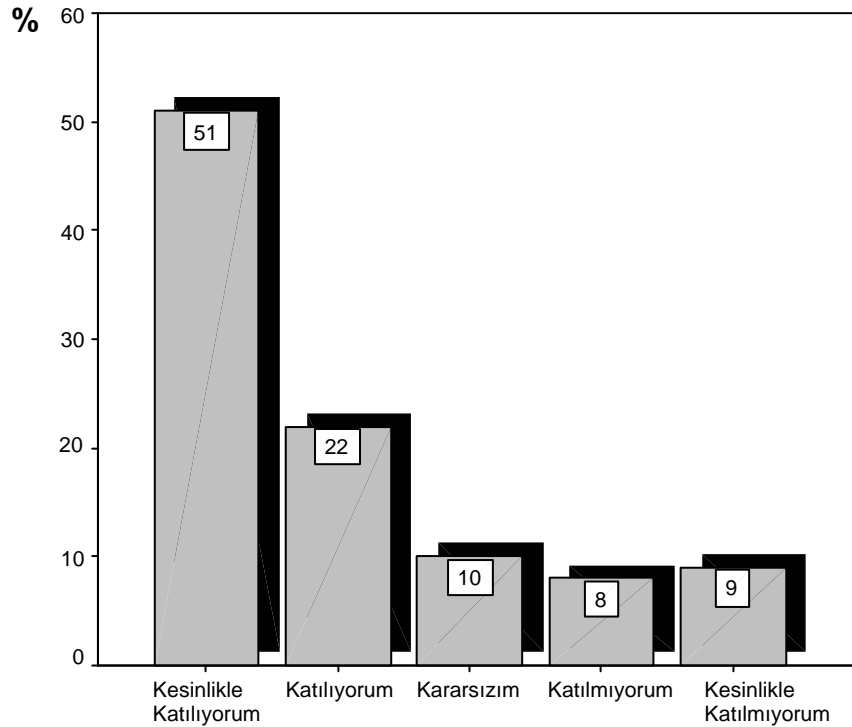
SORU	f KESİNLİKLE KATILYORUM	%	f KATILYORUM	%	f KARARSIZIM	%	f KATILMIYORUM	%	f KESİNLİKLE KATILMIYORUM	%
1	33	65%	13	25%	1	2%	2	4%	2	4%
2	20	39%	19	37%	7	14%	3	6%	2	4%
3	35	69%	10	20%	2	4%	2	4%	2	4%
4	29	57%	14	27%	2	4%	4	8%	2	4%
5	31	61%	14	27%	1	2%	4	8%	1	2%
6	30	59%	11	22%	5	10%	4	8%	1	2%
7	24	47%	19	37%	5	10%	0	0%	3	6%
8	23	45%	14	27%	8	16%	2	4%	4	8%
9	33	65%	14	27%	3	6%	0	0%	1	2%
10	24	47%	15	29%	8	16%	2	4%	2	4%
11	25	49%	8	16%	6	12%	7	14%	5	10%
12	32	63%	6	12%	7	14%	5	10%	1	2%
13	29	57%	15	29%	6	12%	1	2%	0	0%
14	28	55%	12	24%	5	10%	5	10%	1	2%
15	30	59%	16	31%	3	6%	2	4%	0	0%
16	36	71%	9	18%	3	6%	2	4%	1	2%
17	26	51%	11	22%	11	22%	3	6%	0	0%
18	26	51%	19	37%	3	6%	2	4%	1	2%
19	33	65%	14	27%	1	2%	2	4%	1	2%
20	28	55%	13	25%	6	12%	3	6%	1	2%
21	28	55%	14	27%	5	10%	2	4%	2	4%
22	1	2%	0	0%	3	6%	16	31%	31	61%
23	34	67%	11	22%	4	8%	0	0%	2	4%
24	31	61%	11	22%	6	12%	1	2%	2	4%
25	34	67%	12	24%	2	4%	1	2%	2	4%
26	31	61%	10	20%	6	12%	3	6%	1	2%
27	34	67%	5	10%	6	12%	2	4%	4	8%
28	0	0%	1	2%	8	16%	15	29%	26	51%
29	3	6%	7	14%	13	25%	11	22%	17	33%
30	7	14%	7	14%	8	16%	13	25%	16	31%

Yukarıdaki tabloda çocukların uygulama sonrası düzenlenen ankete verdikleri cevapların frekans dağılımları ve yüzdeleri görülmektedir. Tabloda da görüldüğü gibi çocuklar uygulama sonrası anket cevaplarına en fazla “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Anketteki sorulara verilen cevapların genel toplam içindeki yüzde oranları aşağıda ki tabloda verilmektedir.

	KESİNLİKLE KATILYORUM	KATILYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	KESİNLİKLE KATILMIYORUM	GENEL TOPLAM
Yanıt Sayısı	778	344	154	119	134	1529
Yüzde	% 51	% 22	% 10	% 8	% 9	% 100

Tablo 4: Ankete Verilen Cevapların Genel Toplam İçindeki Yüzdeleri

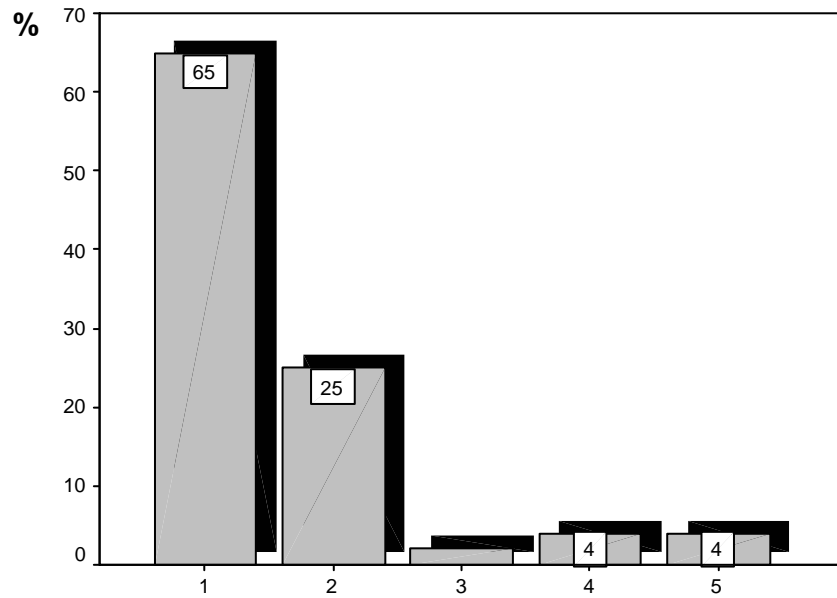
Tablo 4’te de görüleceği üzere düzenlenen ankete verilen cevaplar, %51 oranında “Kesinlikle Katılıyorum” ve %22 oranında “Katılıyorum” sütunlarında yoğunlaşmaktadır. Bu da araştırmaya katılan çocukların %73 gibi büyük bir oranda sokak çocuklarının rehabilitasyonda grafiti tekniğinin önemine inandıklarını göstermektedir. Tablo 4’te bahsedilen oranları görsel olarak daha iyi ifade eden şekil aşağıda verilmiştir.

Tablo 5: Ankete Verilen Cevapların Genel Toplam İçindeki Yüzdeleri

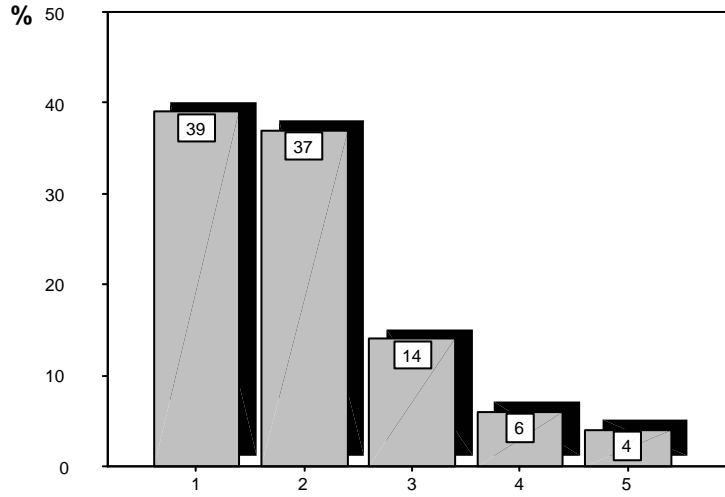
Bu noktaya kadar olan bilgiler araştırma sonuçlarının genel görünümünü analizini vermektedir. Bu noktadan sonra anketteki her bir soruya verilen yanıtlar soru bazında incelenmektedir.

“Resim yapmak zevklidir.” yargısına, çocukların %65’i kesinlikle katılıyorum, %25’i katılıyorum, %2’si kararsızım, %4’ü katılmıyorum ve %4’ü kesinlikle katılmıyorum cevabını verdi. Verilen cevaplardan anlaşıldığı gibi çocuklar resim yapmayı seviyorlar.

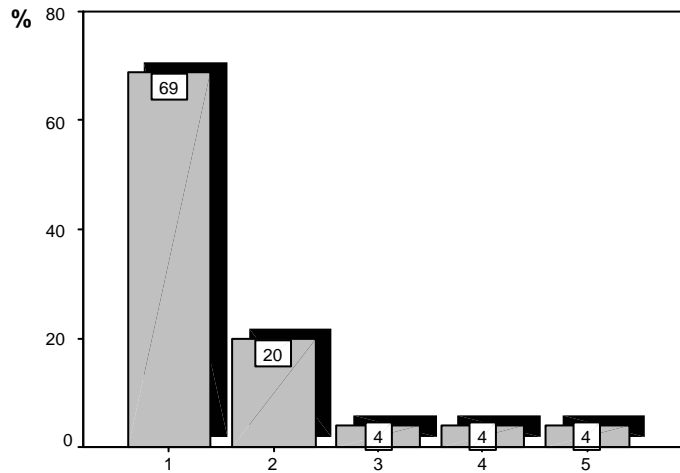
Tablo 6: “Resim yapmak zevklidir.” yargısına verilen cevapların yüzdeleri

“Boş zamanlarda resim yapılmalıdır.” yargısına, çocukların %39'u kesinlikle katılıyorum, %37'si katılıyorum, %14'ü kararsızım, %6'sı katılmıyorum ve %4'ü kesinlikle katılmıyorum cevabını verdi. Çocuklar resim yapmanın önemine inanıyorlar.

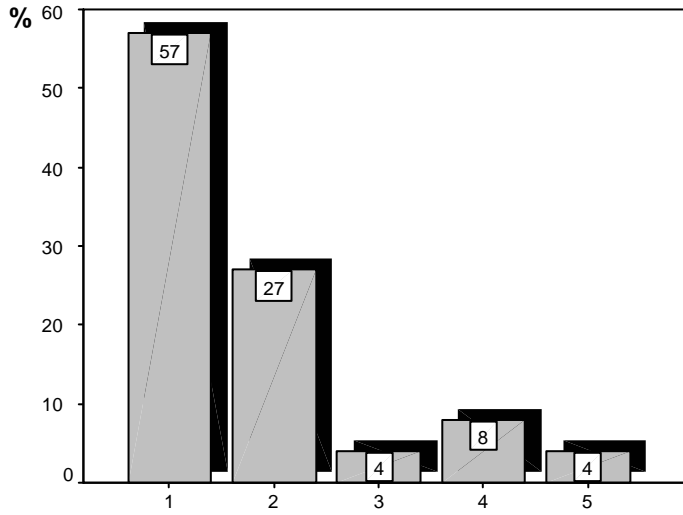
Tablo 7:
“Boş zamanlarda resim yapılmalıdır.” yargısına verilen cevapların yüzdeleri

Resim yapmanın öğrenilmesi gerekir.” yargısına, çocukların %69'u kesinlikle katılıyorum, %20'si katılıyorum, %4'ü kararsızım, %4'ü katılmıyorum ve %4'ü kesinlikle katılmıyorum cevabını verdi. Sonuçlardan çocukların resim eğitimi almak istedikleri anlaşılıyor. çocuklara istedikleri eğitimin sağlanması doğrultusunda eğitim müfredatının düzenlenmesi gerekmektedir.

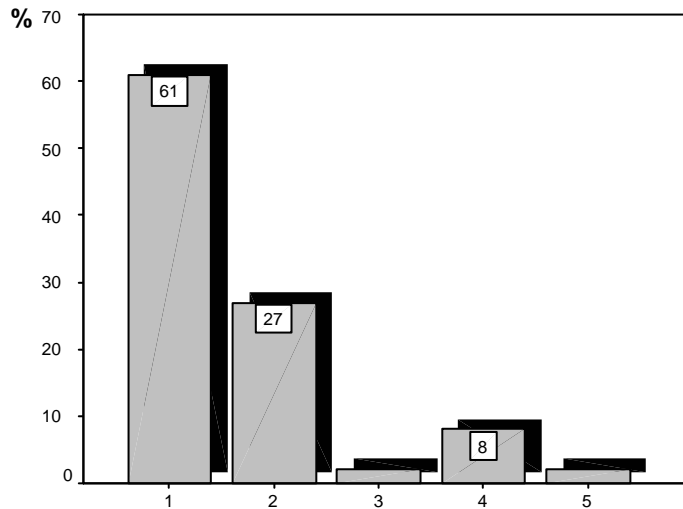
Tablo 8:
“Resim yapmanın öğrenilmesi gerekir.” yargısına verilen cevapların yüzdeleri

“Resim yapmak dinlendiricidir.” yargısına, çocukların %57’si kesinlikle katılıyorum, %27’si katılıyorum, %4’ü kararsızım, %8’i katılmıyorum ve %4’ü kesinlikle katılmıyorum cevabını verdi. Veriler sonucunda çocukların resim yaptıkları süreç içerisinde dinlenebilir daha huzurlu oldukları anlaşılmaktadır.

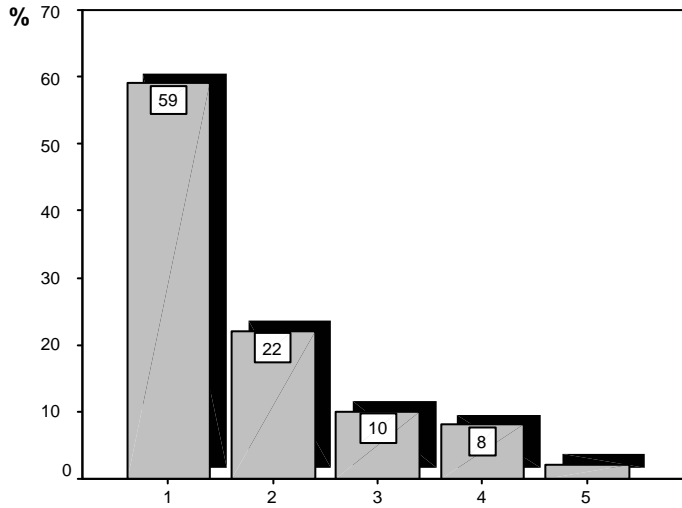
Tablo 9:
“Resim yapmak dinlendiricidir.” yargısına verilen cevapların yüzdeleri

“Resim dersini seviyorum.” yargısına, çocukların %61’i kesinlikle katılıyorum, %27’si katılıyorum, %2’si kararsızım, %8’i katılmıyorum ve %2’si kesinlikle katılmıyorum cevabını verdi. Çocukların resim dersine olan ilgileri verilen cevaplardan anlaşılmaktadır.

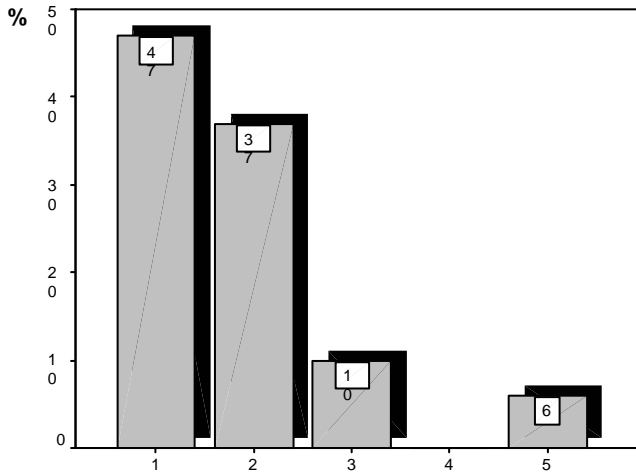
Tablo 10: “Resim dersini seviyorum.” yargısına verilen cevapların yüzdeleri

“Resim dersi önemlidir.” yargısına, çocukların %59’u kesinlikle katılıyorum, %22’si katılıyorum, %10’u kararsızım, %8’i katılmıyorum ve %1’i kesinlikle katılmıyorum cevabını verdi. Sonuçlardan anlaşılacağı gibi çocuklar rehabilite süresince alacakları resim eğitiminin önemini bilincindedirler.

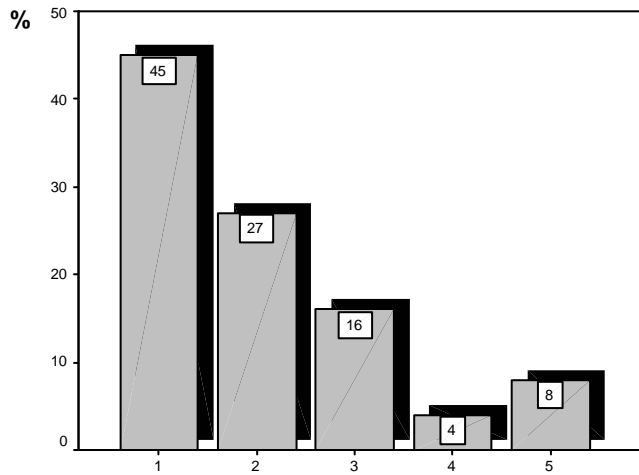
Tablo 11: “Resim dersi önemlidir.” yargısına verilen cevapların yüzdeleri

“Resim dersi, sosyal başarılar yardımcı olur.” yargısına, çocukların %47’si kesinlikle katılıyorum, %37’si katılıyorum, %10’u kararsızım ve %6’sı kesinlikle katılmıyorum cevabını verdi. Verilen cevaplar doğrultusunda, çocuklar, sosyal başarılarının temelinde sanat eğitiminin etkili öğelerden biri olduğuna inanmaktadırlar.

Tablo 12: “Resim dersi, sosyal başarılar yardımcı olur.” yargısına verilen cevapların yüzdeleri

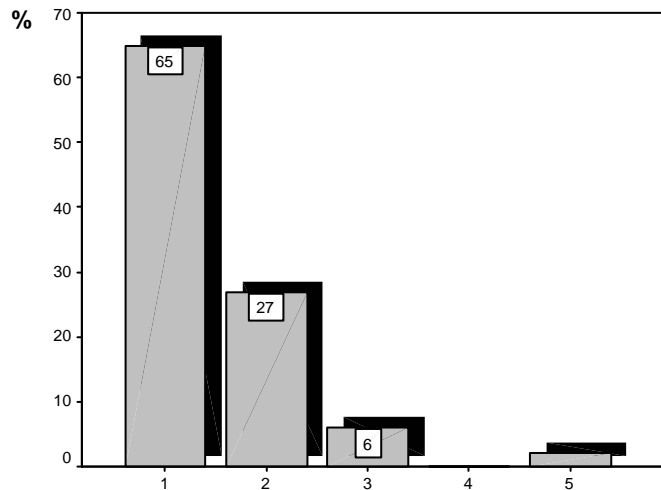
“Okullarda resim dersi saati arttırılmalıdır.” yargısına, çocukların %45’i kesinlikle katılıyorum, %27’si katılıyorum, %16’sı kararsızım, %4’ü katılmıyorum ve %8’i kesinlikle katılmıyorum cevabını verdi. Çocukların rehabilite sürecinde sanat eğitimi derslerinin süresini yetersiz gördükleri anlaşılmaktadır.

Tablo 13:

“Resim dersi, sosyal başarılar yardımcı olur” yargısına verilen cevapların yüzdeleri

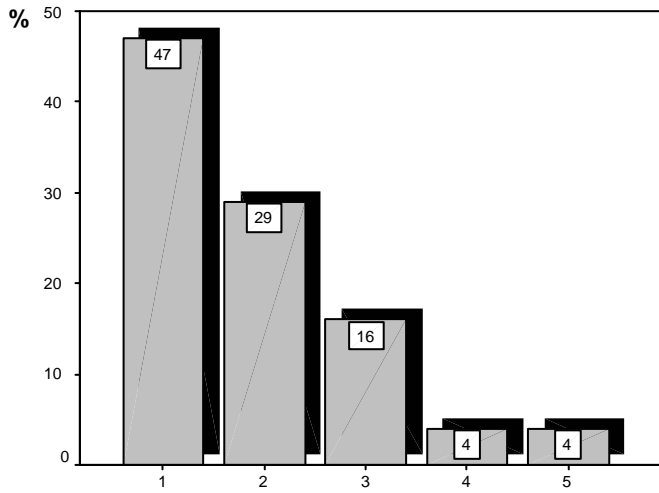
“Resim dersi, el becerisini geliştirir.” yargısına, çocukların %65’i kesinlikle katılıyorum, %27’si katılıyorum, %6’sı kararsızım ve %5’i kesinlikle katılmıyorum cevabını verdi. Sonuçlar ışığında görsel sanatlar eğitiminin çocukların el becerisine olumlu yönden fayda sağladığı anlaşılmaktadır.

Tablo 14: “Resim dersi, el becerisini geliştirir.” yargısına verilen cevapların yüzdeleri

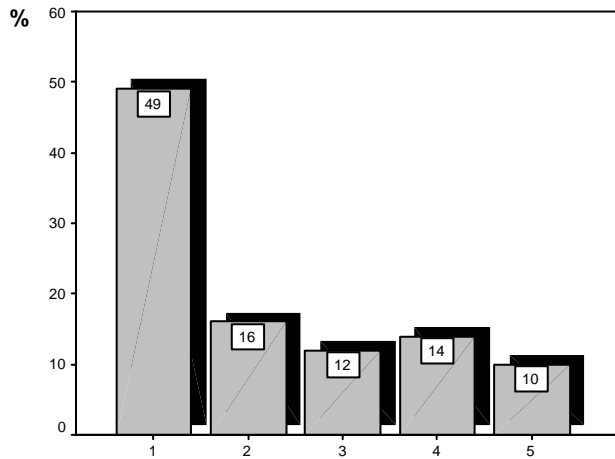
“Resim dersi, estetik duyguyu geliştirir.” yargısına, çocukların %47’si kesinlikle katılıyorum, %29’u katılıyorum, %16’sı kararsızım, %4’ü katılmıyorum ve %4’ü kesinlikle katılmıyorum cevabını verdiler. Yargıya katılımın yüksek oluşu çocukların görsel sanatlar eğitimiyle estetik beğenilerinin geliştiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 15:

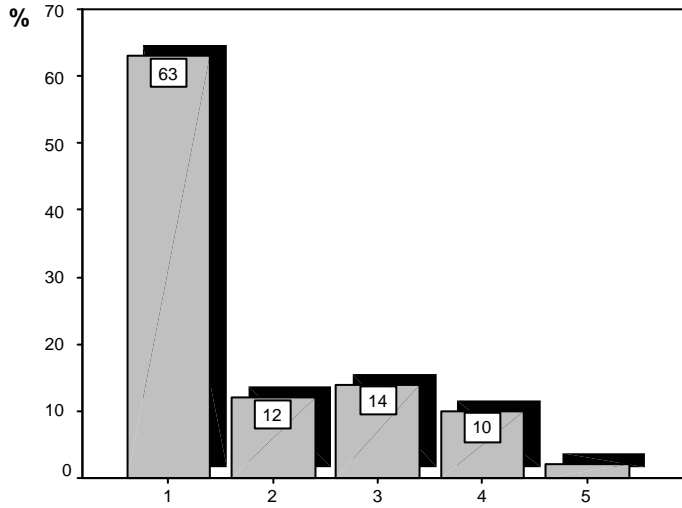
“Resim dersi, estetik duyguyu geliştirir.” yargısına verilen cevapların yüzdeleri

“Resim dersi, araç-gereçlerin bulunduğu atölyede işlenmelidir.” yargısına, çocukların %49’u kesinlikle katılıyorum, %16’sı katılıyorum, %12’si kararsızım, %14’ü katılmıyorum ve %10’u kesinlikle katılmıyorum cevabını verdi. Görüldüğü üzere çocukların yaklaşık yarısı yargıya katılmaktadır. Elde edilen oranlar doğrultusunda derslik seçimini çocuklara bırakmak doğru olacaktır.

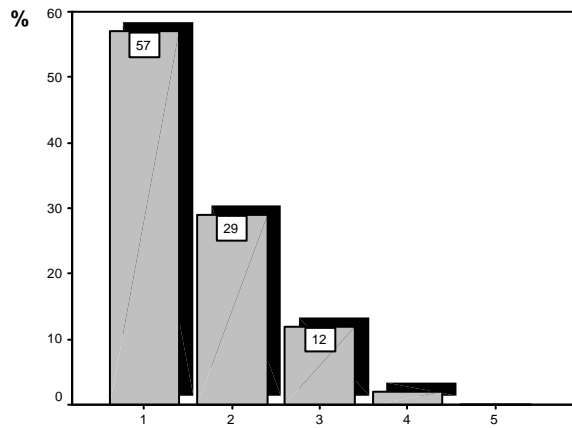
Tablo 16: “Resim dersi, araç-gereçlerin bulunduğu atölyede işlenmelidir.” Yargısına verilen cevapların yüzdeleri

“Resim dersi uygulamalı olarak doğa içinde işlenmelidir.” yargısına, çocukların %63’ü kesinlikle katılıyorum, %12’si katılıyorum, %14’ü kararsızım, %10’u katılmıyorum ve %1’i kesinlikle katılmıyorum cevabını verdi. Bir önceki yargının sonuçlarından da anlaşılacağı üzere çocuklar için dersliklerin koşulları önemlidir. Veriler ışığında derslik seçimi yapılmalıdır.

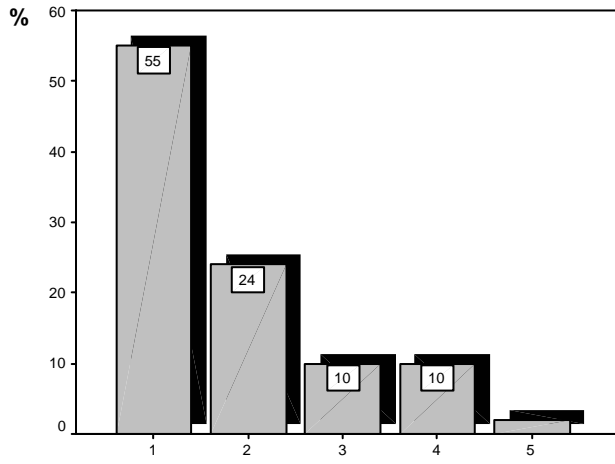
Tablo 17: “Resim dersi uygulamalı olarak doğa içinde işlenmelidir.” Yargısına verilen cevapların yüzdeleri

“Resim dersinde yapılan çalışmalar için, çevrede uygulama imkanı sağlanmalıdır.” yargısına, çocukların %57’si kesinlikle katılıyorum, %29’u katılıyorum, %12’si kararsızım ve %1’i katılmıyorum cevabını verdi. Elde edilen sonuçlar ışığında çocuklar çevrelerinde rahatça uygulama yapabilecekleri mekanlar istemektedirler.

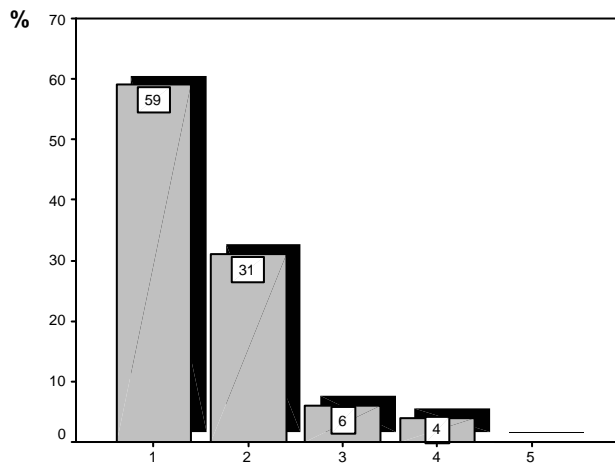
Tablo 18: “Resim dersinde yapılan çalışmalar için, çevrede uygulama imkanı sağlanmalıdır.” yargısına verilen cevapların yüzdeleri

“Apartmanlar farklı renklerde boyanıp, geniş yüzeylerine resim ve grafiti (duvar resimlemesi) çalışmaları yapılmalıdır.” yargısına, çocukların %55’i kesinlikle katılıyorum, %24’ü katılıyorum, %10’u kararsızım, %10’u katılmıyorum ve %1’i kesinlikle katılmıyorum cevabını verdi. Çocuklar şehir merkezlerinde görüntü kirliliğine yol açan apartmanların boyanıp, resimlerle süslenmesini istemektedirler.

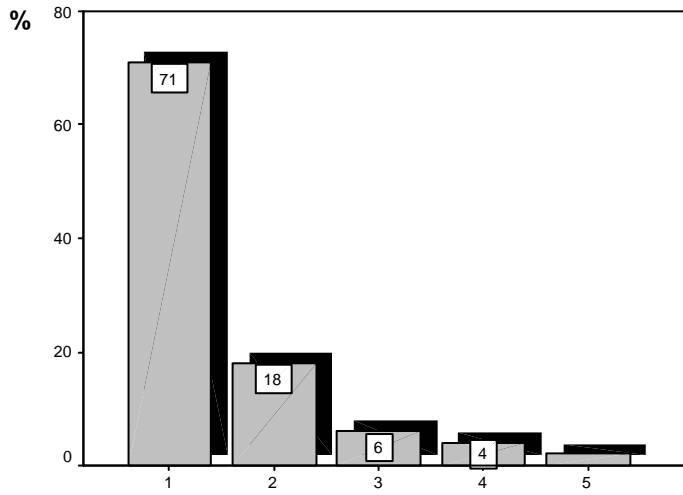
Tablo 19: “Apartmanlar farklı renklerde boyanıp, geniş yüzeylerine resim ve grafiti (duvar resimlemesi) çalışmaları yapılmalıdır.” yargısına verilen cevapların yüzdeleri

“Grafiti, eğlenceli bir uğraştır.” yargısına, çocukların %59’u kesinlikle katılıyorum, %31’i katılıyorum, %6’sı kararsızım ve %4’ü katılmıyorum cevabını verdi. Sonuçlar ışığında çocukların uygulama sürecinde grafiti tekniğini sevdiğini anlamaktayız.

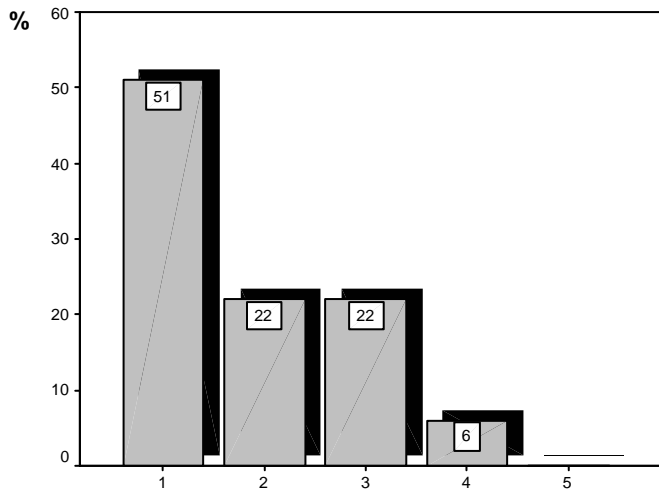
Tablo 20: “Grafiti, eğlenceli bir uğraştır.” yargısına verilen cevapların yüzdeleri

“Grafiti öğreten merkezler (kurslar) olmalıdır.” yargısına, çocukların %71’i kesinlikle katılıyorum, %16’sı katılıyorum, %6’sı kararsızım, %4’ü katılmıyorum ve %1’i kesinlikle katılmıyorum cevabını verdi. Verilerden çocukların uygulama sürecinde öğrendikleri grafiti tekniğini kurslar aracılığıyla da öğrenmek istediklerini görmekteyiz.

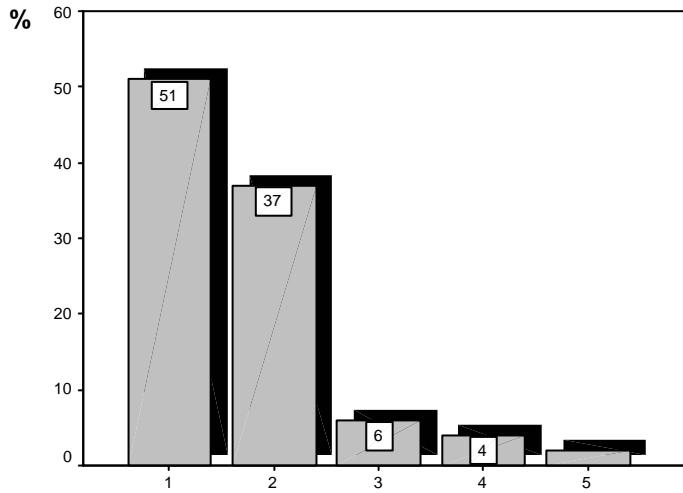
Tablo 21: “Grafiti, öğreten merkezler (kurslar) olmalıdır.” yargısına verilen cevapların yüzdeleri

“Resim dersinde grafiti yapılmalıdır” yargısına, çocukların %51’i kesinlikle katılıyorum, %22’si katılıyorum, %22’si kararsızım ve %6’sı katılmıyorum cevabını verdi. Yargı verilerinden çocukların grafiti eğitimi sürecini zevkli bulduklarını ve resim derslerinde de grafiti tekniğiyle uygulama yapmak istedikleri anlaşılmaktadır.

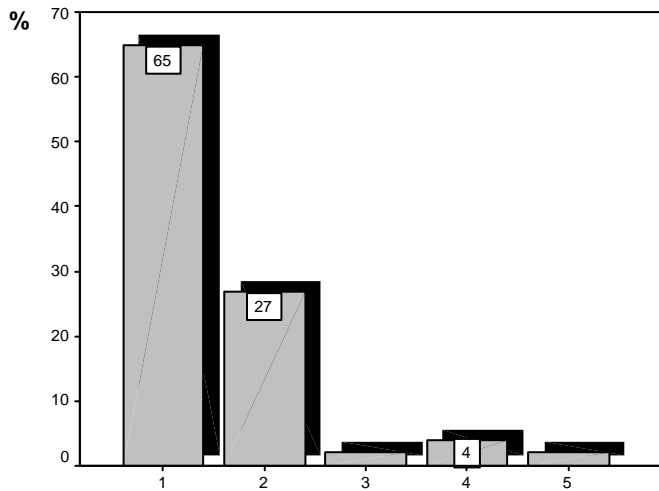
Tablo 22: “Resim dersinde grafiti yapılmalıdır.” yargısına verilen cevapların yüzdeleri

“Grafiti, insanları farklı konularda bilgilendirir.” yargısına, çocukların %51’i kesinlikle katılıyorum, %37’si katılıyorum, %6’sı kararsızım, %4’ü katılmıyorum ve %2’si kesinlikle katılmıyorum cevabını verdi. Sonuçlardan anlaşıldığı üzere grafiti uygulamalarında sadece görsel beğeniye yönelik çalışmalar dışında bilgilendirici uygulamalarda yapılmaktadır.

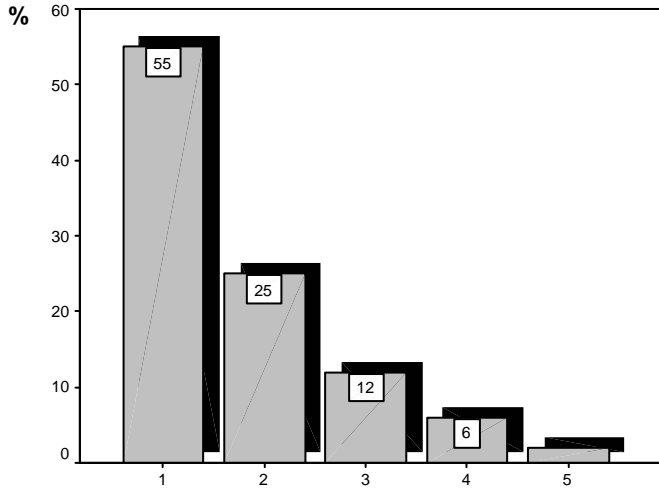
Tablo 23: “Grafiti, insanları farklı konularda bilgilendirir” yargısına verilen cevapların yüzdeleri

“Grafiti, uygulandığı ortama uygun olmalıdır.” yargısına, çocukların %65’i kesinlikle katılıyorum, %27’si katılıyorum, %2’si kararsızım, %4’ü katılmıyorum ve %2’si kesinlikle katılmıyorum cevabını verdi. Veri sonuçlarından grafiti uygulamaların başarılı sonuçlanmasında uygulanacağı mekana uygunluğunun önemli olduğu gerekmektedir.

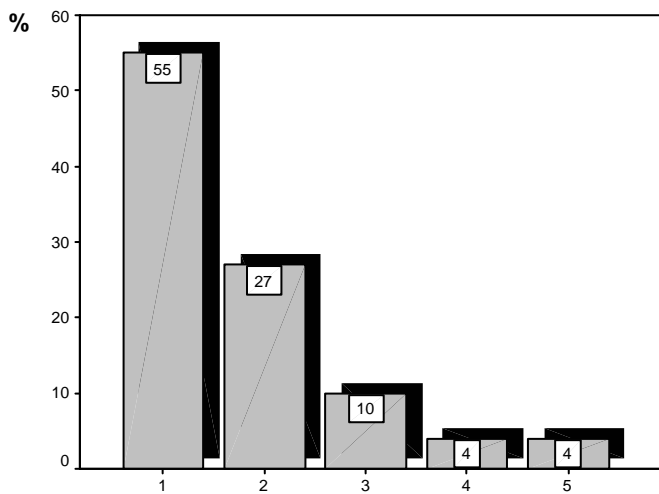
Tablo 24: “Grafiti, uygulandığı ortama uygun olmalıdır.” yargısına verilen cevapların yüzdeleri

“Grafiti, çevreye karşı ilginin artmasını sağlar.” yargısına, çocukların %55’i kesinlikle katılıyorum, %25’i katılıyorum, %12’si kararsızım, %6’sı katılmıyorum ve %2’si kesinlikle katılmıyorum cevabını verdi. Çocukların grafiti uygulamaları yapılan mekanların daha çok ilgi çektiğini vurguladıkları görülmektedir.

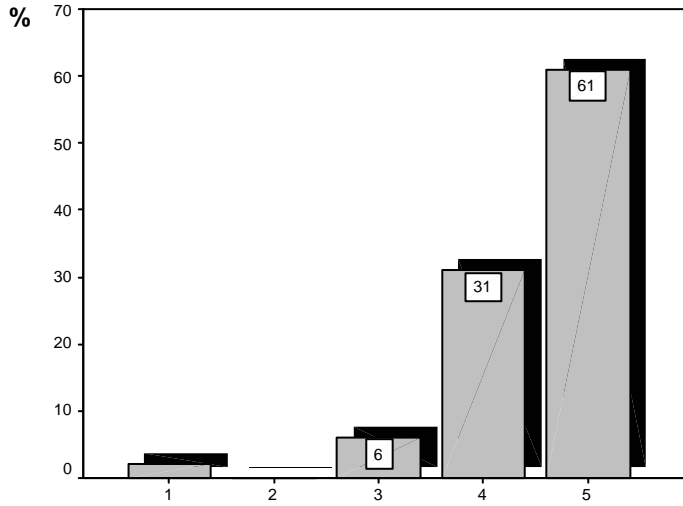
Tablo 25: “Grafiti, çevreye karşı ilginin artmasını sağlar.” yargısına verilen cevapların yüzdeleri

“Grafiti, estetik bilincin gelişmesine katkı sağlar.” yargısına, çocukların %55’i kesinlikle katılıyorum, %27’si katılıyorum, %10’u kararsızım, %4’ü katılmıyorum ve %4’ü kesinlikle katılmıyorum cevabını verdi. Veriler ışığında grafiti uygulamalarının toplum bireylerinin estetik beğenilerine hitap ettiğini ve fayda sağladığını görmekteyiz.

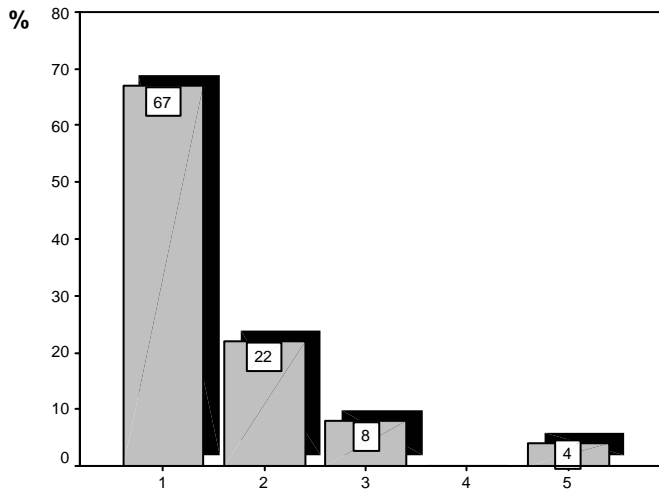
Tablo 26: “Grafiti, estetik bilincin gelişmesine katkı sağlar.” yargısına verilen cevapların yüzdeleri

“Grafiti, görsel kirliliğe neden olur.” yargısına, çocukların %2’si kesinlikle katılıyorum, %6’sı kararsızım, %31’i katılmıyorum ve %61’i kesinlikle katılmıyorum cevabını verdi. Yöneltilen yargıya çocuklardan sadece biri bu görüşe katılmakta, geri kalanlar ise kesinlikle redetmektedirler. Yani çocuklar grafitinin görsel kirliliğe neden olduğuna katılmamaktadırlar.

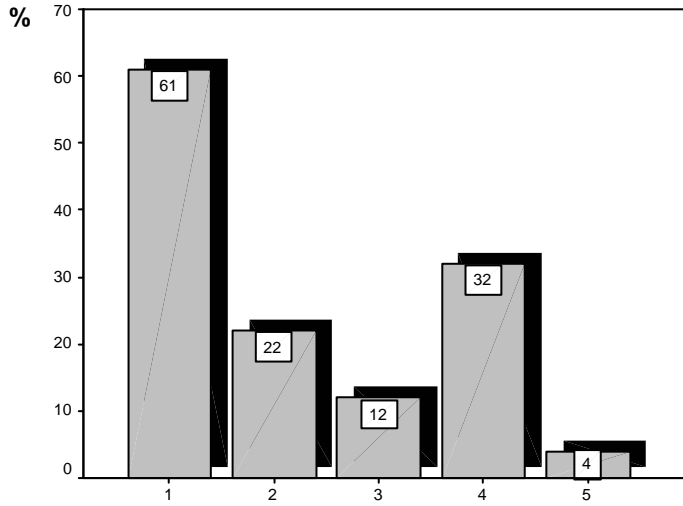
Tablo 27:
“Grafiti, görsel kirliliğe neden olur.” yargısına verilen cevapların yüzdeleri

“Şehirlerde grafiti yapabilecek mekanlar olmalıdır.” yargısına, çocukların %67’si kesinlikle katılıyorum, %22’si katılıyorum, %8’i kararsızım ve %4’ü kesinlikle katılmıyorum cevabını verdi. Sonuçlardan anlaşıldığı gibi çocukların uygulama yapabilecek mekanlara ihtiyaçları vardır.

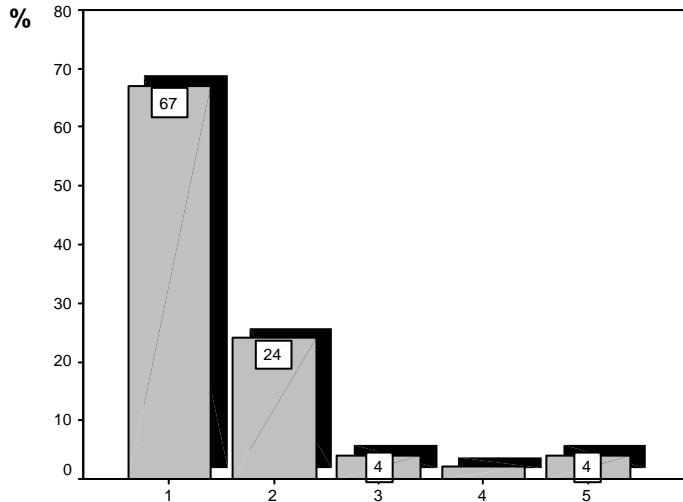
Tablo 28: “Şehirlerde grafiti yapabilecek mekanlar olmalıdır.” yargısına verilen cevapların yüzdeleri

“Yapılacak grafiti’de özgün bir form dili ve yaratıcı öğeler olmalıdır.” yargısına, çocukların %61’i kesinlikle katılıyorum, %22’si katılıyorum, %12’si kararsızım, %32’si katılmıyorum ve %4’ü kesinlikle katılmıyorum cevabını verdi. Sonuçlardan çocukların yapılan grafiti örneklerinden beklentileri anlaşılmaktadır.

Tablo 29: “Yapılacak grafitide özgün bir form dili ve yaratıcı öğeler olmalıdır” yargısına verilen cevapların yüzdeleri

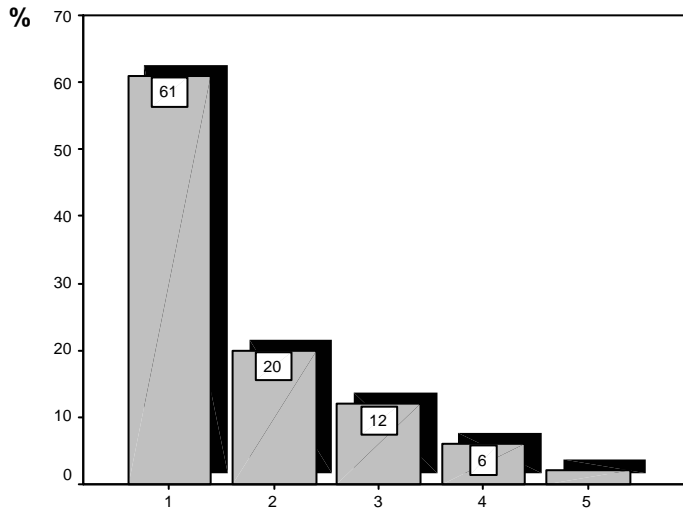
“Grafiti yapmak insanı dinlendirir ve sakinleştirir.” yargısına, çocukların %67’si kesinlikle katılıyorum, %24’ü katılıyorum, %4’ü kararsızım, %1’i katılmıyorum ve %4’ü kesinlikle katılmıyorum cevabını verdi. Sonuçlardan çocukların grafiti tekniğini sevdiğini ve tekniğin onları dinlendirdiği anlaşılmaktadır.

Tablo 30: “Grafiti yapmak insanı dinlendirir ve sakinleştirir” yargısına verilen cevapların yüzdeleri

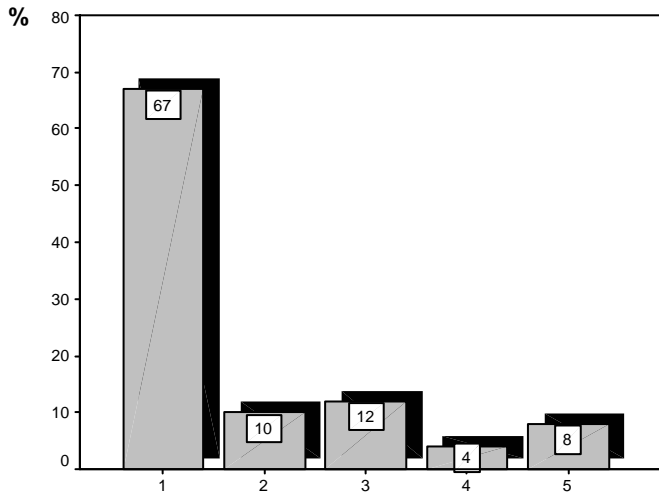
“Grafiti yaparak para kazanılır.” yargısına, çocukların %61’i kesinlikle katılıyorum, %20’si katılıyorum, %12’si kararsızım, %6’sı katılmıyorum ve %1’i kesinlikle katılmıyorum cevabını verdi. Araştırmanın en önemli sonuçlarından birini ifade eden bu yargı sonuçlarından rehabilite sonrası çocukların uygulama yaparak para kazanabilecekleri düşünülmektedir.

Tablo 31:

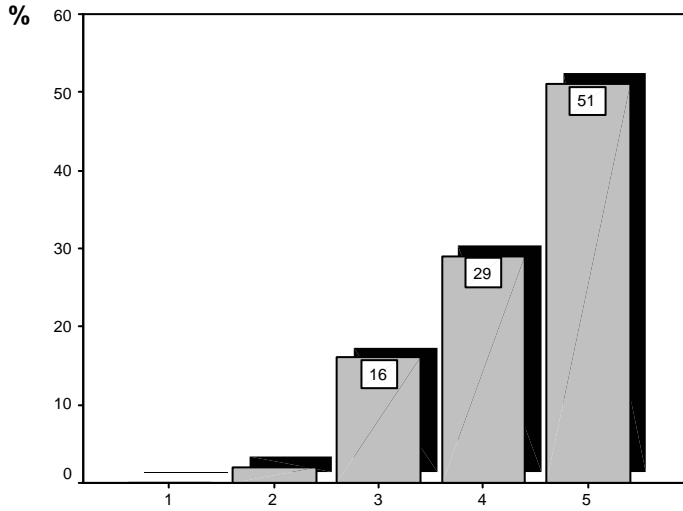
“Grafiti yaparak para kazanılır.” yargısına verilen cevapların yüzdeleri

“Grafiti yapmak isteyenler engellenmemelidir.” yargısına, çocukların %67’si kesinlikle katılıyorum, %10’u katılıyorum, %12’si kararsızım, %4’ü katılmıyorum ve %8’i kesinlikle katılmıyorum cevabını verdi. Sonuçlardan çocukların grafitiyi rahatça yapmak istedikleri anlaşılmaktadır.

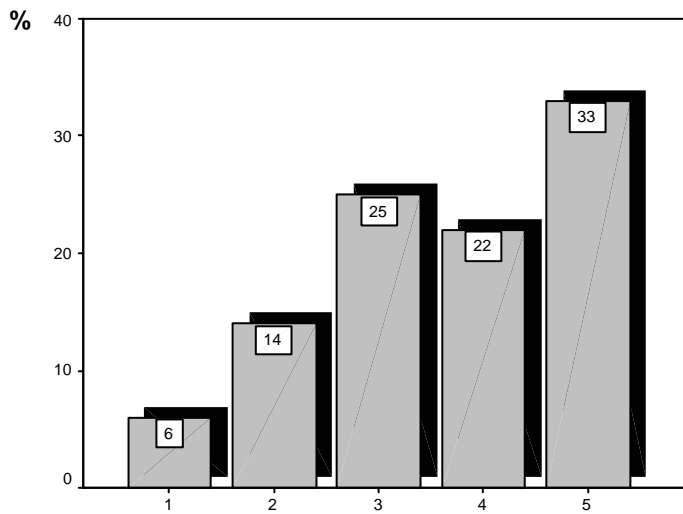
Tablo 32: “Grafiti yapmak isteyenler engellenmemelidir.” yargısına verilen cevapların yüzdeleri

“Ailem grafiti konusunda bilinçlidir.” yargısına, çocukların %4’ü katılıyorum, %16’sı kararsızım, %29’u katılmıyorum ve %51’i kesinlikle katılmıyorum cevabını verdi. Sonuç olarak ailelerin grafiti hakkında bilgi sahibi olmadıkları anlaşılmaktadır

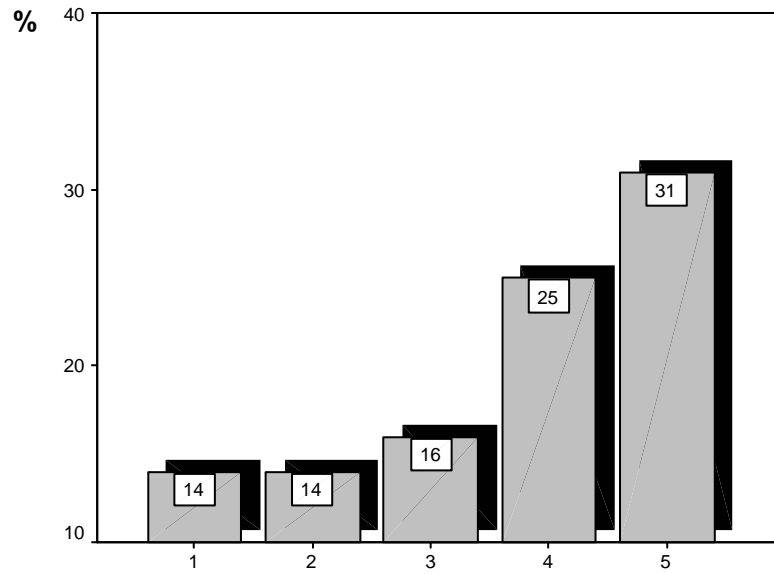
Tablo 33: “Ailem grafiti konusunda bilinçlidir.” yargısına verilen cevapların yüzdeleri

“Grafiti malzemeleri kolayca bulunur.” yargısına, çocukların %6’sı kesinlikle katılıyorum, %14’ü katılıyorum, %25’i kararsızım, %22’si katılmıyorum ve %33’ü kesinlikle katılmıyorum cevabını verdi. Sonuçlar ışığında çocukların grafiti uygulamaları için gerekli malzemeleri rahat edinemedikleri anlaşılmaktadır

Tablo 34: “Grafiti malzemeleri kolayca bulunur.” yargısına verilen cevapların yüzdeleri

“Çevremde çok fazla grafiti çeşidi vardır.” yargısına, çocukların %14’ü kesinlikle katılıyorum, %14’ü katılıyorum, %16’sı kararsızım, %25’i katılmıyorum ve %31’i kesinlikle katılmıyorum cevabını verdi. Yargı sonucunda elde edilen verilerde çocukların çevrelerinde yeterince grafiti örneğine rastlamadıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 35: “Çevremde çok fazla grafiti çeşidi vardır.” yargısına verilen cevapların yüzdeleri

5.2. Amaç ve Alt Amaçlara Ait Bulguların Yorumlanması

Aşağıda araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular ışığında amaç ve alt amaçlara ait bulgular yorumlanmaktadır

5.2.1. Birinci Alt Amaca Ait Bulgular ve Yorum: Rehabilitasyon merkezlerindeki çocuklar resim yapmayı seviyor mu?

Düzenlenen ankette “Resim Yapmak Zevklidir.” yargısıyla çocukların resim yapma oranları araştırılmıştır. Tablo 6’da da görüleceği gibi cevaplanan yargıda çocukların %90 oranında resimle uğraştığı anlaşılmaktadır. Bu da çocukların resim yapmayı sevdiklerini gösterir.

5.2.2. Bir a. Alt Amaca Ait Bulgular ve Yorum: Çocuklar, rehabilitasyon sürecinde resim yapmanın önemini bilincinde mi?

Anket verilerinden çocukların %90 oranında resimle ilgilendikleri ve “Resim Yapmak Dinlendiricidir.” yargısıyla, Tablo 9’da da görüleceği gibi, çocukların %84’lük kesiminin yargıya katıldığı anlaşılmaktadır. Sonuç olarak çocukların resim yapmanın önemini bilincinde olduğu görülmektedir.

5.2.3. Bir b. Alt Amaca Ait Bulgular ve Yorum: Rehabilitasyon merkezlerindeki çocuklar resim yapıyor mu?

Çocuklara yönetilen “Boş Zamanlarda Resim Yapılmalıdır.” yargısına, Tablo 7’de de görüleceği gibi, çocukların %76’sı katılmaktadır. Yüksek oranda katılımın olması çocukların resimle ilgilendikleri ve boş zamanlarında resim yaptıklarını göstermektedir.

5.2.4. İkinci alt Amaca Ait Bulgular ve Yorum: Çocuklar için resim derslerinin işlendiği dersliklerin özellikleri önemli midir?

Çocuklara yöneltilen 2 yargı cümlesiyle alt amaca cevap aranmıştır. Öncelikle çocuklara “Resim dersi, araç-gereçlerin bulunduğu atölyede işlenmelidir.” yargısı soruldu, Tablo 16’da görüldüğü gibi, çocukların %65’i atölye sistemini olumlu bulmaktadır. Ardından çocuklara “Resim dersi uygulamalı olarak doğa içinde işlenmelidir.” yargısı sorularak, fikirleri alındı. Tablo 17’de de görüldüğü gibi çocukların %75’i açık alanlarda ders işlenmesi gerektiğini vurguladılar. Sonuç olarak çocuklar uygulanan sistemin yetersizliğinin bilincindedir. Belli sürelerde atölye dışında resim derslerinin işlenmesi veya atölye seçiminin çocuklara bırakılmasıyla daha iyi sonuçlar alınabileceğini görülmektedir.

5.2.5. Üçüncü Alt Amaca Ait Bulgular ve Yorum: 3.Rehabilitasyon merkezlerinde resim dersi müfredat programının durumu nedir?

Örneklem olarak seçilen Ankara Büyükşehir Belediyesi Ankara’da sokakta Çalışan Çocuklar Merkezi’nde resim dersleri çocuklara, daha önceden hazırlanan ve sınırları belirlenmiş çizimlerin verilmesiyle çocuklara boyama tekniklerini öğreten bir müfredat uygulanmaktadır. Çocukların yaratıcılıklarını sınırlayan ve gelişimlerini engelleyen bu teknik çocukların resim derslerine ilgilerini azaltmaktadır. Sonuç olarak merkeze bağlı 110 sokak çocuğunun sadece 10 tanesi resim atölyesine düzenli devam etmektedir.

5.2.6. Dördüncü Alt Amaca Ait Bulgular ve Yorum: Resim derslerinde atölye dışı uygulamalar yapılmalı mıdır?

Ankette çocuklara sorulan “Resim dersinde yapılan çalışmalar için, çevrede uygulama imkanı sağlanmalıdır.” yargısına, Tablo 18’de de görüldüğü gibi, çocukların %86’sı katıldı. Ardından sorulan “Apartmanlar farklı renklerde boyanıp, geniş yüzeylerine resim ve grafiti (duvar resimlemesi) çalışmaları yapılmalıdır.” yargısına ise, Tablo 19’da da görüldüğü gibi çocukların %79’u katıldı. Rehabilitasyon edilen çocuklara resim derslerinin sevdirmesi için çocuklara atölye dışı uygulama imkanları da sağlanmalıdır.

5.2.7. Beşinci Alt Amaca Ait Bulgular ve Yorum: Çocukların, yapılan uygulamalar sonrası, grafiti tekniği için düşünceleri nelerdir?

Ankette sorulan “Grafiti, eğlenceli bir uğraştır.” yargısına, Tablo 20’de de görüldüğü gibi çocukların %90’ı katıldıklarını belirtmektedir. Çocukların uygulama sonrası grafiti tekniğini eğlenceli uğraş olarak görmeleri, rehabilitasyon merkezlerinde grafiti tekniğinin uygulanabilirliğini göstermektedir.

5.2.8. Beş a. Alt Amaca Ait Bulgular ve Yorum: Çocuklar grafitinin önemine inanıyorlar mı?

Ankette sorularak çocukların yüksek ölçülerde katıldıkları yargılardan Tablo 23’de verilen “Grafiti, insanları farklı konularda bilgilendirir” yargısına, çocukların %88’i, Tablo 24’de verilen “Grafiti, uygulandığı ortama uygun olmalıdır” yargısına, çocukların %92’si, Tablo 25’de verilen “Grafiti, çevreye karşı ilginin artmasını sağlar” yargısına, çocukların %80’i, Tablo 26’da verilen “Grafiti, estetik bilincin gelişmesine katkı sağlar” yargısına, çocukların %83’ü katılmaktadır.

Çocukların uygulama sonrası yapılacak grafitinin estetik öğelere sahip, uygulandığı ortama uygun olduğu takdirde insanları bilinçlendirebileceğine ve bu sayede çevreye karşı ilgilerini artıracığına inandığı görülmektedir.

5.2.9. Beş b. Alt Amaca Ait Bulgular ve Yorum: Çocuklar grafiti öğrenmek isterler mi?

Çocukların “Grafiti öğreten merkezler (kurslar) olmalıdır.” yargısına Tablo 21’de de görüldüğü gibi, %87 ve “Resim dersinde grafiti yapılmalıdır.” yargısına da, Tablo 22’de görüldüğü gibi, %73 oranlarında katılımlarından ötürü grafiti tekniğini okul veya özel kurslar aracılığıyla öğrenmek istedikleri anlaşılmaktadır.

5.2.10. Altıncı Alt Amaca Ait Bulgular ve Yorum: Çocuklar grafiti yaparken, nesnelere arası ilişkilerde boyut ve bağlantılar kurabilme, kendilerine özgü bir form dili ile yaratıcı öğeler oluşturabilme, duyum ve düşüncelerini estetik elemanlarla ifade edebilme gibi konularda başarılı olabiliyorlar mı?

Uygulamada çocuklardan isimlerini veya kendilerini ifade edebilecekleri imzalar oluşturulması istendi. Yaratıcılıklarını geliştirmeleri amacıyla çocuklara grafiti öğeleri içeren videolar izletilip nasıl uygulanacağı hakkında bilgi verildi. Çocuklara resim kağıtları ve renkli boya çeşitleri verildi. Uygulama süresince çocuklar izlendi. Uygulama sonrası çocukların yaptıkları grafiti örnekleri araştırmacı ve konunun uzmanı eğitimcilerce incelendi. Her çalışmanın sahibi olan çocuğa ait bilgileri merkez yetkililerince temin edildi ve çocuklarla sohbet ortamı yaratıldı. Çocuklara yaptıkları çalışmalar hakkında soru sorularak düşünceleri öğrenildi. Merkez psikologlarının incelemeleriyle çalışmaların çoğunluğunda çocukların oluşturdukları imzalarda duyum ve düşüncelerini ifade edebildikleri, kendilerine özgü bir form dili ve yaratıcı öğeler oluşturdukları, grafitilerde nesnelere arası ilişkilerde boyut ve bağlantılar kurabildikleri görüldü.

5.2.11. Yedinci Alt Amaca Ait Bulgular ve Yorum: Sokakta uygulanan ve sanatsal değer taşıyan grafiti çalışmalarının çocuklar üzerinde etkisi var mıdır?

Ankette verilen “Grafiti yapmak insanı dinlendirir ve sakinleştirir” yargısına, Tablo 30’da da görüleceği gibi, çocukların %91’i katıldığını belirtmiştir. Bu yargıdan çıkarılabilecek sonuçlardan en önemlisi grafiti tekniğinin rehabilitasyon sürecinde etkinliğinin artırılmasıyla olumlu sonuçlar elde edilebileceği görülmektedir.

5.2.12. Sekizinci Alt Amaca Ait Bulgular ve Yorum: Çocuklar için şehir merkezlerinde grafiti yapılacak mekanlar var mıdır? Bu mekanlar çocuklar için yeterli midir?

“Grafiti yapmak isteyenler engellenmemelidir.” yargısına, Tablo 32’de de görüleceği gibi, çocukların %77’si ve “Şehirlerde grafiti yapabilecek mekanlar olmalıdır.” yargısına, Tablo 28’de de görüleceği gibi, çocukların %89’u katıldıklarını belirtmektedirler. Sonuçlar analiz edildiğinde şehir merkezlerinde grafiti yapabilecek mekanların olmayışı ve çocukların apartman veya bahçe duvarlarına grafiti yapmaları durumunda engelleyici faktörlerle karşılaştıkları anlaşılmaktadır. Şehirlerimiz grafiti mekanları konusunda hiçbir olumlu faaliyete sahip olmadığından planlı ve düzenli şekilde il belediye meclislerinden duruma uygun bölgelerin oluşturulmaları istenmelidir.

5.2.13. Dokuzuncu Alt Amaca Ait Bulgular ve Yorum: Çocuklarının aileleri grafiti konusunda bilinçli midir?

“Ailem grafiti konusunda bilinçlidir.” yargısına, Tablo 33’de de görüleceği gibi, çocukların sadece %4’ü katılmakta, %80’ i ise kesinlikle ailelerinin bilinçli olmadığını belirtmektedir. Ailelerin grafitiye karşı bilgisiz olması çocuklarında yanlış uygulamalar sergilemesine neden olmaktadır. Toplum fertlerinin grafiti konusunda bilinçlendirilmesiyle; gelecek nesillerin grafitiye daha duyarlı olması sağlanabilir ve Avrupa ülkelerinde uygulanan illegal grafiti örneklerine ülkemizde görülme ihtimalini ortadan kaldırılabılır.

5.2.14. Onuncu Alt Amaca Ait Bulgular ve Yorum: Çocuklar çevrelerinde grafiti örneklerine rastlıyorlar mı?

Örneklem olarak belirlenen merkeze bağlı çocuklara yöneltilen “Çevremde çok fazla grafiti çeşidi vardır.” yargısına, Tablo 35’de de görüldüğü gibi, çocukların %28’i katıldıklarını, %56’sı ise katılmadıklarını belirtmiştir. Daha önceden araştırma için edinilen bulgularda da Ankara iline bağlı merkez ilçeler ve çevre ilçelerinde grafiti örnekleri fazla görülmemektedir.

Merkeze kayıtlı çocukların büyük çoğunluğunun Ankara ili Altındağ İlçesi’ne bağlı Çiçin ve Yenidoğan mahallelerinde yaşamlarını sürdürdüğü öğrenilmiştir. Bu bölgelerde grafiti örneklerine rastlanmaması yargıya katılmadıklarını belirten çocukların haklılıklarına delil oluşturmaktadır. Öte yandan sokak kültürünü benimseyip yaşantısının büyük çoğunluğunu sokaklarda geçiren çocukların ise şehir merkezlerindeki ara sokaklarda grafiti örneklerini gördüklerini belirtmiştir.

5.2.15. Ondördüncü Alt Amaca Ait Bulgular ve Yorum: Çocuklar çevrelerinde grafiti örneklerine rastlıyorlar mı?

“Grafiti malzemeleri kolayca bulunur” yargısına, çocukların %20’si katıldıklarını, %55’i ise katılmadıklarını belirttiler (Tablo 34). Veriler incelendiğinde büyük bölümünü yaşamını sokakta sürdüren çocukların, yasadışı yapılan grafiti örneklerini yapan gençlere rastladıklarını ve malzemelerin nasıl nereden temin edildiklerini öğrendikleri anlaşılmaktadır. Öte yandan resim yapma sürecini sadece resim dersleriyle sınırlı tutan çocuklar resim malzemelerinin temini konusunda fazla bilgiye sahip değildir. Araştırmalar sonucunda grafiti uygulamasında ihtiyaç duyulacak sprey boyalara Ankara ilinde çok sınırlı yerlerde bulunduğu ve Türkiye genelinde ise sadece İstanbul’da rahat temin edilebileceği gözlemlenmiştir.

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Araştırma sonucunda veri analizleri yapılarak amaç ve alt amaçlar değerlendirilip şu sonuçlara varılmıştır;

1. Grafiti eğitimi sonrası çocukların resim yapmayı sevdikleri ve rehabilite süresince resim eğitiminin bilincinde oldukları gözlenmiştir.
2. Eğitim sürecinde her uygulama ile birlikte çocukların kendilerine özel olana yönelebileceği, imge ve imgelemeyi harekete geçirebileceği, kendine has biçimde duygu ve düşüncelerini aktarabileceği, bu farkındalığında çocuğun daha önceden edindiği kötü alışkanlıklarından kopma sürecine olumlu bir ivme kazandırabileceği söylenebilir.
3. Uygulama öncesi ve uygulama süresince elde edilen veriler sonucu çocukların resim yaptıkları görülmüştür.
4. Uygulanan grafiti eğitimi programıyla, çocuğun duyuşsal ve bilişsel yapılanmasında etkili olabilecek boyutsal düşüncenin kazandırılması ile form ve kavramlar arasında bağlantılar kurarak, mekânsal ilişkilerde düzen oluşturabilmeye başladıkları söylenebilir.
5. Kompozisyon kuruluşları kendiliğinden olan çocukların anlatmak istediklerini kurgulamada ve bütünlüğe ulaştırmada, sürece bağlı bir gelişim ortaya koyabildikleri söylenebilir.
6. Çocuklar atölye dışı çalışmalarda dış faktörlerden etkilenim süreciyle görsel becerilerini güçlendirebilir, bu sayede hayal güçlerini geliştirip, içebakış

yöntemiyle kendilerinden olanı ortaya çıkarabilecek böylelikle grafiti çalışmalarında daha özgün ve açık bir yapıya sergileyebilecekleri gözlenmiştir.

7. Uygulanan grafiti eğitimi sonucunda özellikle okuma-yazma bilgisi olan çocuğun yeti ve yetenekleri ölçüsünde gelişime açık olduğu anlaşıldı.
8. Uygulanan grafiti eğitimi programı sonucunda, sokak çocuklarının okuma ve öğrenmeye karşı önyargılarını kırarak, duyum ve düşünce gelişimiyle gözlem ve deneyimlere dayalı öğrenme gelişimlerini hızlandırabildikleri görülmüştür.
9. Eğitim sürecinde duyuşsal etkilere açık olan çocuğun imgesel gelişiminin de hareketlilik kazandığı söylenebilir.
10. Uygulanan grafiti eğitimi programıyla çocukların iyileştirilme sürecinde kişilik gelişiminin önemli safhası olan ifade ve yaratıcılık eğitiminde etkili olabileceğı gözlenmiştir.
11. Yapılan grafiti örneklerinde bazı çocuklarda yetersizlik ve eksiklikler görülürken bazılarında zengin anlatım ve abartılı vurgulamaların görülebildiğı, buna bağılı olarak, çocuğun duyum aktivitesini destekleyen eğitim süreciyle yetersiz ve eksik anlatımlara sahip çocukların anlatım zenginliğine ulaşabildikleri, anlamsız ve standart karalamaların özgün ve belirgin şekillere, anlamlı biçimlenmelere dönüştürülebildikleri söylenebilir.
12. Grafiti etkinliğinin, çocuğun yeteneklerine ve kendine karşı olan tutumunu pozitif yönde geliştirip “yapabilme” gücünün keşfine yönelik paralel bir özgüven oluşturduğı söylenebilir.

13. Çocukların grafiti eğitimi öncesi bu tür çalışmalar hakkında bilgisiz oldukları görülmüştür. Grafiti hakkında bilgisiz olan çocuklar dışında ailelerinde grafitiden habersiz oldukları görülmüştür.
14. Grafiti uygulanabilecek mekanların olmadığı görülmüştür. Avrupa ülkelerinde çocuklar için şehir merkezlerinde grafiti uygulanabilmesi için mekanlar düzenlenirken ülkemiz bu konuya duyarsız kalmaktadır. Bu konuda acil önlem alınmazsa illegal uygulamalarla ülkemiz önemli sorunlarla karşı karşıya kalacaktır.

6.2. Öneriler

1. Duyusal deneyimlerin görsel deneyimlerle birleşerek, zihinsel süreçte oluşan yaratıcı imgelerin, grafiti eğitimi ile kaybolmadan ortaya çıkartılması sokakta çalışan ve yaşayan çocuğun imgesel gelişim süreci için oldukça önem taşır. Grafiti eğitimi yoluyla canlı tutulan imgesel gelişim zenginleşerek katı ve duyarsız kişilik yapılanmasının önüne geçmekle kalmaz, kendini ifadenin de zengin anlatım biçimlerini hazırlamış olur.
2. Bu amaçla grafiti eğitimi yoluyla çocukların gelişimine katkı sağlayabilecek, kendini gerçekleştirme ve zararlı alışkanlıklardan kaynaklanan problemlerin giderilmesinde imge ve imgelemine harekete geçirerek, geliştirebilecek duyum ve düşüncüyü özgür ifadelerle ortaya çıkarabilecek doğrultuda programlar düzenlenmelidir.
3. Bilişsel gelişim sürecine grafiti eğitiminin katılmasıyla düşündüklerini etkin bir şekilde yüzeye aktarabilecek, harfler ve nesnelere arası ilişkileri kavramlaştırabilip, boyut ve derinlik gelişimiyle kendine özgü bakış açısı kazanıp, orantı ve bağlantılar kurabilmeye başlayabilirler. Bu sayede kendini

ifade edebilme yetileri gelişmiş, zararlı alışkanlıklarla unutmaya çalıştıkları sorunlarıyla yüzleşme cesareti kazanabilirler.

4. Grafiti eğitimiyle çocukta sadece beceri gelişimi dışında zihinsel-bedensel koordinasyon gelişimi ve bununla birlikte, duyumsal ve düşünsel yapının da güçlendirilebileceği, dış dünya ile sürekli etkileşimde bulunan sokak çocuğunun yaşantı ve deneyimlerini daha güçlü algılamasıyla gelişim sürecine olumlu yönde katkıda bulunabileceği söylenebilir.
5. Özellikle ailesiz ve yardıma muhtaç çocukların rehabilitasyonunu üstlenen merkezler ve Çocuk Esirgeme Kurumları gibi hassas kurumlarda sanat eğitiminin belirli süreçlerine grafitinin dahil edilmesi, topluma kendini ifade edebilen ve ekonomik gelirine faydası olabilecek sanatsal uğraşa sahip sağlıklı bireyler olarak kazandırılmasına zemin hazırlaması bakımından önemli görülmelidir.
6. Bu kurumlarda yaşayan çocukların drama, müzik, yaratıcı sanat etkinliklerine ve kendilerini ifade edebilmelerine yönelik programlara katılmaları ve bu etkinliklerin artırılması sağlanmalıdır.
7. Genel eğitim süreci içerisinde zaman, mekân ve geleneksel programlarla etkinliği azalan resim eğitiminin ve kendini ifade etmede etkili dil olan grafitinin özellikle rehabilitasyon merkezlerinde ve Çocuk Esirgeme Kurumları'nda yaşayan çocuklar için etkinliği artırılmalıdır.
8. Çocuklara değişik boyama malzemeleri, farklı boyutlarda kâğıtlar ve ileri safhalarda uygulama yapabilecekleri duvarlar temin edilerek çok küçük yaşlardan itibaren çizim yapma fırsatı sağlanmalı, yaratıcı düşünce ve biçimlendirmeler ortaya koymaları için farklı fırsatlar verilmelidir.

9. Çocuklara sunulan kendini ifade ve yaratıcılık eğitimiyle, çocuğun gelişimine katkıda bulunularak, zararlı alışkanlıklardan uzaklaşmaları için kişilik gelişimlerini olumlu yönde etkileyen her bir kazanımın istenilen toplum düzeyine ulaşmadaki etkisi önemle vurgulanmalıdır.
10. Sokak çocuklarının rehabilitasyonunda ilerleme olamamasının nedeni çocuklara sunulacak ortak ve doğru müfredatın olmamasıdır.
11. Uygun şartların oluşturulması ve gerekli müfredatın hazırlanması için öncelikle Milli Eğitim Bakanlığı ve Bakanlığa bağlı birimler, Emniyet ve Asayişten sorumlu birimler, belediyeler ve üniversiteler konuyla ilgili ortak kararlar almalı ve birlikte hareket etmelidirler.
12. Ülkemizde bağımsız hareket eden ve çocuklar için çabalar sarfeden dernek ve kurumlar tek çatı altında toparlanmalı ve Milli Eğitim Bakanlığına bağlanmalıdır.
13. Toplum içinde kendini ifade edebilen, yaşam standartları yüksek, ekonomik bağımsızlığa sahip, hak ve özgürlüklerinin farkında olan genç bireyler olmak tüm sokakta yaşayan ve çalışan çocukların hakkıdır. Haklarını onlara vermek ve gençleri topluma kazandırmak hepimizin ortak çabası olmalıdır.

KAYNAKÇA

- AKSOY, Erdem. (1987), **Mimarlıkta Tasarım Bilgisi**. Ankara: Hatiboğlu Yayınevi.
- AKBAR, Arifa. (16.07.2008), **Graffiti: Street art – or crime?**. The Independent, <http://www.independent.co.uk/opinion/commentators/arifa-akbarmypicturenever-made-it-ndash-but-nor-did-damiens-1419282.html> adresinden 20.08.2008 tarihinde alınmıştır.
- AKYÜZ, Yahya. (1997), **Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1997'ye)**, İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları. s.125
- AMDUR, R., Davidson, W., Mitchell, C. & Redner, R. (1990), **Alternative treatments for troubled youth: The case of diversion from the justice system**, New York: Plenum Pres, s. 24
- ARTUT, Kazım. (2001), **Sanat Eğitimi**, Ankara: Anı Yayıncılık.
- ASLANAPA, Oktay. (1993), **Türk Sanatı**, İstanbul: Remzi Kitabevi
- AUSTİN, Joseph. (2001). **Taking the train: How graffiti art became an urban crisis in new york city**, New York, Columbia University Press.
- AYTAÇ, Çetin. (1981), **Sanat ve Uygarlık**, Ankara, Dizgi Baskı , s. 45-48
- AYTAÇ, Kemal. (1978), **“Baltacıoğlu’nun ‘Eğitim Sistemi’nin Ana Gelişimi”**, Yeni Adam, s.4
- ATAN, Ahmet. (2005), **“Çocuk Gelişiminde Resim Eğitiminin Yeri”**, Erken Çocukluk Eğitiminde Sanat Sempozyumu, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.: 2005.
- BALTACIOĞLU, İsmail Hakkı. (1964), **Pedagojide İhtilal**, İstanbul: Özel Baskı. (1993) Türklerde Yazı Sanatı, Ankara: Kültür Bakanlığı. s.8
- BELFER, M.L. (1990). **Psychopathology, normality, and creativity in adolescence**, Psychiatric Clinics of North America, s. 557-561.
- BOYDAŞ, Nihat. (1996). Sanat Kültürü Yansıtır. Milli Eğitim. s. 8-131
- CEVİZCİ, Ahmet. (2003). **Felsefe Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Paradigma Yayınları.

- ÇILGA, İbrahim.(1989), **Korunmaya Muhtaç Gençlerin Sorunları ve Yetistirme Yurtları**, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Ankara, s. 7
- EDMAN, İ. (1977). Sanat ve İnsan. (Çev.:T. Oğuzkan). İstanbul.
- ERDEN, Munire.(1999). **Eğitim Bilimine Giriş**, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- ERİNÇ, Sıtkı. (1995). **Resmin Eleştirisi Üzerine**. İstanbul: Hil Yayınları.
- FLIEGEL, L. (2000). **An unfound door: Reconceptualizing art therapy as a community-linked treatment**. American Journal of Art Therapy, s.81-88.
- FRAYN, D. (2000), **Toronto grafiti**, <http://www.psycholanalyst.ca/gt.html> adresinden 23.4.2008 tarihinde alınmıştır.
- FRIEND, J.K., Finlayson D., Bredariol C., Magrini A., (2002), "**P(ART)icipation and Social Change**", <http://www.cooper.edu/art/lubalin/stencil.html> adresinden 11 Eylül 2006 tarihinde alınmıştır
- GENÇ, Adem (2003). **Kamusal Çevrede Sanatsal Kirlilik**, 7. Ulusal Sanat Sempozyumu "Sanat Ve Çevre". Ankara: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları.
- GENÇAYDIN, Zafer. (1990). **Sanat Eğitiminin Düşünsel Temelleri. Orta Öğretim Kurumlarının Resim-İş Öğretimi Ve Sorunları**. Türk Eğitim Derneği Yayınları. Ankara: Şafak Matbaacılık.
- GOMBRICH, E.H. (1986). **Sanatın Öyküsü**. (Çev.Bedrettin Cömert) İstanbul: Remzi Kitabevi.
- GÖKAYDIN, Nevide. (1998). **Eğitimde Tasarım ve Görsel Algı**, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi. s. 4-46
- HANNA, F. (1999). **Fifty strategies for counseling defiant, aggressive, adolescents: Reaching, accepting, and relating**. Journal of Counseling and Development , s. 395-404.
- HERSHKOVITS, David. (1983) "**London Rocks, Paris Burns and the B-Boys Break a Leg**", Sunday News Magazine
- KILIÇ, Erol. (1996), "**Çağdaş Türk Resminin Panoraması**", Güzel Sanatlar Enstitü Dergisi, s.86.

- MARCO, Tristan. Lost Art & Caleb Neelon, **Graffiti Brazil**. Londra, **Thames and Hudson**, 2005, s. 7-9
- ÖZDEMİR, M. Çağatay. (2006) **Eğitim Bilimine Giriş**, Ekinoks Yayınları, Ankara
- ÖZSOY, Vedat. (1998). **Yetmişbeşinci Yılda Sanat Eğitimi Ve Öğretimi (Resim İş Eğitimi)**. Milli Eğitim. (139), 58-65.
- POLAT, Prof. Dr. Oğuz. (2003), **Sokak Çocukları**, http://www.sokakcocuklari.net/polat/polat_02.htm adresinden 30 ekim 2008 tarihinde alınmıştır.
- RENDA, Günsel ve T. EROL. (1980) **Başlangıcından Bugüne Çağdaş Türk Sanatı Tarihi 1**, İstanbul, s. 23-25
- RICHARDSON, Donald. (1999), **İs Graffiti Art? (Proceedings From The Insea 30th World Congress, Cultures and Transitions)**, Brisbane/Avustralya, SO-032-045, s. 4-5
- ROTHMAN, Ezekiel- Eric. (2002), **Art Therapy Research MAP640B, Janice Hoshino, Ph.D., ATR-BC**, s. 34-72
- SAN, İnci. (1979). **Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık**. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- SAN, İnci. (1985). **Sanat ve Eğitim**. Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını.
- SAM, (Sosyal Araştırmalar Merkezi), (2004), **Çocuk Koruma Sisteminin Değerlendirilmesi**. Proje Koordinasyon Birimi Nihai Raporu (Sosyal Riski Azaltma Projesi)
- SHANKS, Michael. (1996), **Classical Archaeology of Greece, Experiences of the Discipline**, Londra. New York, Routledge, s. 76
- SHAPIRO, Peter. **Rough Guide to Hip Hop**, Londra, Rough Guides, 2007, s.2
- SHÇEK Teftiş Kurulu. (T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü) (03.08.2005), **Sokakta Yaşayan/Çalışan Çocuklara Yönelik Hizmet Modeli'nin Uygulanmasına İlişkin Genelge** 2005/07, Sayı: B.02.1.SÇE.0.10.00.03.230-1758

- SMITH, Bernard. (2001), **Terry Smith and Christopher Heathcote, *Australian Painting 1788-2000***, Oxford University Press, Melbourne, See also Christopher Heathcote, *Discovering Graffiti*, Art Monthly Australia (Canberra), s. 4–8
- SOYDAN, Timur. (08/10/2008), **Bir Yunan Trajedisi Olarak Graffiti**, <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalHaberDetay&ArticleID=902288&Date=19.03.2009&CategoryID=113> adresinden 08/10/2008 tarihinde alınmıştır.
- STOWERS, G. (1997), **Graffiti art: An essay concerning the recognition of some forms of graffiti as art**, <http://www.graffiti.org/faq/stowers.html>. adresinden 11.7.2008 tarihinde alınmıştır.
- TANSUĞ, Sezer. (1993), **Çağdaş Türk Sanatı**, İstanbul: Remzi Kitabevi.,s.11
- TELLİ, Hidayet. (1990), **Türkiye’de Resim-İş Öğretmenine Genel Bir Bakış. Ortaöğretim Kurumlarında Resim-İş Öğretimi Ve Sorunları**. TED Bilim Dizisi, Ankara, Şafak Matbaacılık. S.18
- TEPECİK, Adnan. (2003), **Sanat Eğitimi Ve Görsel Çevre**. 7. Ulusal Sanat Sempozyumu “Sanat Ve Çevre”. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları.
- TOOP, David. (2000), **Rap Attack**, Londra: Serpent's Tail, s. 3.
- TURANİ, Adnan. (1992), **Dünya Sanat Tarihi**, İstanbul: Remzi Kitabevi.,s.667
- ULESHKA, Alone. (2005), **“1st generation Graffiti in Iran”**, PingMag, s. 22-24
- UNICEF, (2005), **Çocuklarımız için bir Fark Yaratalım: Sokak Çocukları**, http://www.unicef.org/turkey/dn/_cp8.html adresinden 07.02.2008 tarihinde alınmıştır.
- ÜNSAL, Deniz, (2005), **9.İstanbul Bienali Kataloğu**, Eylül 2005, s. 163 – 166
- YETKİN, Suut Kemal. (1972). **Estetik Doktrinler**. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- WELLES, Karen. (2005), **"Graffiti Artists Paint Pittsburgh; Police See Red"**, <http://www.wpxi.com/target11/4233599/detail.html> adresinden 12.03.2007 tarihinde alınmıştır.

EKLER

EK-1 İzin Yazıları

EK-2 Anket Formu

EK-3 Örnek Çalışmalar

EK-4 Program Uygulamalarından Örnekler

EK-1 İZİN YAZILARI

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SAYI : B.30.2.GÜN.0.44.72.00 / 212
KONU : İzin

ANKARA
14.01.2009

ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ BAŞKANLIĞINA

Enstitümüz Uygulamalı Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Grafik Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Mehmet Emin KAHRAMAN, Prof. Ahmet ATAN'ın danışmanlığında yürüttüğü **“Sokak Çocuklarını Eğitime ve İyileştirme Kurumlarında Grafiti Tekniğinin Yeri ve Önemi”** konulu tezine veri oluşturmak Ankara İline bağlı Çankaya İlçesindeki Büyükşehir Belediyesi yönetimindeki Sokakta Çalışan Çocuklar Merkezinde video gösterimi ve anket uygulamak istemektedir,

İlgili öğrenciye uygulama yapması hususunda gereğini bilgilerinize saygılarımla arz/rica ederim.

Prof. Dr. İsmet ÇETİN
Enstitü Müdür Vekili

EKLER

- 1- Dilekçe
- 2- Anket
- 3-Tez önerisi
- 4-Video

T.C.
ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI
Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı Gençlik ve Çocuk Şube Müdürlüğü

SAYI : M.06.0.ABB.0.26.02/ 173 -313
KONU : Tez Çalışması

21.01.2009

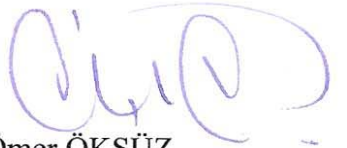
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsüne

İlgi: 14.01.2009 tarih ve 212 sayılı yazınız.

İlgi yazınızda bahsedilen Yüksek Lisans öğrencilerinizden Mehmet Emin KAHRAMAN'ın tez çalışmasını Ankara Sokaklarında Çalışan Çocuklar Merkezimizde yapmasını talep etmekteyiz.

Söz konusu tez çalışmasını Ankara Sokaklarında Çalışan Çocuklar Merkezimizde yapılabileceğine ilişkin alınan Başkanlık OLUR'u yazımız ekinde gönderilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Ömer ÖKSÜZ
Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanı

EKLER:

1- Başkanlık OLUR'u 1 Adet

T.C.
ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI
Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı Gençlik ve Çocuk Şube Müdürlüğü

SAYI : M.06.0.ABB.0.26.02/ 168
KONU : Tez Çalışması

21.../01/2009

BAŞKANLIK MAKAMINA

İlgi: 14.01.2009 tarih ve 212 sayılı yazı.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans öğrencilerinden Mehmet Emin KAHRAMAN'ın “**Sokak Çocuklarını Eğitime ve İyileştirme Kurumlarında Grafiti Tekniğinin Yeri ve Önemi**” konulu tezi için Daire Başkanlığımıza bağlı Ankara Sokaklarında Çalışan Çocuklar Merkezinde anket uygulama talebi tarafımızca uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde; söz konusu araştırma ödevi çalışmasının yapılabilmesi için gerekli izin verilmesi hususunu OLUR'larınıza arz ederim.

Ömer ÖKSÜZ
Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanı

OLUR
19.01.2009

Ömer VURAL
Genel Sekreter Yardımcısı

EK:
1- Dosya 1 Adt.

EK-2 ANKET FORMU

Genel Açıklama

Bu çalışmada sokak çocuklarını eğitme ve iyileştirme kurumlarında grafiti tekniğinin yeri ve önemi araştırılacaktır. Bunun tespitine yönelik 30 soruluk grafiti tekniği ve önemi anketi hazırlanmıştır.

Sizden istenen, maddeleri dikkatlice okuyarak size en uygun seçeneği işaretlemenizdir.

Bu ölçüm aracının her bölümün vereceğiniz cevaplar, anketin güvenilirliğini arttıracaktır. Soruları cevaplarken araştırmaya yapacağınız önemli katkılar için şimdiden teşekkür ederim.

Mehmet Emin KAHRAMAN
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Grafik Eğitimi Bölümü
Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi

Kişisel Nitelikler ve Okul Bilgileri:

Adı Soyadı:

Cinsiyet: Kız ( ) Erkek ( )

Doğum Tarihi:

Okulunuz:

Aşağıda “Sokak çocuklarını eğitime ve iyileştirme kurumlarında Grafiti tekniğinin yeri ve önemi” ile ilgili sorular yer almaktadır. Anket soruları 30 sorudan oluşmaktadır. Size uygun gelen seçeneğe “X” işaretini koyunuz.

		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1	Resim yapmak zevklidir.					
2	Boş zamanlarda resim yapılmalıdır.					
3	Resim yapmanın öğrenilmesi gerekir.					
4	Resim yapmak dinlendiricidir.					
5	Resim dersini seviyorum.					
6	Resim dersi önemlidir.					
7	Resim dersi, sosyal başarıya yardımcı olur.					
8	Okullarda resim dersi saati arttırılmalıdır.					
9	Resim dersi, el becerisini geliştirir.					
10	Resim dersi, estetik duyguyu geliştirir.					
11	Resim dersi, araç-gereçlerin bulunduğu atölyede işlenmelidir.					

		Kesimlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesimlikle Katılmıyorum
12	Resim dersi uygulamalı olarak doğa içinde işlenmelidir.					
13	Resim dersinde yapılan çalışmalar için, çevrede uygulama imkanı sağlanmalıdır.					
14	Apartmanlar farklı renklerde boyanıp, geniş yüzeylerine resim ve grafiti (duvar resimlemesi) çalışmaları yapılmalıdır.					
15	Grafiti, eğlenceli bir uğraştır.					
16	Grafiti öğreten merkezler (kurslar) olmalıdır.					
17	Resim dersinde grafiti yapılmalıdır.					
18	Grafiti, insanları farklı konularda bilgilendirir.					
19	Grafiti, uygulandığı ortama uygun olmalıdır.					
20	Grafiti, çevreye karşı ilginin artmasını sağlar.					
21	Grafiti, estetik bilincin gelişmesine katkı sağlar.					
22	Grafiti, görsel kirliliğe neden olur.					
23	Şehirlerde grafiti yapabilecek mekanlar olmalıdır.					
24	Yapılacak grafitide özgün bir form dili ve yaratıcı öğeler olmalıdır.					
25	Grafiti yapmak insanı dinlendirir ve sakinleştirir.					
26	Grafiti yaparak para kazanılır.					
27	Grafiti yapmak isteyenler engellenmemelidir.					
28	Ailem grafiti konusunda bilinçlidir.					
29	Grafiti malzemeleri kolayca bulunur.					
30	Çevremde çok fazla grafiti çeşidi vardır.					

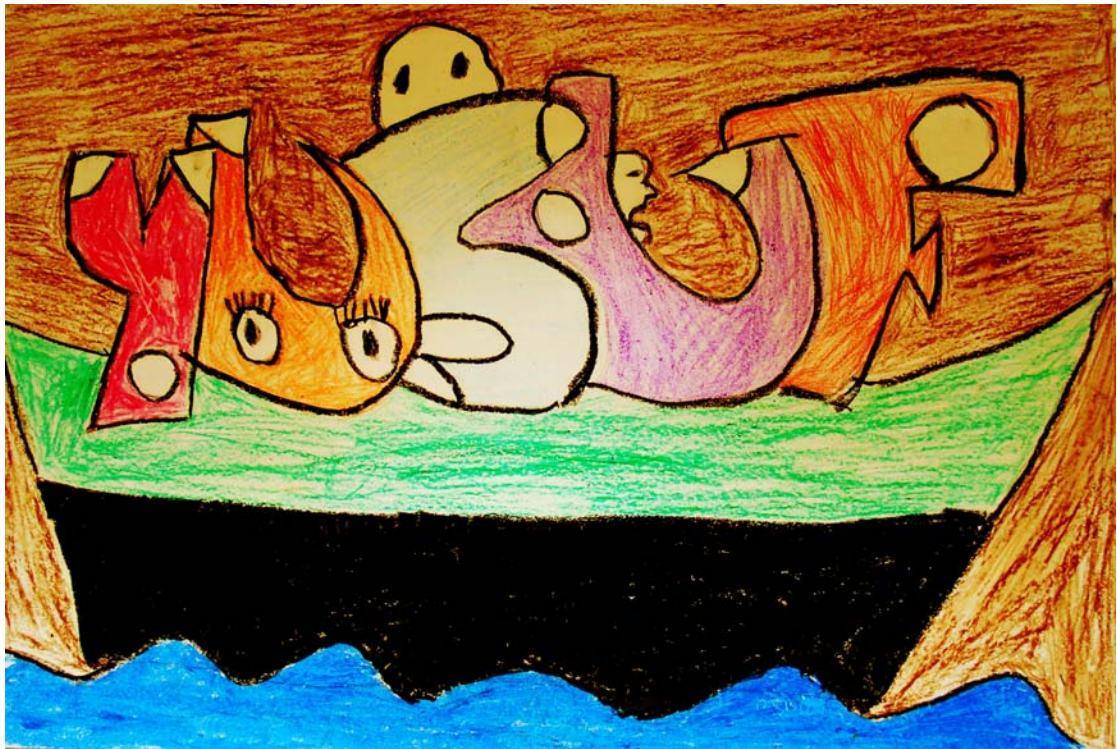
EK-3 ÖRNEK ÇALIŞMALAR

EK-4

PROGRAM UYGULAMALARINDAN

ÖRNEKLER

